

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΜΣ "Δημόσια Διοίκηση - Δημόσιο Μάνατζμεντ"

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα: «Η πολυεπίπεδη διακυβέρνηση και οι πολιτικές περιβάλλοντος. Η περίπτωση των Φορέων Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦοΔΣΑ)»

Multilevel governance and environmental politics. The Solid Waste Management Authorities

ΖΩΗ - ΣΤΑΜΑΤΙΑ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

(ΑΜ: 1911)

Επιβλέπων καθηγητής: ΙΩΑΝΝΗΣ ΨΥΧΑΡΗΣ

Αθήνα

Δεκέμβριος 2022

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη ΖΩΗ - ΣΤΑΜΑΤΙΑ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ του ΓΕΩΡΓΙΟΥ, με αριθμό μητρώου 1911 φοιτήτρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Δημόσια Διοίκηση - Δημόσιο Μάνατζμεντ» του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Επιθυμώ την απαγόρευση πρόσβασης στο πλήρες κείμενο της εργασίας μου μέχρι και έπειτα από αίτηση μου στη Βιβλιοθήκη και έγκριση του επιβλέποντα καθηγητή.

Η Δηλούσα

ΖΩΗ-ΣΤΑΜΑΤΙΑ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ – ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ

ΑΗΗΕ: Απόβλητα ειδών Ηλεκτρικού & Ηλεκτρονικού Εξοπλισμού

ΑΣΑ: Αστικά Στερεά Απόβλητα

ΒΑ: Βιολογικά Απόβλητα ή βιοαπόβλητα

ΔσΠ: Διαλογή στην πηγή

ΕΔΣΝΑ: Ενιαίος Διαβαθμιδικός Σύνδεσμος Νομού Αττικής

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΟΠ: Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος

ΕΠΠΔΑ: Εθνικό Πρόγραμμα Πρόληψης Δημιουργίας Αποβλήτων

ΕΣΔΑ: Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων

ΕτΠ: Επιτροπή των Περιφερειών

ΗΜΑ: Ηλεκτρονικό Μητρώο Αποβλήτων

ΚΔΑΥ: Κέντρο Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών

ΚΔΚ: Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων

ΚΕΔΕ: Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδος

ΜΕΑ: Μονάδα Επεξεργασίας Απορριμμάτων

ΜΕΒΑ: Μονάδα Επεξεργασίας Βιοαποβλήτων

ΟΤΑ: Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης

ΠΕΣΔΑ: Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων

ΣΕΔ: Συστήμα Εναλλακτικής Διαχείρισης

ΣΜΑ: Σταθμός Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων

ΤοΣΔΑ: Τοπικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων

ΦοΔΣΑ: Φορείς Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων

ΧΑΔΑ: Χώρος Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Αποβλήτων

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Διερευνώντας το πεδίο ώστε να συγκροτήσω την πρόταση της διπλωματικής μου εργασίας, το διάχυτο ενδιαφέρον μου πήρε συγκεκριμένη μορφή χάρη στην έμπειρη διαχείρισή του από τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Ιωάννη Ψυχάρη. Έτσι έφτασα να πραγματεύομαι την έννοια της πολυεπίπεδης κυβέρνησης υπό το πρίσμα της περιβαλλοντικής πολιτικής που έχει υιοθετηθεί στην Ελλάδα στον χώρο της διαχείρισης των στερεών αποβλήτων--θέμα ιδιαίτερο ευαίσθητο για τη χώρα μας λόγω της μη έγκαιρης υιοθέτησης και ενσωμάτωσης του ευρωπαϊκού δικαίου. Ολοκληρώνοντας την παρούσα Μεταπτυχιακή Εργασία θα ήθελα να εκφράσω τις ελικρινείς μου ευχαριστίες προς όλους όσους συνέβαλαν σ' αυτό. Ειδικότερα, ευχαριστώ τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Ιωάννη Ψυχάρη για τη συνδρομή του στην επιλογή του θέματος, την υποστήριξη και τη βοήθεια που μου παρείχε καθόλη τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας μου, όπως επίσης και τους διδάσκοντες του ΠΜΣ «Δημόσια Διοίκηση-Δημόσιο Μάνατζμεντ», για τις γνώσεις και τα πολύτιμα εφόδια που μου παρείχαν καθόλη τη διάρκεια του προγράμματος. Ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω ασφαλώς και στην οικογένειά μου για τη συμπαράστασή τους και σ' αυτό το στάδιο των σπουδών μου. Τέλος, ευχαριστίες οφείλω και στον σύντροφό μου για την υπομονή και την εγκάρδιωση σε διάφορα στάδια της εργασίας μου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	- 3 -
ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ – ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ	- 4 -
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	- 5 -
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	- 8 -
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	- 9 -
ABSTRACT	- 10 -
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Εισαγωγή.....	- 11 -
1.1 Εισαγωγή.....	- 11 -
1.2 Σκοπός εργασίας	- 12 -
1.3 Μεθοδολογία.....	- 12 -
1.4 Διάρθρωση της εργασίας.....	- 12 -
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Διακυβέρνηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση	- 14 -
2.1 Εισαγωγή.....	- 14 -
2.2 Η έννοια της Διακυβέρνησης.....	- 14 -
2.3 Από τη Κυβέρνηση στη Διακυβέρνηση	- 17 -
2.4 Τοπική Αυτοδιοίκηση-ευρωπαϊκή εμπειρία	- 18 -
2.5 Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα	- 21 -
2.6 Θεσμοί Διακυβέρνησης στην Τοπική Αυτοδιοίκηση	- 23 -
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση	- 26 -
3.1 Εισαγωγή.....	- 26 -
3.2 Η έννοια της Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης	- 26 -
3.3 Ευρωπαϊκό πλαίσιο που αφορά την Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση.....	- 28 -
3.4 Πολυεπίπεδη διακυβέρνηση στην Ευρώπη	- 29 -
3.5 Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση στην Ελλάδα.....	- 31 -
3.6 Συνεργασία των ΟΤΑ υπό το πρίσμα της Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης (Καλές Πρακτικές).....	- 33 -
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Πολιτικές περιβάλλοντος.....	- 38 -
4.1 Εισαγωγή.....	- 38 -
4.2 Πολιτικές περιβάλλοντος σε διεθνές επίπεδο.....	- 39 -
4.3 Πολιτικές περιβάλλοντος σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο.....	- 42 -
4.4 Πολιτικές Περιβάλλοντος στην Ελλάδα - Σύντομη αναφορά σε βασικούς άξονες της ελληνικής νομοθεσίας.....	- 47 -
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Διαχείριση των αποβλήτων.....	- 52 -

5.1 Εισαγωγή.....	- 52 -
5.2 Πολιτική της Ε.Ε για την διαχείριση των αποβλήτων – Κοινοτικές οδηγίες.....	- 52 -
5.3 Το «Εθνικό Θεσμικό Πλαίσιο Διαχείρισης Αποβλήτων» (ΕΣΔΑ) - Ν.4819/2021-63 -	
5.4 Ο «Εθνικός Σχεδιασμός Διαχείρισης Αποβλήτων για τα έτη 2020 – 2030»- 65 -	
5.5 Πρόληψη Δημιουργίας Αποβλήτων για τα έτη 2021 – 2030.....	- 69 -
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Φορέας Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦοΔΣΑ).....	- 75 -
6.1 Εισαγωγή.....	- 75 -
6.2 Οι ΦοΔΣΑ στην πάροδο του χρόνου.....	- 75 -
6.3 Νομική μορφή των ΦοΔΣΑ και η διαχείριση των αποβλήτων.....	- 82 -
6.4 Ο ρόλος των ΦοΔΣΑ στη διαμόρφωση πολιτικών περιβάλλοντος.....	- 85 -
6.5 Η περίπτωση του Δήμου Περιστερίου και το νέο ΤοΣΔΑ.....	- 88 -
Συμπεράσματα	- 95 -
Βιβλιογραφία – Πηγές	- 97 -
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι - ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΦοΔΣΑ	- 102 -

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1 Στόχοι της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας	- 46 -
Εικόνα 2 Κυκλική Οικονομία, Συμβούλιο της Ε.Ε, Γενική Γραμματεία, 2018	- 55 -
Εικόνα 3 Μονάδες Επεξεργασίας Απορριμμάτων Πηγή: ΥΠΕΝ, 2016	- 67 -
Εικόνα 4 Διαχείριση αποβλήτων Ελλάδα - Ευρωπαϊκός Μέσος Όρος Πηγή: Eurostat.....	- 68 -
Εικόνα 5 Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων Πηγή: Νταράκας 2014	- 73 -
Εικόνα 6 Εθνικοί στόχοι βάσει ΕΣΔΑ (Πηγή: ΥΠΕΝ)	- 74 -
Εικόνα 7 Γραμμική vs Κυκλική Οικονομία Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή	- 86 -
Εικόνα 8 Τα πέντε βασικά ρεύματα αποβλήτων	- 88 -
Εικόνα 9 Μέτρα Διαχείρισης Αποβλήτων	- 93 -

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η προσπάθεια παρουσίασης των πολιτικών περιβάλλοντος και της διαχείρισης των στέρεων αποβλήτων υπό το πρίσμα της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης αποτελεί την πεμπτούσια της συγκεκριμένης εργασίας. Στόχος της είναι να προβάλλει την εξελικτική πορεία του τρίπτυχου κυβέρνηση - διακυβέρνηση - πολυεπίπεδη διακυβέρνηση που βασίζεται στο σεβασμό της αρχής της επικουρικότητας με την οποία διασφαλίζεται η χάραξη και η υλοποίηση των πολιτικών στο καταλληλότερο επίπεδο εξουσίας. Πρωτοπόρος στην προσπάθεια αυτή η Ευρωπαϊκή Ένωση που δίνει τις κατευθυντήριες γραμμές, ώστε κεντρική εξουσία, περιφέρειες και δήμοι να συμμετέχουν έμπρακτα στη βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών προάγοντας τη συμμετοχική δημοκρατία. Η ισότιμη συμμετοχή των περιφερειών και των δήμων ως ουσιαστικών εταίρων στη χάραξη πολιτικών για το περιβάλλον αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της εν λόγω εργασίας. Η διαχείριση των αποβλήτων είναι ιδιαίτερα πολύπλοκη και απαιτεί τη συνεργασία και των δύο βαθμών της τοπικής αυτοδιοίκησης γεγονός που οδήγησε στη δημιουργία των Φορέων Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦοΔΣΑ). Οι ΦοΔΣΑ, λοιπόν, μέσω ουσιαστικών δράσεων, μετουσιώνουν την πολιτική της κεντρικής διοίκησης χαράσσοντας οι ίδιοι πολιτικές για το περιβάλλον. Με τον τρόπο αυτό διασφαλίζεται η προώθηση της περιφερειακής και τοπικής ανάπτυξης, η κοινωνική συνοχή και η ουσιαστική παροχή υπηρεσιών σε κάθε πολίτη

Λέξεις Κλειδιά: Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση, Αστικά Στερεά Απόβλητα, Κυκλική Οικονομία

ABSTRACT

The attempt to present environmental policies and especially solid waste management in the light of multi-level governance is the quintessence of this paper. The aim is to showcase the evolution of the triptych of government - governance - multilevel governance based on respect for the principle of subsidiarity, which ensures that policies are formulated and implemented at the most appropriate level of government. A pioneer in this effort is the European Union, which provides guidelines for central government, regions and municipalities to actively participate in improving environmental conditions by promoting participatory democracy. The equal participation of regions and municipalities as essential partners in the development of environmental policies is an integral part of this work. Waste management is particularly complex and requires the cooperation of both levels of local government which led to the creation of the Solid Waste Management Authorities (SWMAs) Therefore, through substantial actions, the SWMAs translate the policy of the central administration by formulating their own policies for the environment. This ensures the promotion of regional and local development, social cohesion and the effective delivery of services to every citizen.

Keywords: multilevel governance, Municipal Solid Waste, circular economy

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Εισαγωγή

1.1 Εισαγωγή

Η ευρωπαϊκή εδαφική και θεσμική οργάνωση, στο πέρασμα του χρόνου, βρίσκεται σε διαρκή εξέλιξη, η οποία προκύπτει από την ανάγκη της αποκέντρωσης που λαμβάνει χώρα σε πολλά κράτη. Συνέπεια της ανωτέρω διαπίστωσης είναι ότι τόσο ο αριθμός των τοπικών διοικητικών επιπέδων, κυρίως οι αρμοδιότητες αυτών, όσο και ο βαθμός αυτονομίας των τοπικών αρχών μεταβάλλονται διαρκώς, ώστε να είναι σε θέση να ακολουθούν τις πολιτικές και ιστορικές εξελίξεις ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Τοπική Αυτοδιοίκηση (Τ.Α) διαρθρώνεται σε πρωτοβάθμιο, δευτεροβάθμιο και σε ορισμένες χώρες σε τριτοβάθμιο επίπεδο, λαμβάνοντας υπόψη το μέγεθος της χώρας, αλλά και την εξέλιξη της διαδικασίας της αποκέντρωσης¹.

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών δόθηκε έμφαση σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση, η οποία με την σειρά της υπαγορεύεται από την αντίστοιχη στρατηγική της Ένωσης μέσω της οποίας θα μπορέσει να επιτευχθεί η έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Ουσιαστικά, η Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση συνιστά «εργαλείο» για την εφαρμογή της αρχής της Επικουρικότητας, ενώ συμβάλλει στην αποτελεσματικότερη διαχείριση των πόρων που προέρχονται από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία².

¹ Γκέκας & Μήτσου (2010). *Η Ευρωπαϊκή Τοπική Αυτοδιοίκηση-συγκριτικά στοιχεία και πολιτικές*. Αθήνα: ΕΕΤΑΑ.

² European Commission (2010). *Europe 2020-A strategy for smart sustainable and inclusive growth*, European Commission COM (2010).

1.2 Σκοπός εργασίας

Η συγκεκριμένη εργασία πραγματεύεται την έννοια της πολυεπίπεδης κυβέρνησης υπό το πρίσμα της περιβαλλοντικής πολιτικής που έχει υιοθετηθεί στην Ελλάδα και πιο συγκεκριμένα στο χώρο της διαχείρισης των στερεών αποβλήτων. Ειδικότερα, γίνεται προσπάθεια παράθεσης των όρων «κυβέρνηση», «διακυβέρνηση», «πολυεπίπεδη διακυβέρνηση», καθώς και της ενσωμάτωσης των πολιτικών περιβάλλοντος της ευρωπαϊκής ένωσης στη χώρα μας, μέσω της πολυνομίας που χαρακτηρίζει τον χώρο αυτό. Τέλος, γίνεται μια προσπάθεια παρουσίασης του θεσμού των ΦοΔΣΑ (Φορείς Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων) που αποτελούν τη βάση πάνω στην οποία έχει χτιστεί το πλαίσιο διαχείρισης των αποβλήτων, που τόσο έχει ταλανίσει την Ελλάδα λόγω της μη έγκαιρης υιοθέτησης και ενσωμάτωσης του ευρωπαϊκού δικαίου.

1.3 Μεθοδολογία

Όσον αφορά στη μεθοδολογία που χρησιμοποιείται στα πλαίσια της παρούσας Μεταπτυχιακής Εργασίας, πρόκειται για εκτενή βιβλιογραφική αναζήτηση που λαμβάνει χώρα σε επιστημονικά περιοδικά και αντίστοιχα συγγράμματα, τα οποία αναφέρονται αφενός σε ζητήματα διακυβέρνησης, αφετέρου δε σε πολιτικές που αφορούν στην προστασία του περιβάλλοντος και εφαρμόζονται τόσο σε ευρωπαϊκό, όσο και σε εθνικό-τοπικό επίπεδο. Ακόμη, χρησιμοποιείται υλικό από σχετικές μελέτες, αλλά και από πηγές του διαδικτύου, καθώς και κείμενα της ευρωπαϊκής και της εθνικής νομοθεσίας, ώστε το υλικό αυτό να είναι επικαιροποιημένο.

1.4 Διάρθρωση της εργασίας

Η συγκεκριμένη εργασία αποτελείται από έξι κεφάλαια. Ειδικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια εισαγωγή στο θέμα που εξετάζεται, ενώ στη συνέχεια περιγράφεται ο σκοπός της εργασίας, καθώς και η διάρθρωση αυτής. Εν συνεχεία, το

δεύτερο κεφάλαιο πραγματεύεται τις έννοιες της Διακυβέρνησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, εστιάζοντας στη μετάβαση που λαμβάνει χώρα από τη Κυβέρνηση στη Διακυβέρνηση. Ακόμη, μελετάται η ευρωπαϊκή εμπειρία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, καθώς επίσης και η αντίστοιχη εμπειρία στην Ελλάδα. Το τρίτο κεφάλαιο εξετάζει την έννοια της Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης εστιάζοντας τόσο στο ευρωπαϊκό πλαίσιο όσο και στην ενσωμάτωσή του στο ελληνικό σύστημα διοίκησης. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στην συνεργασία των ΟΤΑ υπό το πρίσμα της Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης. Ακολούθως, το τέταρτο κεφάλαιο εξετάζει τις πολιτικές περιβάλλοντος σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και σε επίπεδο χώρας, ενώ ξεχωριστή αναφορά γίνεται στις εφαρμογές πολιτικών περιβάλλοντος που έχουν υιοθετηθεί τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας. Το πέμπτο κεφάλαιο πραγματεύεται το αντικείμενο της διαχείρισης των αποβλήτων, καθώς τις τελευταίες δεκαετίες έχει θεσμοθετηθεί ένα πλαίσιο που στοχεύει σε μια περιβαλλοντικά φιλικότερη διαχείριση, με στόχο πόροι που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τα απόβλητα, να επαναχρησιμοποιούνται, ώστε να σταματήσει η υπερβολική άντληση πόρων από τη φύση. Τέλος, το έκτο κεφάλαιο παρουσιάζει τους Φορείς Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦοΔΣΑ) ως τους καθ' ύλην αρμόδιους για την διαχείριση των στέρεων αποβλήτων, ενώ παράλληλα γίνεται μνεία στο δαιδαλώδες νομικό καθεστώς που τους διέπει από το 1986 έως και σήμερα, καθώς είναι ένα θεσμικό όργανο που αμφιταλαντεύεται μεταξύ του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και των ταγών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το περιβάλλον. Στο τέλος του κεφαλαίου γίνεται παρουσίαση του Τοπικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων που έχει υιοθετηθεί από τον Δήμο Περιστερίου για λόγους που εξηγούνται στο αρμόδιο κεφάλαιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Διακυβέρνηση και Τοπική Αυτοδιοίκηση

2.1 Εισαγωγή

Η έννοια της διακυβέρνησης είναι ιδιαίτερα σημαντική στη μελέτη οποιουδήποτε πολιτικού ή κοινωνικού φαινομένου. Η διακυβέρνηση σχετίζεται άμεσα με τη λήψη ή εφαρμογή μίας απόφασης σε συλλογικό επίπεδο για μία συγκεκριμένη μερίδα ανθρώπων, επομένως σχετίζεται άμεσα με όλα τα προαναφερθέντα φαινόμενα. Ο ρόλος της δε στην τοπική αυτοδιοίκηση είναι πολύ σημαντικός, καθώς μπορεί ο αριθμός των ατόμων να είναι περιορισμένος, σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα ελάχιστος. Τα ζητήματα όμως που προκύπτουν αλλά και οι αρμοδιότητες που έχουν ανατεθεί από τις εθνικές κυβερνήσεις καθιστούν τη σύνδεση διακυβέρνησης και τοπικής αυτοδιοίκησης ζωτικής σημασίας.

2.2 Η έννοια της Διακυβέρνησης

Η διακυβέρνηση παρόλο που είναι ένας όρος ιδιαίτερα εμφανιζόμενος σε όλες τις πολιτικές συζητήσεις και μελέτες, δεν μπορεί να αποδοθεί ως ορισμός με ακρίβεια. Ο ορισμός δίνεται *mutantis mutandis*, μέσα από την ύπαρξη αλλά και την εξέλιξη της μέσα στο κοινωνικό σύνολο. Με την έννοια, λοιπόν, της διακυβέρνησης νοείται το σύνολο των κινήσεων και των διαδικασιών με τις οποίες ασκείται η εξουσία σε μία ομάδα ανθρώπων που συνιστά μία κοινωνία.³ Η Παγκόσμια Τράπεζα κάνοντας αναφορά στον όρο (*governance*) την χαρακτηρίζει ως «ένα σύστημα παραγωγής πολιτικής που χαρακτηρίζεται από προβλέψιμες, ανοιχτές και διαφωτιστικές - διαφανείς, δηλαδή, διαδικασίες - από μία γραφειοκρατία εμποτισμένη με επαγγελματικό ήθος, έναν εκτελεστικό τομέα της κυβέρνησης υπεύθυνο για τις πράξεις του και μία ισχυρή κοινωνία πολιτών στη βάση ενός κράτους δικαίου».

³ Bradley N. (2004): “ *Corporate Governance Scoring and the Link Between Corporate Governance and Performance Indicators : in search of the Holy Grail*” *Corporate Indicators :An international Review*, vol. 12, No 1 pp 8-10

Τα κύρια μέσα εφαρμογής της διακυβέρνησης είναι η θέσπιση νόμων, καθώς και η δημιουργία κοινωνικών προτύπων. Η διακυβέρνηση ποικίλλει και ασκείται τόσο επίσημα όσο και ανεπίσημα. Το κοινωνικό σύνολο διασπάται σε υποσύνολα. Τα υποσύνολα αυτά μπορεί να αφορούν μία πολύ μικρή ομάδα ανθρώπων όπως η οικογένεια αλλά και μεγαλύτερη όπως οι δήμοι και οι νομαρχίες. ⁴

Η κεντρική όμως διακυβέρνηση ασκείται από την κυβέρνηση ενός κράτους. Πολλές φορές όμως προκύπτουν πολλαπλά προβλήματα, καθώς δημιουργείται χάσμα μεταξύ του τρόπου διακυβέρνησης μέσα στα προαναφερθέντα υποσύνολα. Οι λειτουργοί της διακυβέρνησης που ασκούν εξουσία μέσα στα παραπάνω υποσύνολα, πολλές φορές θεσπίζουν κανόνες που βρίσκονται σε αντίθεση με το σύστημα διακυβέρνησης που ασκεί η κεντρική εξουσία. Τότε ξεκινά να υφίσταται η ύπαρξη των προβλημάτων αυτών καθώς καθίσταται ιδιαίτερα δύσκολη η εύρεση λύσης. ⁵

Η διακυβέρνηση λοιπόν θεωρείται η εφαρμογή των πολιτικών αποφάσεων από επίσημους ή ανεπίσημους θεσμούς. Οι θεσμοί αυτοί ποικίλλουν ανάλογα με το είδος της διακυβέρνησης.

Εντούτοις, η εξέλιξη των καιρών προσθέτει νέα στοιχεία στην προσπάθεια απόδοσης του ορισμού της διακυβέρνησης. Με σύγχρονους όρους μπορεί να οριστεί η διακυβέρνηση ως η διαδικασία λήψης αποφάσεων αλλά και διαμόρφωσης σχέσεων ανάμεσα στους πολίτες - μέλη μίας κοινωνίας, την κοινωνία των πολιτών αλλά και του κράτους. Οι σχέσεις αυτές επηρεάζονται έντονα από διάφορους κοινωνικούς παράγοντες αλλά και από την αγορά. Οι σημαντικότεροι κοινωνικοί παράγοντες μπορεί να θεωρηθούν το διαδίκτυο αλλά και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης γενικότερα.

⁴ Καρκατσούλης Π., Το Κράτος σε Μετάβαση : Από τη Διοικητική Μεταρρύθμιση και το Νέο Δημόσιο Μάνατζμεντ στη Διακυβέρνηση, Εκδόσεις Ι. Σιδέρη, Αθήνα 2004

⁵ Compare: Bevir, Mark (2012). Governance: A very short introduction. Oxford, UK: Oxford University Press. Governance refers, therefore, to all processes of governing, whether undertaken by a government, market, or network, whether over a family, tribe, formal or informal organization, or territory, and whether through laws, norms, power or language. Governance differs from government in that it focuses less on the state and its institutions and more on social practices and activities.

Σημαντικός παράγοντας της διακυβέρνησης επίσης είναι η εξασφάλιση της ισότητας στην διαδικασία της λήψης των αποφάσεων. Παράλληλα έχουν τεθεί ζητήματα ισχυροποίησης των θεσμών άσκησης της διακυβέρνησης - ειδικά στα ζητήματα διαχείρισης τους δημοκρατικού πολιτεύματος.

Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στη χρηστή Διακυβέρνηση (good Governance), μέσω της οποίας ενισχύεται το Κράτος Δικαίου, ενώ άλλα χαρακτηριστικά αυτής είναι η διαφάνεια, καθώς και η λογοδοσία των διοικούντων. Μέσω της χρηστής Διακυβέρνησης μπορεί να υπάρξει ευρεία συναίνεση, η οποία να αφορά στη διαχείριση δημοσίων υποθέσεων, καθώς επίσης και στην κατανομή των πόρων. Ωστόσο, για να μπορέσει να επιτευχθεί κάτι τέτοιο θα πρέπει κατά την διαδικασία λήψης των αποφάσεων να συνεκτιμώνται οι απόψεις των επιμέρους κοινωνικών ομάδων.⁶

Στα πλαίσια της χρηστής Διακυβέρνησης επιδιώκεται η διεύρυνση της συμμετοχής, η οποία μπορεί να γίνει είτε με άμεσο τρόπο - χρησιμοποιώντας τα σχετικά όργανα διαμεσολάβησης - είτε έμμεσα μέσω εκπροσώπων. Για να μπορούν να ικανοποιούνται οι ανάγκες της κοινωνίας, θα πρέπει οι υπηρεσίες που παρέχονται προς τους πολίτες να χαρακτηρίζονται από αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα συνεπώς να γίνεται και η βέλτιστη δυνατή διαχείριση των διαθέσιμων πόρων.

Η έννοια της αποδοτικότητας συνδέεται άμεσα με τη βιωσιμότητα, καθώς και με την προστασία του περιβάλλοντος. Περαιτέρω, η χρηστή Διακυβέρνηση σχετίζεται άμεσα με την λογοδοσία η οποία δεν αφορά μόνο στους θεσμούς του κράτους, αλλά περιλαμβάνει και το σύνολο των φορέων οι οποίοι εντάσσονται στην Κοινωνία των Πολιτών, ενώ ταυτόχρονα θα πρέπει να αναφερθεί ότι η λογοδοσία σχετίζεται άμεσα με τη διαφάνεια και το κράτος δικαίου.

⁶ Jessop, B. *Territory, Politics, Governance and Multispatial Metagovernance*. Routledge Taylor & Francis Group, 2016, p. 8-32.

2.3 Από τη Κυβέρνηση στη Διακυβέρνηση

Πολλές φορές γίνεται σύγχυση ανάμεσα σε έννοιες που μοιάζουν μεταξύ τους με αποτέλεσμα να χρησιμοποιούνται εντελώς λανθασμένα. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση της κυβέρνησης και της διακυβέρνησης καθώς είναι δύο λέξεις ηχητικά όμοιες που εμφανίζονται στο ίδιο εννοιολογικό πεδίο.⁷

Η διαφορά ανάμεσα στις δύο λέξεις έχει ως αποτέλεσμα την πρόκληση λανθασμένων «γλωσσικών παιχνιδιών» και την λανθασμένη διεξαγωγή συμπερασμάτων. Είναι αναγκαίο να αποσαφηνιστούν οι δύο έννοιες.

Η κυβέρνηση είναι ένα πολιτικό σώμα που αποτελείται είτε από ένα άτομο είτε από μια μερίδα ατόμων που έχουν ως κύριο σκοπό τους την θέσπιση των κατάλληλων μέτρων με σκοπό να διοικηθεί ένα κράτος ή μία «κρατική οντότητα». Η κυβέρνηση είναι το μέσο άσκησης της εξουσίας και μπορεί να εμφανίσει διάφορες μορφές. Οι μορφές αυτές ποικίλλουν ανάλογα με τα χαρακτηριστικά που εμφανίζει η εκάστοτε μορφή κυβέρνησης.⁸

Σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα η κυβέρνηση ορίζεται από το λαό μέσω εκλογικών διαδικασιών σε μία συγκεκριμένη εκλογική θητεία. Όλες οι εξουσίες άσκησης της εξουσίας πηγάζουν από τον λαό και αυτός μεριμνά για τον διορισμό ή την απομάκρυνση μίας κυβέρνησης.

Η Διακυβέρνηση από την άλλη σχετίζεται με τις δραστηριότητες της κυβέρνησης. Ενώ η κυβέρνηση σχετίζεται με τα άτομα η διακυβέρνηση σχετίζεται με τα μέσα και τους σκοπούς των ατόμων αυτών.

Η Διακυβέρνηση διαδραματίζει έναν ευρύτερο ρόλο σε σχέση με την Κυβέρνηση, καθώς συνδέεται με τον τρόπο με τον οποίο οργανώνεται η ίδια η κοινωνία. Η ανάγκη για εστίαση στη Διακυβέρνηση σχετίζεται άμεσα με πλήθος

⁷ Luhmann, N. (1973). *Zweckbegriff und Systemrationalität. Über die Funktion von Zwecken in sozialen Systemen*. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag

⁸ Plumptre, T. & Graham, J. (1999). *Governance and Good Governance: International and Aboriginal Perspectives*. Canada: Institute on Governance.

διαφορετικών παραμέτρων, όπως είναι η διαρκώς αυξανόμενη χρηματοδότηση των δημοσίων προγραμμάτων από επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα, καθώς επίσης και η επέκταση και καθιέρωση του Νέου Δημόσιου Μάνατζμεντ-New Public Management.

Παράλληλα, στα πλαίσια μελέτης των εννοιών Κυβέρνηση και Διακυβέρνηση, οι έννοιες του κράτους και της κοινωνίας δεν είναι πλέον ευδιάκριτες, καθώς αναπτύσσονται διαρκώς νέες μορφές δημόσιας διοίκησης, ενώ αυξάνονται τα επίπεδα συνεργασίας μεταξύ του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Ταυτόχρονα, ενισχύεται ο ρόλος των δικτύων που ενισχύουν την δημόσια πολιτική, ενώ σημαντική θεωρείται και η επίδραση που ασκείται από υπερεθνικούς και υποεθνικούς οργανισμούς.

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι η μετάβαση από την τοπική Κυβέρνηση στην τοπική Διακυβέρνηση στηρίζεται σε στοιχεία όπως οι θεσμικές μεταρρυθμίσεις που έλαβαν χώρα σε τοπικό επίπεδο, αλλά και η ανάπτυξη δικτύων πολιτικής, τα οποία έγιναν ως αντιστάθμισμα της θεσμικής πολυπλοκότητας και της ισχυροποίησης του ιδιωτικού τομέα.

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι η τοπική Διακυβέρνηση δεν αντικαθιστά τα όργανα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, καθώς σημαντικό τμήμα του θεσμικού πλαισίου παραμένει ίδιο. Εξαιτίας της πολυπλοκότητας που απαντάται κατά το στάδιο χάραξης-διαμόρφωσης πολιτικής από τη συμμετοχή πλήθους παραγόντων, είναι αναγκαίο να υπάρξουν νέοι μηχανισμοί ελέγχου, αλλά και λογοδοσίας⁹.

2.4 Τοπική Αυτοδιοίκηση-ευρωπαϊκή εμπειρία

Αρχικά θα πρέπει να αναφερθεί ότι βασικό χαρακτηριστικό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι η πολυμορφία, η οποία συνδέεται άμεσα με την εδαφική οργάνωση. Η εδαφική οργάνωση βρίσκεται σε ένα καθεστώς διαρκών

⁹ John, P. (2001). *Local Governance in Western Europe*. SAGE Publications.

αλλαγών στο πέρασμα του χρόνου, εξαιτίας της ανάγκης προσαρμογής στις σύγχρονες και διαρκώς μεταβαλλόμενες ανάγκες του πληθυσμού. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι κατά το έτος 2007, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης υπήρχαν 92.500 τοπικές αρχές, οι οποίες παρουσίαζαν σημαντικές διαφορές ως προς την οργάνωση, τις αρμοδιότητες που διέθεταν, αλλά και ως προς τους πόρους.

Ανάλογα με τη χώρα, οι τοπικές αυτές αρχές διαχωρίζονταν σε μία, δύο, είτε και σε περισσότερες βαθμίδες διακυβέρνησης. Έτσι, σε οκτώ χώρες υπήρχε μόνο μια βαθμίδα διακυβέρνησης, που ήταν ουσιαστικά οι πρωτοβάθμιοι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), με τις χώρες αυτές να είναι μικρές, λαμβάνοντας υπόψη γεωγραφικούς, αλλά και δημογραφικούς όρους. Από την άλλη, υπήρχαν 12 χώρες που είχαν δύο βαθμίδες τοπικών κυβερνήσεων, δηλαδή τους πρωτοβάθμιους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), καθώς επίσης και το περιφερειακό επίπεδο.

Οι εν λόγω χώρες έχουν μεσαίο μέγεθος, λαμβάνοντας υπόψη τους γεωγραφικούς και δημογραφικούς όρους, ενώ αντιστοιχούν περίπου στο ¼ του πληθυσμού. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι δεύτερο επίπεδο Διακυβέρνησης δύναται να λάβει διαφορετικές μορφές, ανάλογα με τη χώρα και έτσι μπορεί να είναι κομητείες, επαρχίες, διοικητικά διαμερίσματα κτλ¹⁰.

Περαιτέρω, υπάρχουν επτά χώρες, οι οποίες διαθέτουν τρεις βαθμίδες Διακυβέρνησης, όπου πρόκειται για τους πρωτοβάθμιους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ), το ενδιάμεσο επίπεδο, καθώς επίσης και το υψηλότερο επίπεδο. Βασικό χαρακτηριστικό των χωρών που εφαρμόζουν την εν λόγω διάρθρωση είναι ότι είναι πυκνοκατοικημένες, ενώ αντιστοιχούν και τα ¾ του ευρωπαϊκού πληθυσμού.

Το ενδιάμεσο επίπεδο της αυτοδιοίκησης διαφέρει και έτσι μπορεί να αφορά νομούς, όπως για παράδειγμα συμβαίνει στην Γαλλία, είτε επαρχίες, όπως για παράδειγμα στο Βέλγιο, την Ισπανία και την Ιταλία. Επιπλέον, σε άλλες χώρες, όπως

¹⁰ Dexia (2006). *Local Government Employment in the 25 countries of the European Union*. Paris: Dexia Editions.

είναι η Πολωνία και το Ηνωμένο Βασίλειο υπάρχουν σχετικές κομητείες, ενώ σε άλλες χώρες απαντάται υπό τη μορφή αστικών διαμερισμάτων¹¹.

Αξιολογώντας τους βαθμούς αυτοδιοίκησης πρώτου βαθμού, διαπιστώνεται ότι υπάρχει ανισότητα στην εξάπλωση αυτών, όπως επίσης και ανισότητα ως προς το μέγεθος που διαθέτουν. Ενδιαφέρον έχει το γεγονός ότι σε αρκετές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει υπάρξει κατηγοριοποίηση των τοπικών αρχών, υπό τη μορφή «χωρικών ενοτήτων», οι οποίες διαθέτουν διαφορετικά ονόματα, λαμβάνοντας υπόψη αν πρόκειται για αστικές, είτε για αγροτικές μονάδες.

Επίσης, αξιοσημείωτο είναι και το γεγονός ότι σε ορισμένες χώρες το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης διαφέρει ακόμη και στις ίδιες τις χώρες, μεταξύ των διαφορετικών ΟΤΑ, λαμβάνοντας υπόψη τα διαφορετικά δημογραφικά, διοικητικά, οικονομικά και πολιτιστικά δεδομένα.

Επιπρόσθετα, θα πρέπει να αναφερθεί ότι σε αρκετές χώρες υπάρχει ειδικός σχεδιασμός που αφορά τις μεγάλες πόλεις και τις πρωτεύουσες των κρατών, δίνοντας ουσιαστικά τη δυνατότητα στις πόλεις αυτές να διαθέτουν διαφορετική θεσμική οργάνωση σε σχέση με τους υπόλοιπους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) Συνεπώς, οι εν λόγω Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης διαθέτουν περισσότερες αρμοδιότητες, έχοντας παράλληλα τη δυνατότητα πρόσβασης σε επιπρόσθετους πόρους¹².

Σχετικά με τις Περιφέρειες, θα πρέπει να αναφερθεί ότι σε ορισμένες χώρες της Ευρώπης, όπως είναι η Γερμανία και η Αυστρία, αυτές διαθέτουν μεγαλύτερο βαθμό αυτονομίας, με την αυτονομία αυτή να συνδέεται και με το γεγονός ότι τα κράτη αυτά είναι ομόσπονδα, ενώ κάτι αντίστοιχο ισχύει και για την περίπτωση της Ισπανίας.

Οι Περιφέρειες αυτές διαθέτουν δική τους νομοθετική εξουσία, δική τους Κυβέρνηση, καθώς επίσης και αντίστοιχα αποκλειστικές αρμοδιότητες, όπως είναι τα

¹¹ UGLC (2008). *Decentralization and local democracy in the world*. Barcelona: UGLC.

¹² Bundgaard, U. & Vrangbaek, K. (2007). Reform by coincidence? Explaining the Policy Process of Structural Reform in Denmark, *Scandinavian Political Studies*, 30(4), 491-520.

καθήκοντα εποπτείας στις υπόλοιπες βαθμίδες της Κυβέρνησης. Ωστόσο, τα υπόλοιπα κράτη, σε περιφερειακό επίπεδο θεωρείται ότι διαθέτουν μικρότερο βαθμό αυτονομίας, καθώς και λιγότερες εκτενείς αρμοδιότητες, οι οποίες σχετίζονται με τα αποτελέσματα, καθώς επίσης και με τις διαδικασίες αποκέντρωσης.

Περαιτέρω, σε κάθε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι ενώσεις των περιφερειακών αρχών εκφράζουν τα συμφερόντων των Τοπικών Αυτοδιοικήσεων, τόσο σε εθνικό, όσο και σε διεθνές επίπεδο. Σε ορισμένες χώρες υπάρχει μια τέτοιου είδους ένωση για όλα τα επίπεδα, είτε μία ένωση για το κάθε διαφορετικό επίπεδο, ενώ σε πολλές χώρες της Ε.Ε., η Κυβέρνηση υποχρεούται από τον νόμο να συμβουλευεται τις ενώσεις των τοπικών και περιφερειακών αρχών κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων, οι οποίες επηρεάζουν άμεσα, είτε ακόμη και έμμεσα τις τοπικές αρχές¹³.

2.5 Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα

Ο πρώτος βαθμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα συγκροτείται από τους Δήμους και αποτελούν θεμελιώδη θεσμό του δημοσίου βίου των Ελλήνων, σύμφωνα και με τις διατάξεις του άρθρου 102 του Συντάγματος, αλλά και του Ευρωπαϊκού Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας. Σύμφωνα με τον Χάρτη αυτό που ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία με τον Ν. 1850/1989 (ΦΕΚ 144/τ.Α'), τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης εγγυώνται την πολιτική, οικονομική, καθώς και διοικητική αυτοτέλεια των τοπικών αρχών. Ουσιαστικά, οι τοπικές αρχές είναι αναγκαίο να ρυθμίζουν και να διαχειρίζονται ένα μεγάλο μέρος των δημοσίων υποθέσεων, έχοντας αποκλειστικά την ευθύνη για αυτές, επιδιώκοντας την καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση του τοπικού πληθυσμού.

Λαμβάνοντας υπόψη τις διατάξεις των Ν. 3463/2006 (ΦΕΚ 114/8-6-2006) «Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (ΚΔΚ)», καθώς επίσης και τον Ν.

¹³ Γκέκας, Ρ. (2001). *Σχέσεις κεντρικής-τοπικής διοίκησης στην Ευρώπη. Διοικητικοί και Οικονομικοί έλεγχοι στην Τοπική και Περιφερειακή διοίκηση*. Αθήνα: ΥΠΕΣΔΔΑ.

3852/2010 (ΦΕΚ 87/τ. Α'/7-6-2010) «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης-Πρόγραμμα "Καλλικράτης" οι δημοτικές αρχές είναι υπεύθυνες για τη διευθέτηση και τη ρύθμιση όλων των τοπικών υποθέσεων, λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας, επιδιώκοντας να υπάρξει προστασία και διαρκής βελτίωση των συμφερόντων των πολιτών, καθώς και της ποιότητας ζωής των κατοίκων της τοπικής κοινωνίας. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι κατόπιν αλλαγών που έλαβαν χώρα στα πλαίσια του προγράμματος «Καλλικράτης» μεταφέρθηκαν αρμοδιότητες προς αυτούς, οι οποίες μέχρι πρότινος υπάγονταν στις Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, με τις αρμοδιότητες αυτές να αφορούν τους τομείς της παιδείας, της πρόνοιας, της υγείας, της απασχόλησης, καθώς και των πολεοδομικών εφαρμογών. Ταυτόχρονα, συνεκτιμώντας την αρχή της εγγύτητας, υπήρξε μεταφορά αρμοδιοτήτων προς τους δήμους, οι οποίες αφορούσαν τον αγροτικό τομέα, τον αναπτυξιακό, καθώς επίσης και τη λειτουργική υποστήριξη των σχολικών δομών.

Όσον αφορά στην Τοπική Αυτοδιοίκηση δευτέρου βαθμού, θα πρέπει να επισημανθεί ότι σύμφωνα με το άρθρο 102, παράγραφος 1 του Συντάγματος προβλέπεται ότι το κράτος έχει τη δυνατότητα να αναθέτει στους ΟΤΑ την άσκηση αρμοδιοτήτων, οι οποίες συνδέονται με την αποστολή του Κράτους, καθώς επίσης και με τη διαμόρφωση ενός σύγχρονου συστήματος Διακυβέρνησης. Οι Περιφέρειες ασκούν τις αρμοδιότητες των πρώην Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, οι οποίες καταργήθηκαν, με εξαίρεση συγκεκριμένες αρμοδιότητες που μεταβιβάστηκαν στους ΟΤΑ Α βαθμού. Κατόπιν των τελευταίων αλλαγών στο θεσμικό πλαίσιο, οι Περιφέρειες καθίστανται βασικές συνιστώσες του αναπτυξιακού προγραμματισμού, ενώ ταυτόχρονα, σημαντική είναι η συνεισφορά αυτών στον τομέα των έργων και των υποδομών. Ειδικότερα, οι Περιφέρειες είναι αρμόδιες για ζητήματα προγραμματισμού και ανάπτυξης, καθώς και για θέματα γεωργίας, κτηνοτροφίας, ζητήματα διαχείρισης φυσικών πόρων, ενέργειας, περιβάλλοντος και βιομηχανικής ανάπτυξης. Ακόμη, είναι υπεύθυνες για ζητήματα που σχετίζονται με την απασχόληση, το εμπόριο, τον τουρισμό, τις μεταφορές και τις επικοινωνίες. Τέλος, οι Περιφέρειες είναι υπεύθυνες για θέματα που αφορούν την χωροταξία, το περιβάλλον,

την υγεία, καθώς και την παιδεία, τον πολιτισμό, τον αθλητισμό, την πολιτική προστασία και στη διοικητική μέριμνα¹⁴.

2.6 Θεσμοί Διακυβέρνησης στην Τοπική Αυτοδιοίκηση

Στη σχετικά πρόσφατη μεταρρύθμιση που αφορά στο θεσμικό πλαίσιο των ΟΤΑ (Πρόγραμμα Καλλικράτης) θεσπίστηκαν αρκετές μορφές συνεργασίας μεταξύ των ΟΤΑ πρώτου και δεύτερου βαθμού, με τις σημαντικότερες μορφές να αφορούν στις συμβάσεις διαβαθμιδικής συνεργασίας, τις προγραμματικές συμβάσεις, τα δίκτυα Δήμων και Περιφερειών, καθώς επίσης και τους Διαβαθμιδικούς Συνδέσμους Δήμων και Περιφερειών (Ν. 3852/2010). Ειδικότερα, οι συμβάσεις διαδημοτικής συνεργασίας είναι οι συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ της Περιφέρειας ή των όμορων δήμων, μέσω των οποίων ασκούνται αρμοδιότητες για λογαριασμό τους. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι στις συμβάσεις της συγκεκριμένης κατηγορίας μπορεί να συμμετέχει και κάποιο νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου του δήμου, το οποίο αναλαμβάνει την σχετική αρμοδιότητα. Ακόμη, οι συμβάσεις διαβαθμιδικής συνεργασίας είναι οι συμβάσεις που λαμβάνουν χώρα σε επίπεδο Περιφέρειας μεταξύ των δήμων, μέσω των οποίων μπορεί να υπάρξει ανάληψη της άσκησης των αρμοδιοτήτων, είτε υποστήριξη της άσκησης αυτής¹⁵.

Ουσιαστικά, μέσω των προαναφερθέντων τύπων συμβάσεων, προσδιορίζεται ο τρόπος με τον οποίο θα υπάρξει άσκηση της αρμοδιότητας αυτής, καθώς και υποστήριξη της άσκησης των συμβαλλόμενων μερών. Ταυτόχρονα, οι συμβάσεις αυτές προβλέπουν τη διάθεση προσωπικού των συμβαλλόμενων, όπως επίσης και τη διάθεση του αναγκαίου εξοπλισμού. Η χρηματοδότηση των επενδυτικών και λειτουργικών δαπανών που αφορούν στην εφαρμογή της σύμβασης, μπορεί να προέρχονται από τέλη, δικαιώματα, καθώς και από εισφορές, από τους Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους (ΚΑΠ), από τη Συλλογική Απόφαση Τοπικής Αυτοδιοίκησης

¹⁴ Κτιστάκη, Σ. (2014). *Εισαγωγή στη Δημόσια Διοίκηση*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.

¹⁵ Λαδάς, Χ., *Ειδικά θέματα Τοπικής Αυτοδιοίκησης*. Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα: 32-33

(ΣΑΤΑ), αλλά και από τα αναπτυξιακά προγράμματα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Ακόμη, η σύμβαση μπορεί να περιέχει το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής της, καθώς και τα όργανα παρακολούθησης της εφαρμογής της¹⁶.

Στο πρόγραμμα «Καλλικράτης» και συγκεκριμένα στο άρθρο 100 προβλέπεται ότι οι Δήμοι, καθώς και οι Περιφέρειες, οι σύνδεσμοι Δήμων, οι Περιφερειακές Ενώσεις Δήμων (ΠΕΔ), η Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδος (ΚΕΔΕ), όπως επίσης και η Ένωση Περιφερειών Ελλάδος (ΕΝΠΕ), τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου τα οποία συμμετέχουν οι φορείς που αναφέρονται παραπάνω, έχουν τη δυνατότητα να συνάπτουν προγραμματικές συμβάσεις με το Δημόσιο, μεταξύ τους, είτε με φορείς του δημοσίου τομέα, είτε μεμονωμένα, είτε από κοινού, αναφορικά με τη μελέτη, καθώς και εκτέλεση έργων και προγραμμάτων που αφορούν την ανάπτυξη μιας περιοχής, όπως επίσης και την παροχή υπηρεσιών. Επιπλέον, προγραμματικές συμβάσεις μπορούν να συνάπτουν και τα Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.), στα οποία συμμετέχουν η ΚΕΔΕ και η ΕΝΠΕ, όπως επίσης και οι δημοτικές επιχειρήσεις ύδρευσης και αποχέτευσης, οι επιχειρήσεις των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, τα δημοτικά και περιφερειακά ιδρύματα, αλλά και κοινωφελή ιδρύματα και κληροδοτήματα, όπως αντίστοιχα και ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στα δίκτυα, τα οποία συνίστανται μεταξύ δύο ή περισσότερων δήμων ή περιφερειών, οι οποίοι βρίσκονται στην ίδια περιφέρεια είτε σε άλλη περιφέρεια. Τα εν λόγω δίκτυα μπορούν να συνίστανται στα πλαίσια των άρθρων 219 και 220 του «Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων» και λαμβάνουν τη μορφή Αστικής Μη Κερδοσκοπικής Εταιρείας. Μέσω των δικτύων αυτών μπορούν και να αναπτύσσονται κοινά χαρακτηριστικά, ενώ υποστηρίζονται ταυτόχρονα πολιτικές που σχετίζονται με τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά των μελών των δικτύων. Επιπροσθέτως, ένας ή περισσότεροι δήμοι ή περιφέρειες, κατόπιν σχετικών αποφάσεων των δημοτικών και περιφερειακών τους συμβουλίων

¹⁶ Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (2010). *Έκθεση αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων του νόμου (2010): Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης «Πρόγραμμα Καλλικράτης»*. Αθήνα: Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης.

έχουν τη δυνατότητα να προβούν στη σύσταση συνδέσμου ειδικού σκοπού, επιδιώκοντας την εκτέλεση έργων, είτε την παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών, είτε την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους. Ακόμη, οι σύνδεσμοι αυτοί δύναται να ασχολούνται με τον σχεδιασμό και την κατάρτιση προγραμμάτων και μεθόδων για την ευρύτερη ανάπτυξή τους. Ακόμη, οι Περιφέρειες έχουν τη δυνατότητα να αναπτύσσουν συνεργασίες με τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο, ώστε να υπάρξει διευκόλυνση της διακρατικής, διαπεριφερειακής και διασυνοριακής συνεργασίας καθώς έτσι μπορούν να συμμετέχουν αποτελεσματικότερα σε δίκτυα κρατικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών, αλλά και σε διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς.¹⁷

¹⁷ Βλ. Λαδιάς Χ., όπ. π. (υποσημ. 15), σελ. 39.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση

3.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό περιγράφεται η έννοια και ο ρόλος της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης, καθώς και ο τρόπος διαμόρφωσης των πολιτικών του υπερεθνικού οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ειδικότερα, περιγράφεται ο ακριβής ρόλος της Επιτροπής των Περιφερειών (ΕΠ) στον τρόπο εφαρμογής της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης και πως μέσα από τις ενέργειες της διαδόθηκε η έννοια αυτή. Αναλύεται η «Λευκή Βίβλος» και ο «Χάρτης για την Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση», «εργαλείων» μέσω των οποίων καλούνται τα κοινοτικά θεσμικά όργανα και τα κράτη-μέλη να ενισχύσουν ακόμη περισσότερο τη συμμετοχή των περιφερειακών και τοπικών αρχών στη διαμόρφωση και στην υλοποίηση των κοινοτικών πολιτικών. Κατά την υπογραφή του Χάρτη οργανώνονται διάφορες εκδηλώσεις, όπου στο πλαίσιο των εκδηλώσεων αυτών, προβάλλεται η ανταλλαγή ιδεών για τον εντοπισμό ορθών πρακτικών και καινοτόμων σχεδίων, η εύρεση δυνητικών εταίρων, καθώς και η συμμετοχή στην προετοιμασία και παρακολούθηση της εφαρμογής των πολιτικών της ΕΕ, σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο και σε συνεργασία με τα ευρωπαϊκά όργανα

3.2 Η έννοια της Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης

Η Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση σχετίζεται με όλους τομείς των κοινοτικών παρεμβάσεων ανεξάρτητα από οργανισμό ή φορέα. Εμφανίστηκε για πρώτη φορά με την εμφάνιση των πρώτων διεθνών οργανισμών και συνεχίζεται ακόμη και σήμερα. Βάσει της λεξιλογικής της ερμηνείας εννοείται η διακυβέρνηση - η διοίκηση σε πολλά επίπεδα. Πιο απλά νοείται η διακυβέρνηση από πολλούς και διαφορετικούς φορείς.¹⁸

¹⁸ Λαδιάς, Χρ., (2013) Το σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο της Περιφερειακής Ανάπτυξης στην Ελλάδα, Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα

Η Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση λοιπόν είναι κάθε συντονισμένη προσπάθεια υπερεθνικών αρχών, είτε κρατών είτε τοπικών και περιφερειακών αρχών με σκοπό την χάραξη και την εφαρμογή διαφόρων πολιτικών.

Η εφαρμογή της προϋποθέτει σεβασμό στον τρόπο συγκέντρωσης των αποφάσεων αλλά και στην αρχή της Επικουρικότητας. Σημαντικό χαρακτηριστικό της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης είναι η αποφυγή μονοδιάστατης συγκέντρωσης αρμοδιοτήτων από μία εξουσία. Ταυτόχρονα εξασφαλίζει το γεγονός ότι όλες οι πολιτικές εξουσίες εφαρμόζονται από ένα ενδεδειγμένο επίπεδο.¹⁹

Βασική αρχή είναι η αμοιβαία εμπιστοσύνη ανάμεσα σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης και άσκησης εξουσίας με σκοπό την υλοποίηση όλων των στόχων που έχουν τεθεί. Εκτός αυτού σημαντικό είναι να υπάρχει σεβασμός στο δημοκρατικό πολίτευμα.²⁰

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι μέσω της Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης ενισχύεται η ενσωμάτωση των στόχων που αφορούν στις εθνικές και περιφερειακές αρχές. Ταυτόχρονα, η Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση συμβάλλει στην ενίσχυση των αρμοδιοτήτων που ασκούνται από τις τοπικές και περιφερειακές αρχές σε εθνικό επίπεδο, ώστε αυτές να μπορούν να ασκούν αποτελεσματικότερα τις κοινοτικές πολιτικές. Προκειμένου να αναπτύξει την πολιτική για την Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση, η Ευρωπαϊκή Ένωση στηρίχθηκε σε ένα σύστημα κοινών αξιών και θεμελιωδών δικαιωμάτων, με την καθιέρωση του εν λόγω συστήματος να γίνεται σταδιακά, στα πλαίσια ενός κοινού πολιτικού πνεύματος²¹.

Το δημοκρατικό έλλειμμα ίσως είναι το σημαντικότερο πρόβλημα που «μαστιρίζει» την Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς είναι η αιτία της μεγαλύτερης «αποξένωσης» της απέναντι στους πολίτες που κατοικούν στα κράτη μέλη της. Τόσο οι εσωτερικές της διαδικασίες όσο και ο τρόπος εκλογής των οργάνων της,

¹⁹ Μαΐστρος, Π., (2009), Τα Τρία κύματα μεταρρυθμίσεων της Δημόσιας Διοίκησης στην Ελλάδα 1975-2015+, Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα.

²⁰ Πάλλης, Λ.Χρ., (2013) Τα οικονομικά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Εκδόσεις Πολιτεία, Αθήνα.

²¹ Nugent, N. (2012). *Πολιτική και διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Μ. Μενδρινού επιμ.)*. Αθήνα: Εκδόσεις Σαββάλας.

αποδεικνύουν πως η πολυεπίπεδη διακυβέρνηση δεν επιλύει το πρόβλημα αλλά το διογκώνει περισσότερο. Το δημοκρατικό έλλειμμα μάλιστα και η αναμενόμενη διόγκωση του από την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση, καθιστούν την Ε.Ε ιδιαίτερα αδύναμη ακόμη και σε ζητήματα για τα οποία κατά καιρούς έχει δείξει ιδιαίτερη ευαισθητοποίηση όπως είναι τα περιβαλλοντολογικά.²²

3.3 Ευρωπαϊκό πλαίσιο που αφορά την Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση

Ένα από τα θεσμικά όργανα της Ε.Ε, οι σκοποί του οποίου συνδέονται με την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση είναι η Επιτροπή των Περιφερειών (ΕτΠ). Η Επιτροπή των Περιφερειών είναι ένα συμβουλευτικό όργανο της Ε.Ε, η ίδρυση του οποίου επετεύχθη με την ίδρυση της συνθήκης του Μάαστριχτ ενώ η πρώτη του συνεδρία πραγματοποιήθηκε το 1994 , με την προσπάθεια εκπροσώπησης όλων των περιφερειών και των πόλεων των κρατών μελών της ΕΕ. Σκοπός της είναι οι πολίτες να βρεθούν πιο κοντά στα κέντρα λήψης των αποφάσεων της Ε.Ε. Διαθέτει εκπροσώπους από όλα τα κράτη μέλη, ενώ οι εκπρόσωποι αυτοί μπορούν να διατυπώνουν την άποψη τους για ότι έχει ειπωθεί σε σχέση με την περιφέρεια που εκπροσωπούν και την Ένωση.²³

Ο τρόπος λειτουργία της Επιτροπής των Περιφερειών (ΕτΠ), οι αποφάσεις αλλά και ο τρόπος με τον οποίο θέτει στόχους έχει βασιστεί σε τρεις αρχές. Η πρώτη είναι η αρχή της Επικουρικότητας, η αρχή αυτή οδηγεί την Ε.Ε, στο να κοινοποιεί - κατά μία ευρεία έννοια - τις αποφάσεις που λαμβάνονται στον πολίτη ενώ εγγυάται ταυτόχρονα ότι δεν μπορεί να λάβει απόφαση η οποία θα υλοποιηθεί καλύτερα σε εθνικό, περιφερειακό ή πολιτικό επίπεδο.²⁴

²² Oszlack O., 2005, «State Bureaucracy. Politics and Policies», στο Th. Janoski, R. Alford, A. Hicks, M. Schwartz (ed.), *The Handbook of Political Sociology. States, civil societies and globalization*, Cambridge, Cambridge University Press

²³ Nye J. S., Donahue J. D., 2000, *Governance in a globalizing world*, Washington, D.C, The Brooking Institution.

²⁴ Rhodes R. A. W., 1996, «The new governance: Governing without government», *Political Studies* XLIV, Oxford, Blackwell Publishers, pp. 652-667

Την αρχή της Εγγύτητας, βάσει της οποίας όλα τα επίπεδα της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης έχουν την υποχρέωση να λαμβάνουν αποφάσεις με απόλυτη διαφάνεια ενώ κάθε θεσμός πρέπει να ενημερώνει τους πολίτες ώστε να ξέρει οπουδήποτε απευθύνεται και του δίνει την δυνατότητα να προβάλλουν και να διατυπώνουν ελεύθερα τις απόψεις τους.

Η τελευταία αρχή είναι η αρχή της εταιρικής σχέσης, σύμφωνα με την οποία κάθε επίπεδο της εν λόγω διακυβέρνησης, λαμβάνει τις σωστές αποφάσεις προκειμένου να επιτευχθεί η ομαλή ευρωπαϊκή διακυβέρνηση.

Η ΕτΠ παρέχει στους θεσμούς της τοπικής αυτοδιοίκησης κάθε κράτους μέλους το δικαίωμα διατύπωσης της γνώμης ελεύθερα υπό την προϋπόθεση ότι το δικαίωμα αυτό θα ταυτίζεται με όλες τις νομοθετικές διαδικασίες που ορίζει η Ένωση, λαμβάνοντας υπόψιν όλες τις ανάγκες των περιφερειακών και εθνικών αρχών.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο της ΕΕ και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχουν την υποχρέωση να συμβουλεύονται την ΕτΠ, ειδικά όταν θεσπίζεται η νομοθεσία σε θέματα τοπικής αυτοδιοίκησης, ιδιαίτερα μάλιστα σε ζητήματα περιβάλλοντος ή κοινωνικής πολιτικής.²⁵

Εάν αυτό δεν πραγματοποιηθεί τότε η ΕτΠ, έχει το δικαίωμα να πραγματοποιήσει προσφυγή στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Την στιγμή που λάβει μία πρόταση νομοθετικού περιεχομένου, τότε έχει την υποχρέωση να τη διαβιβάσει στα αρμόδια όργανα της Ένωσης.

3.4 Πολυεπίπεδη διακυβέρνηση στην Ευρώπη

Με τον όρο Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση, η Επιτροπή των Περιφερειών (ΕτΠ) εννοεί οποιαδήποτε συντονισμένη δράση της Ένωσης, των κρατών - μελών που την

²⁵ Sorensen G., 2006, «The transformation of the State», στο Hay C., Lister, M., Marsh D. (ed.), The state. Theories and issues, Basingstoke, New York, Palgrave MacMillan. Tihonen S., 2004, From governing to governance, Tampere, University of Tampere Press.

απαρτίζουν και των τοπικών και περιφερειακών αρχών, η οποία βασίζεται στην εταιρική σχέση και στοχεύει στην χάραξη και υλοποίηση των πολιτικών της ΕΕ.

Με αυτόν τον τρόπο εισάγεται ένας νέος ορισμός ήτοι των επιμέρους επιπέδων διακυβέρνησης βασισμένων σε όλες τις πηγές που διέπονται από νομιμότητα και δημοκρατία και στην αντιπροσωπευτικότητα των ενδιαφερόμενων παραγόντων. Ουσιαστικά, εφαρμόζεται η από κοινού συμμετοχή των διαφορετικών επιπέδων διακυβέρνησης στη διατύπωση των κοινοτικών πολιτικών και την κοινοτικής νομοθεσίας μέσω διαφόρων μηχανισμών (διαβούλευση, αναλύσεις εδαφικού αντίκτυπου κλπ)

Η πολυεπίπεδη διακυβέρνηση όπως προκύπτει σε πολλούς τομείς και δραστηριότητες της Ένωσης αποτελεί άμεση προτεραιότητα της ΕτΠ για περισσότερο από δέκα χρόνια. Προς το παρόν όπως όλα δείχνουν συνιστά βασική προϋπόθεση όλων των πολιτικών φορέων της Ένωσης και διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην λήψη των αποφάσεων.²⁶

Η πολυεπίπεδη διακυβέρνηση διαθέτει μία ισχυρή δυναμική που μπορεί να χαρακτηριστεί από οριζόντια και εγκάρσια διάσταση, χωρίς να υπάρχει κάποια πολιτική σκοπιμότητα, αλλά αντίθετα, εάν οι μηχανισμοί και τα μέσα είναι κατάλληλα και υλοποιούνται με τον σωστό τρόπο δύναται να προωθηθεί η υιοθέτηση της από κοινού απόφασης και εφαρμογής. Συνεπώς, η πολυεπίπεδη διακυβέρνηση αντιπροσωπεύει μάλλον, ένα πολιτικό πλέγμα οργάνωσης της δράσης παρά έναν νομικό μηχανισμό και δεν μπορεί να νοηθεί αποκλειστικά υπό το πρίσμα του καταμερισμού των αρμοδιοτήτων.

Το 2001, όταν εκδόθηκε η Λευκή βίβλος για την ευρωπαϊκή διακυβέρνηση η Κομισιόν έθεσε πέντε αρχές πάνω στις οποίες λειτουργεί η χρηστή διακυβέρνηση. Η πρώτη είναι η διαφάνεια, η δεύτερη η συμμετοχή, η τρίτη η υπευθυνότητα, η τέταρτη η αποτελεσματικότητα και η πέμπτη η συνοχή.

²⁶ ΕτΠ: ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ (110η σύνοδος ολομέλειας – 11-13 Φεβρουαρίου 2015), Ο ρόλος των αυτοδιοικητικών αρχών στην πολυεπίπεδη προστασία του κράτους δικαίου και των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η πολυεπίπεδη διακυβέρνηση κατοχυρώνει την υλοποίηση των αρχών αυτών, την εφαρμογή και την ολοκλήρωσή τους. Η υλοποίηση της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης βασίζεται στον σεβασμό της αρχής της επικουρικότητας. Ο σεβασμός της αρχής της επικουρικότητας και η πολυεπίπεδη διακυβέρνηση είναι έννοιες άρρηκτα συνδεδεμένες και η μία αφορά τις αρμοδιότητες των διαφορετικών επιπέδων εξουσίας και η άλλη δίνει έμφαση στην διαδραστικότητά τους.

3.5 Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση στην Ελλάδα

Στην ελληνική πραγματικότητα, σημαίνων θεωρείται ο ρόλος που επιχείρησε να διαδραματίσει το πρόγραμμα «Καλλικράτης» για την εφαρμογή της Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης. Ουσιαστικά, μέσω του εν λόγω νομοσχεδίου-προγράμματος, υπήρξε αναβάθμιση του επιχειρησιακού δυναμικού των Δήμων και των Περιφερειών, ώστε να ασκείται μια ολοκληρωμένη πολιτική ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο, δίνοντας έμφαση στην διαδικασία αποκέντρωσης των αρμοδιοτήτων. Ταυτόχρονα, επιδιώχθηκε να αναβαθμιστεί ο αναπτυξιακός χαρακτήρας των Περιφερειών, ως αναγκαία προϋπόθεση για την ισότιμη συμμετοχή αυτών στην ευρωπαϊκή διαδικασία. Επιπλέον, θα πρέπει να αναφερθεί ότι το πρόγραμμα «Καλλικράτης», δεν προάγει τη συγκέντρωση αποφάσεων σε ένα επίπεδο εξουσίας, αλλά συμβάλλει στην περαιτέρω ενίσχυση της «συνυπευθυνότητας», σε όλα τα επίπεδα της διοίκησης και στηρίζεται σε πηγές της δημοκρατικής νομιμοποίησης των ενδιαφερόμενων φορέων, διασφαλίζοντας ότι οι επιμέρους πολιτικές διαμορφώνονται και υλοποιούνται στο πλησιέστερο προς τον πολίτη επίπεδο διοίκησης²⁷.

Μέσω του προγράμματος «Καλλικράτης», επιδιώχθηκε συνολικός επανασχεδιασμός των επιπέδων διακυβέρνησης, στα πλαίσια διαμόρφωσης μιας Νέας Αρχιτεκτονικής. Ειδικότερα, σύμφωνα με τις αλλαγές που έλαβαν χώρα, η εν λόγω αρχιτεκτονική στηρίχθηκε στα πλαίσια των όσων ορίζει το Σύνταγμα για επιτελικό Κράτος, το οποίο διαθέτει αποκεντρωμένα όργανα, που είναι σε θέση να

²⁷ Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης (2012). *Δομή και λειτουργία της Τοπικής και Περιφερειακής Δημοκρατίας*. Αθήνα: Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης.

λαμβάνουν αποφάσεις καθώς επίσης και δύο βαθμούς αυτοδιοίκησης, οι οποίοι θεωρούνται λειτουργικοί και ικανοί να ανταποκριθούν στις ανάγκες που αφορούν τον σχεδιασμό και την υλοποίηση της τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης. Ουσιαστικά, μέσω των δομών αυτών επιτυγχάνεται αφενός δημοκρατική συμμετοχή, αφετέρου δε, διευθέτηση των τοπικών υποθέσεων, καθώς επίσης και εξυπηρέτηση των πολιτών. Επιπροσθέτως, το πρόγραμμα «Καλλικράτης» έθεσε στο περιθώριο το μοντέλο συγκεντρωτισμού, το οποίο και επικρατούσε μέχρι πρότινος, προσδίδοντας συνάμα στη διοίκηση μεγαλύτερη ευελιξία, αποτελεσματικότητα, καθώς επίσης και αξιοποίηση των τοπικών και περιφερειακών πλεονεκτημάτων²⁸.

Επιπλέον, μέσω του προγράμματος «Καλλικράτης» δόθηκε έμφαση στην περισσότερο ενεργό συμμετοχή του πολίτη, καθώς επίσης και στην εμπάθυνση της δημοκρατίας, αλλά και στην ανάδειξη του ρόλου που διαδραματίζει η κοινωνία των πολιτών, καθώς και οι αντίστοιχες κοινωνικές οργανώσεις. Εξίσου σημαντικό είναι και το γεγονός ότι μέσω του προγράμματος «Καλλικράτης» υπήρξε ενσωμάτωση των αρχών διαφάνειας, ανοιχτής διακυβέρνησης, καθώς επίσης και αξιολόγησης της διοικητικής λειτουργίας. Το πρόγραμμα «Καλλικράτης» συνέβαλε στην εναρμόνιση του ελληνικού μοντέλου διακυβέρνησης με το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με το οποίο θα πρέπει ο σχεδιασμός, καθώς επίσης και η αντιμετώπιση των προβλημάτων να αντιμετωπίζονται στο χαμηλότερο δυνατό διοικητικό επίπεδο. Κομβικής σημασίας θεωρείται και το γεγονός ότι διαμορφώθηκε μια κατάσταση προσαρμογής του «τοπικού κράτους» στους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση της ευρωπαϊκής πολιτικής, η οποία έχει ως βάση την Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση. Ακόμη, επιδιώχθηκε και έχει εφαρμοστεί σε πολύ μεγάλο βαθμό η διείσδυση των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο σύνολο των δράσεων που επιτελούν, οι οποίες μπορεί να αφορούν για παράδειγμα την εργασία, την ανεργία, τις εργασιακές σχέσεις, την κοινωνική πολιτική, την επιχειρηματικότητα, καθώς και την ανάπτυξη.

²⁸ Βουλή των Ελλήνων (2010). *Αιτιολογική Έκθεση του νόμου «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης-Πρόγραμμα Καλλικράτης» Προς τη Βουλή των Ελλήνων*. Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων.

Εξίσου σημαντικό για την εφαρμογή της Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης είναι το γεγονός ότι μέσω του «Καλλικράτη» υπάρχει πρόβλεψη για συμμετοχή των Δήμων, αλλά και των Περιφερειών σε συμφωνίες, καθώς και σε επιμέρους δίκτυα, είτε αυτά αναπτύσσονται μεταξύ κρατών, είτε μεταξύ περιφερειακών και τοπικών αρχών, όπως επίσης και σε προγράμματα και δράσεις που αναπτύσσει η Ευρωπαϊκή Ένωση και το Συμβούλιο της Ευρώπης. Ουσιαστικά, μέσω των δικτύων και των σχετικών αυτών πρωτοβουλιών προάγεται η κινητοποίηση εντός ευρωπαϊκής διαδικασίας, καθώς επίσης και η σύμπραξη με φορείς εδαφικής συνεργασίας. Τόσοι οι Δήμοι, όσο και οι Περιφέρειες προβλέπεται να συμμετέχουν σε Ευρωπαϊκούς Ομίλους Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΟΕΣ), οι οποίοι ενισχύουν σημαντικό τον θεσμό της Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι προωθούν μια διευρυμένη εταιρική σχέση μεταξύ των δημόσιων αρχών και των κοινωνικών και οικονομικών φορέων των επιμέρους περιοχών. Επιπλέον, μέσω των οργάνων που διαμορφώθηκαν στα πλαίσια εφαρμογής του προγράμματος «Καλλικράτης», όπως ήταν οι Αντιπεριφερειάρχες με τοπική αρμοδιότητα, η Οικονομική Επιτροπή, η Επιτροπή Ποιότητας Ζωής, αλλά και ο θεσμός του Συμπαραστάτη του Δημότη και της Επιχείρησης, ενισχύθηκε ο μηχανισμός διαβούλευσης, καθώς επίσης και συντονισμού και συνεργασίας εντός των ΟΤΑ, ενώ αποφεύγονταν η συγκέντρωση των αποφάσεων σε ένα μόνο επίπεδο. Άλλωστε, υπάρχει και σχετική πρόβλεψη της Λευκής Βίβλου για την ενίσχυση της συμμετοχικής δημοκρατίας, της διαφάνειας, αλλά και της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, χωρίς να υπάρχουν αποκλεισμοί.

3.6 Συνεργασία των ΟΤΑ υπό το πρίσμα της Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης (Καλές Πρακτικές)

Στο εν λόγω υποκεφάλαιο θα γίνει παρουσίαση καλών πρακτικών συνεργασίας των ΟΤΑ υπό το πρίσμα της Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης που ουσιαστικά αποδεικνύουν το πως μετουσιώνεται στην πράξη η μετάβαση που πρέπει να γίνει μεταξύ της

ευρωπαϊκής κοινωνίας που στηρίζεται στους πόρους, προς μια κοινωνία που στηρίζεται στη γνώση²⁹.

Πρόγραμμα «Τεχνικής Βοήθειας» για την Καλή Διακυβέρνηση στην Ελλάδα

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το πρόγραμμα «Τεχνικής Βοήθειας για την Καλή Διακυβέρνηση στην Ελλάδα», μέσω του οποίου επιδιώχθηκε να υπάρξει υποστήριξη για την ανάπτυξη της Διαδημοτικής Συνεργασίας. Ειδικότερα, στα πλαίσια αυτού του προγράμματος, το Υπουργείο Εσωτερικών συνεργάστηκε με το Κέντρο Εμπειρογνωμοσύνης για τη Καλή Διακυβέρνηση του Συμβουλίου της Ευρώπης. Το έργο αυτό ξεκίνησε τον Μάρτιο του 2019 και υλοποιείται με συγχρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση (DG Reform), ενώ συμμετέχουν από την Ελλάδα η Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (ΕΕΤΑΑ), το Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου (ΙΠΑ) και η Εθνική Αρχή Διαφάνειας, η οποία συμπεριλήφθηκε λίγο αργότερα στο έργο ως συνδικαιούχος³⁰

Ουσιαστικά, το έργο αυτό υλοποιήθηκε προκειμένου να υπάρξει ενίσχυση της Διαδημοτικής Συνεργασίας σε εθνικό επίπεδο. Ειδικότερα, στα πλαίσια του έργου υπήρξε η παροχή υποστήριξης σε δύο πιλοτικές εφαρμογές διαδημοτικής συνεργασίας, όπου η πρώτη αφορούσε το «Διαδημοτικό Δίκτυο Ανάπτυξης της Δωδεκανήσου-ΑΙΓΑΙΟΣ», ενώ η δεύτερη αφορούσε τη Διαδημοτική Συνεργασία για την παροχή υπηρεσιών Εσωτερικού Ελέγχου (ΕΕ). Σχετικά με το «Διαδημοτικό Δίκτυο Ανάπτυξης της Δωδεκανήσου-ΑΙΓΑΙΟΣ» αποτελείται από επτά νησιωτικούς Δήμους που βρίσκονται στην περιοχή των Δωδεκανήσων και πρόκειται για τους Δήμους Αγαθονησίου, Αστυπάλαιας, Καλύμνου, Λειψών, Λέρου, Πάτμου, καθώς και Τήλου. Το εν λόγω δίκτυο ιδρύθηκε το 2018 και εν συνεχεία το Κέντρο Εμπειρογνωμοσύνης για την Καλή Διακυβέρνηση του Συμβουλίου της Ευρώπης, καθώς επίσης και το Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου

²⁹ Γρηγορίου, Π. & Μεταξάς, Α. (επιμ.). *Ευρωπαϊκή διακυβέρνηση και Ευρωπαϊκή Περιφέρεια*. Εκδ. Σάκκουλας, Α.Ν. Αθήνα, 31-32.

³⁰ Υπουργείο Εσωτερικών (2021). *Πρόγραμμα «Τεχνικής Βοήθειας για την Καλή Διακυβέρνηση στην Ελλάδα. Μέρος II Υποστήριξη για την ανάπτυξη Διαδημοτικής Συνεργασίας»*. Διαθέσιμο στο: <https://www.ypes.gr/diadimotiki-synergasia/> [Πρόσβαση 1 Ιουνίου 2021].

Πανεπιστήμιου (ΙΠΑ), συνέχισαν να παρέχουν τεχνική υποστήριξη στο δίκτυο αυτό και κατά το έτος 2019, όπως και κατά το έτος 2020. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι στα πλαίσια αυτής της τεχνικής βοήθειας διοργανώθηκαν εργαστήρια τα οποία αφορούσαν ζητήματα Διαδημοτικής Συνεργασίας, καθώς επίσης και τη διαχείριση των επιδόσεων, αλλά και τη σύνταξη ενός λεπτομερούς Σχεδίου Δράσης³¹.

Όσον αφορά το δίκτυο Διαδημοτικής Συνεργασίας για την παροχή υπηρεσιών Εσωτερικού Ελέγχου (ΕΕ), πρόκειται για πιλοτική εφαρμογή που περιλαμβάνει τη συνεργασία των Δήμων Αγιάς, Ελασσόνας, Φαρσάλων, Κιλελέρ και Λάρισα. Στα πλαίσια της συνεργασίας αυτής, το Συμβούλιο της Ευρώπης, σε συνεργασία με την ΕΕΤΑΑ προχώρησαν στη διοργάνωση σειράς εργαστηρίων, έτσι ώστε οι εκπρόσωποι των Δήμων να αποκτήσουν εξοικείωση με την «εργαλειοθήκη» που αφορά τη Διαδημοτική Συνεργασία του Συμβουλίου της Ευρώπης καθώς και τον εσωτερικό έλεγχο που εφαρμόζεται στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Ιδιαίτερα σημαντικό ήταν το γεγονός ότι οι εμπλεκόμενοι Δήμοι αποφάσισαν να συνεργαστούν μέσω Προγραμματικής Σύμβασης και προέβησαν στην διαμόρφωση από κοινού του Σχεδίου Δράσης. Τόσο η ΕΕΤΑΑ, όσο και ο Δήμος Θεσσαλονίκης συμφώνησαν να συμμετέχουν στη Προγραμματική Σύμβαση, έτσι ώστε να παρέχουν επιστημονική και τεχνική υποστήριξη στους πέντε Δήμους. Στα πλαίσια του έργου αυτού, το Υπουργείο Εσωτερικών ζήτησε από το Κέντρο Εμπειρογνωμοσύνης για τη Καλή Διακυβέρνηση να προβεί στην διεξαγωγή προκαταρκτικής μελέτης έτσι ώστε να διερευνηθεί η χαμηλή συμμετοχή των γυναικών στη πολιτική ζωή, σε τοπικό επίπεδο καθώς επίσης και πως θα μπορούσαν να αναπτυχθούν εργαλεία για την υποστήριξη της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου στις συνεργασίες αυτές.

Επιπλέον, στα πλαίσια του συγκεκριμένου προγράμματος το Συμβούλιο της Ευρώπης προχώρησε στην σύνταξη σχετικού εγχειριδίου Διαδημοτικής Συνεργασίας. Το εν λόγω εγχειρίδιο προορίζεται να λειτουργήσει ως βοηθητικό εργαλείο των δήμων, έτσι ώστε να μπορέσει να αναπτυχθεί η Διαδημοτική Συνεργασία και να δημιουργηθούν αμοιβαία οφέλη, έχοντας ως απώτερο στόχο την παροχή καλύτερων

³¹ Συμβούλιο της Ευρώπης-Κέντρο Εμπειρογνωμοσύνης για την Καλή Διακυβέρνηση. *Εγχειρίδιο Διαδημοτικής Συνεργασίας στην Ελλάδα*. Συμβούλιο της Ευρώπης. Αθήνα, 11-12.

υπηρεσιών προς τους δημότες τους. Μέσω του εγχειριδίου αυτού, οι δήμοι έχουν τη δυνατότητα να λάβουν καθοδήγηση βήμα προς βήμα, τόσο για την έναρξη των πρωτοβουλιών αυτών, όσο και για την περαιτέρω ανάπτυξη τους, ενώ συνάμα ενημερώνονται τόσο για τα πρότυπα, όσο και για διαθέσιμα νομικά εργαλεία που προκύπτουν από την ισχύουσα νομοθεσία³².

Το Σύμφωνο των Δημάρχων

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η ευρωπαϊκή πρωτοβουλία που έχει αναπτυχθεί κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, από τις τοπικές και περιφερειακές αρχές, όπου πρόκειται για το «Σύμφωνο των Δημάρχων». Σκοπός της ενέργειας αυτής είναι να υπάρξει αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, καθώς επίσης και διασφάλιση μιας περισσότερο ενεργειακά βιώσιμης προσέγγισης. Η πρωτοβουλία αυτή ξεκίνησε το 2008, από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κατόπιν σχετικής υποστήριξης από την ΕτΠ, αλλά και από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Ουσιαστικά, το «Σύμφωνο των Δημάρχων» αποτελεί μια εκ των κάτω προς τα πάνω υποστήριξη για την υλοποίηση μιας σειράς μέτρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αφορούν την ενέργεια και το κλίμα. Ειδικότερα, μέσω του Συμφώνου των Δημάρχων, οι συμμετέχοντες Δήμοι προβαίνουν στην βασική απογραφή των εκπομπών (BAE), έτσι ώστε να προχωρήσει η κατάρτιση του Σχεδίου Δράσης για τη Βιώσιμη Ενέργεια (ΣΔΒΕ), με τα εν λόγω έγγραφα να κατατίθενται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή για να γίνει και η προσχώρηση των Δήμων στο Σύμφωνο.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών όλο και μεγαλύτερος αριθμός Δήμων της χώρας συμμετέχουν στην πρωτοβουλία αυτή. Μέσω της συμμετοχής τους αυτής, οι Δήμοι καταφέρνουν και επιτυγχάνουν σημαντικά αποτελέσματα όπως είναι η βελτίωση του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής των κατοίκων τους, η ενίσχυση της τοπικής ανταγωνιστικότητας, ενώ εξίσου

³² Βλ. Συμβούλιο της Ευρώπης-Κέντρο Εμπειρογνωμοσύνης για την Καλή Διακυβέρνηση, ό.π.π. (υποσημ.5), σελ. 14.

σημαντικό θεωρείται το γεγονός ότι οι Δήμοι αυτοί καταφέρνουν και πετυχαίνουν μεγαλύτερη ενεργειακή ανεξαρτησία³³.

Ευρωπαϊκοί Όμιλοι Εδαφικής Συνεργασίας (ΕΟΕΣ) «Εύξεινη Πόλη»

Ο θεσμός αυτός συστάθηκε το 2012 αποτελώντας ουσιαστικά μετεξέλιξη του «Δικτύου Ελληνικών Πόλεων», το οποίο ιδρύθηκε το 1995 και λειτουργεί υπό τη μορφή Αστικής Εταιρείας Μη Κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Ως έδρα είναι ο Δήμος Αχαρνών που βρίσκεται στην Περιφέρεια Αττικής, ενώ μέλη του είναι Δήμοι, Περιφέρειες, ενώ συμμετέχουν φορείς από την Κύπρο και την Βουλγαρία. Βασική στόχευση του συγκεκριμένου οργανισμού αποτελεί η προαγωγή της διασυνοριακής, διακρατικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας, όπως επίσης και η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών σε ζητήματα που αφορούν την αγροτική ανάπτυξη, την τουριστική προβολή, τη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς, τις περιβαλλοντικές δράσεις, τις νέες τεχνολογίες. Ακόμη, επιδιώκεται να υπάρξει στενότερη συνεργασία με επιστημονικά ιδρύματα και φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αλλά και συμμετοχή σε διεθνή προγράμματα, τα οποία λαμβάνουν χρηματοδότηση από τα διαρθρωτικά ταμεία, όπως επίσης και η συνεργασία με άλλους φορείς. Περαιτέρω, στους σκοπούς του φορέα αυτού περιλαμβάνεται η ενίσχυση και ενδυνάμωση της συμμετοχής των πολιτών σε δράσεις που αφορούν την οικονομική και κοινωνική εδαφική συνεργασία και συνοχή, όπως επίσης και την ανταλλαγή καλών πρακτικών μεταξύ των μελών του ΕΟΕΣ. Τέλος, προβλέπεται η σύναψη προγραμματικών συμφωνιών με φορείς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έτσι ώστε να επιτευχθούν οι υπόλοιποι στόχοι, καθώς και για να υπάρξει μεταφορά τεχνογνωσίας μεταξύ των εμπλεκομένων³⁴.

³³ Σύμφωνο των Δημάρχων (2021). *Σύμφωνο των Δημάρχων για το Κλίμα και την Ενέργεια-ΕΥΡΩΠΗ*. Διαθέσιμο στο: <https://www.simfonodimarxon.eu/el/> [Πρόσβαση 1 Ιουνίου 2021].

³⁴ Ε.Ο.Ε.Σ. Εύξεινη Πόλη (2021). *Τι είναι ο ΕΟΕΣ Εύξεινη Πόλη*. Διαθέσιμο στο: <https://www.efxini.gr/poioi-eimaste/ti-einai-o-eoes-efxeini-poli/> [Πρόσβαση 1 Ιουνίου 2021].

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Πολιτικές περιβάλλοντος

4.1 Εισαγωγή

Η μεγέθυνση των δυνατοτήτων επίλυσης προβλημάτων σε διεθνές επίπεδο οφείλεται στη συγκρότηση αλλά και βελτίωση των ήδη υπάρχοντων διεθνών οργανισμών, η στρατηγική των οποίων έδωσε άμεσες και σαφείς λύσεις για κάθε πρόβλημα που προέκυπτε. Το ίδιο ίσχυε και για το περιβάλλον που σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα εξαιτίας των πολύ γρήγορων γεγονότων εξελίχθηκε από ένα αμελητέο ζήτημα σε ζήτημα άμεσης προτεραιότητας.

Για τον λόγο αυτό, οι συγκεκριμένοι διεθνείς οργανισμοί άρχισαν να προχωρούν στην εκπόνηση και θεσμοθέτηση στρατηγικών προκειμένου να επιλύσουν όλα τα περιβαλλοντολογικά ζητήματα άλλοτε με επιτυχία και άλλοτε όχι. Σε κάθε περίπτωση τα ζητήματα του περιβάλλοντος βρίσκονται πλέον στο επίκεντρο των διεθνών οργανισμών και δαπανούν τόσο χρόνο όσο και οικονομικούς πόρους γι' αυτά.

Οι οργανισμοί βασίζονται στην αρχή της αμοιβαιότητας και ταυτόχρονα έχουν επιτύχει να λαμβάνουν αποφάσεις με υποχρεωτική εφαρμογή και την αναμενόμενη επιβολή κυρώσεων σε όποιο κράτος - μέλος και μη τις παραβαίνει. Στην κατεύθυνση των διεθνών οργανισμών βάδισαν και οι εθνικές κυβερνήσεις συνεπακόλουθα και τα όργανα της τοπικής αυτοδιοίκησης της εκάστοτε εθνικής οντότητας άλλοτε συντεταγμένα και άλλοτε όχι.

Τα ζητήματα του περιβάλλοντος πλέον είναι ιδιαίτερα σημαντικά κάτι που αποτυπώνεται και σε πολιτικό επίπεδο. Χαρακτηριστική αποτύπωση αποτελεί η ίδρυση κομμάτων - πολιτικών σχηματισμών με καθαρά οικολογικές θέσεις. Στην Ελλάδα οι Οικολόγοι Πράσινοι την περίοδο που ξεκίνησε η παραπάνω διαδικασία ανάδειξης των περιβαλλοντολογικών ζητημάτων άγγιξαν ποσοστά τρίτου κόμματος στις ευρωεκλογές του 2009, εκλέγοντας δύο ευρωβουλευτές ενώ στις εθνικές εκλογές του 2012 έχασαν οριακά την είσοδο στην Βουλή συγκεντρώνοντας ποσοστό του 2,38%.

Στην Γαλλία το κόμμα «Les Verts,Confédération Ecologiste-Parti Ecologiste», έρχεται τρίτο σε ψήφους ενώ στις γαλλικές βουλευτικές εκλογές θα συνεργαστεί με το κόμμα της Αριστεράς του Ζακ Λουί Μελανσόν, αγγίζοντας για πρώτη φορά την πρώτη θέση. Στην Γερμανία το γνωστό κόμμα των πρασίνων Bündnis 90/Die Grünen άγγιξε την αξιωματική αντιπολίτευση του Γερμανικού Κοινοβουλίου.

Η δυναμική των οικολογικών κομμάτων γίνεται αντιληπτή από το γεγονός ότι έχουν συγκροτήσει την δική τους κομματική οικογένεια στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, επιτυγχάνοντας μάλιστα στις ευρωεκλογές του 2019 να συγκεντρώσουν τον θεαματικό αριθμό των 71 βουλευτών, κάτι που θεωρείται αριθμός ρεκόρ για τα δεδομένα τους καθώς οι θέσεις τους για τα κοινωνικά ή πολιτικά ζητήματα είναι ασθενείς.

Η δυναμική αυτή των πολιτικών κομμάτων με σαφείς περιβαλλοντολογικές θέσεις δείχνει την θέση που έχει λάβει το ζήτημα του περιβάλλοντος στην προτεραιότητα όχι μόνο των πολιτικών των κρατών και διεθνών οργανισμών αλλά και των λαών των προαναφερθέντων κρατών, οι οποίοι τα δυναμώνουν με την ψήφο τους.

4.2 Πολιτικές περιβάλλοντος σε διεθνές επίπεδο

Οι διεθνείς οργανισμοί όπως αναφέρθηκε παραπάνω έχουν παίξει καταλυτικό ρόλο στην προσπάθεια βελτίωσης της κατάστασης που επικρατεί γύρω από το περιβάλλον και στην προσπάθεια απόκτησης οικολογικής συνείδησης των κατοίκων του πλανήτη. Την αρχή έκανε ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών, ο οποίος ίδρυσε το Περιβαλλοντολογικό Πρόγραμμα Ηνωμένων Εθνών ([United Nations Environment Programme – UNEP](https://www.unep.org/about-un-environment)) με σκοπό την συνεχή επιτήρηση, τον συντονισμό και την λήψη πρωτοβουλιών γύρω από την προστασία του περιβάλλοντος. Η ίδρυση του έγινε το 1972, στην χώρα της Κένυας συγκεκριμένα στην περιοχή του Ναϊρόμπι.³⁵

³⁵ <https://www.unep.org/about-un-environment>

Οι δραστηριότητες του συγκεκριμένου οργανισμού δύναται να διαιρεθούν σε επτά θεματικές ενότητες. Η πρώτη ενότητα ίσως μπορεί να θεωρηθεί και η σημαντικότερη για τα δεδομένα της υπάρχουσας κατάστασης, καθώς έχει άμεσες επιπτώσεις στον άνθρωπο και στον πλανήτη γενικότερα και είναι η κλιματική αλλαγή. Μάλιστα οι επιστήμονες έχουν ισχυριστεί ότι είναι πολύ πιθανόν σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα λόγω αυτής να εξαφανιστούν ολόκληρες χώρες. ³⁶

Η δεύτερη είναι η διαχείριση των οικοσυστημάτων επειδή μεγάλος αριθμός αυτών απειλείται με οριστική καταστροφή θέτοντας σε κίνδυνο την αξιοπρέπεια αλλά και την ζωή του ανθρώπου ενώ η τρίτη ασχολείται με τον έλεγχο της διαχείρισης των χημικών αποβλήτων τα οποία έχουν καταστήσει μεγάλο αριθμό ποταμών και θαλασσών μη βιώσιμους και ακατάλληλους για την εξυπηρέτηση άμεσων αναγκών ενώ οι δύο τελευταίες ενότητες έχουν να κάνουν με την διαχείριση των δαπανών που σχετίζονται με την λήψη μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος από τα εθνικά κράτη. ³⁷

Εκτός όμως αυτού του οργανισμού ο ΟΗΕ έχει θέσει την «Agenda 2030» την οποία έχουν την υποχρέωση να εφαρμόσουν όλα τα κράτη μέλη που ανήκουν σε αυτόν. Τέθηκαν ταυτόχρονα και οι στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης του ΟΗΕ, ώστε να συνδυαστεί η ομαλή διεξαγωγή των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων σε συνδυασμό με την προστασία του περιβάλλοντος.

Ο ΟΗΕ έχει κάνει την αρχή το 1972 ωστόσο υπήρξαν και άλλες οργανώσεις οι οποίες ιδρύθηκαν με σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος σε διεθνές επίπεδο. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 1970 είχε δημιουργηθεί το διεθνές κίνημα με μότο «μην ταραζετε τα νερά στο Βανκούβερ του Καναδά», με σκοπό να σταματήσουν οι

³⁶ Vlaardingerbroek, B., & Taylor, T.G. N. (2011). The Environmental Knowledge and Attitudes of Prospective Teachers in Lebanon: A Comparative Study. *International Research in Geographical and Environmental Education*, Vol,16, (No.2), 120-134.

³⁷ Watson, K., & Halse, Ch. M.(2005). Environmental Attitudes of Pre-service Teachers: A Conceptual and Methodological Dilemma in Cross-Cultural Data Collection. *Asia Pacific Education Review*, Vol. 6, (No. 1), 59-71. Ανακτήθηκε από: Education Research Institute

πυρηνικές δοκιμές του Αμερικανικού στρατού στη θάλασσα Αμτσίκια. Το κίνημα αυτό αποτέλεσε την αφετηρία για την ίδρυση της διεθνούς οργάνωσης Greenpeace.³⁸

Η Greenpeace δεν επιθυμούσε απλά την προστασία του περιβάλλοντος σε όλο τον πλανήτη αλλά και την διακοπή κάθε πολέμου. Από εκεί προήλθε και το όνομα της από το Green, το πράσινο χρώμα που είναι το χαρακτηριστικό γνώρισμα κάθε οικολόγου και το Peace που είναι η ειρήνη.

Από το 1972 έως σήμερα έχει προχωρήσει στη λήψη πρωτοβουλιών για την παροχή καθαρού νερού σε όλα τα κράτη του πλανήτη, νερού απαλλαγμένου από χημικές ουσίες επιβλαβείς τόσο για τον άνθρωπο όσο και για τα ζώα, την δημιουργία ενός κλίματος ευνοϊκού για την επιβίωση και την ανάπτυξη όλων των ζώντων οργανισμών και την διατήρηση όλων των δασών και των θαλασσών καθαρών από κάθε μόλυνση. Μέσα σε διάστημα 30 χρόνων κατάφεραν την διακοπή των πυρηνικών δοκιμών στην Αλάσκα, την παύση της εμπορικής φαλαινοθηρίας, την καύση αποβλήτων στις θαλάσσιες περιοχές, την έξοδο πηγών πετρελαίου στη θάλασσα του Ατλαντικού αλλά και την οριστική διακοπή κάθε πυρηνικής δοκιμής από την χώρα της Γαλλίας.

Μία ακόμη διεθνής οργάνωση που υιοθέτησε πρωτοβουλίες σε παγκόσμιο επίπεδο για την προστασία του περιβάλλοντος είναι η οργάνωση της WWF. Η WWF αποτελεί «απόγονο» του παγκοσμίου ταμείου προστασίας του περιβάλλοντος που είχε ιδρυθεί στην Ελβετία το 1961 αλλά η επιρροή του δεν ήταν τόσο ισχυρή σε σχέση με τις κινήσεις που πραγματοποίησε ο ΟΗΕ.

Στόχος της οργάνωσης αυτής είναι η διατήρηση της παγκόσμιας χλωρίδας και πανίδας, ενώ έχει καταφέρει με τις δράσεις της να καταταγεί στους διεθνείς οργανισμούς. Τόσο το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο όσο και οι εθνικές κυβερνήσεις χρησιμοποιούν τα στελέχη της ως συμβούλους στη θέσπιση μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος.³⁹

³⁸ <https://www.greenpeace.org/international/explore/about/history>

³⁹ Σταυρουλάκη, Μ., Μαρίνη, Κ., Σκαναβή, Κ. (2016). Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και η συνεισφορά τους στη διαμόρφωση περιβαλλοντικής στάσης και συμπεριφοράς, Θέματα Δασολογίας και

4.3 Πολιτικές περιβάλλοντος σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο

Το 1972 στη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το ανθρώπινο περιβάλλον που έλαβε χώρα στη Στοκχόλμη, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα κλήθηκε να αναπτύξει ένα περιβαλλοντικό πρόγραμμα δράσης. Σαν αποτέλεσμα το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έβαλε τον ίδιο χρόνο σε ενέργεια ένα κυλιόμενο πρόγραμμα Περιβαλλοντικών Σχεδίων Δράσης.

Οι πρώτες κοινοτικές δράσεις οι οποίες άρχισαν το 1982, εγγεγραμμένες σε 4 διαδοχικά προγράμματα δράσεως, υιοθετούσαν μια κάθετη και τομεακή προσέγγιση των οικολογικών προβλημάτων. Κατά την περίοδο αυτήν, η Κοινότητα θέσπισε περίπου 200 νομοθετικές πράξεις, κυρίως για τον περιορισμό της ρύπανσης, μέσω της θέσπισης ελάχιστων προτύπων, ιδιαίτερα δε σε θέματα διαχείρισης των αποβλήτων, ρύπανσης των υδάτων και του αέρα.

Στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη του 1987, στο κείμενο της Συνθήκης του Μάαστριχτ και σε άλλα μεταγενέστερα Σύμφωνα έχει εισαχθεί η περιβαλλοντική διάσταση. Επίσης μπήκαν σε ενέργεια περισσότερα από 200 επίσημα έγγραφα, κανονισμοί και οδηγίες που αποσκοπούν στη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος στην Ευρώπη και στην αντιμετώπιση των διακρατικών και παγκόσμιων προβλημάτων.

Το Δεκέμβριο του 1988 η Διακήρυξη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στη Ρόδο επεσήμανε την ανάγκη ανάπτυξης πιο αξιόπιστων εκτιμήσεων του περιβαλλοντικού status quo και καλύτερων μεθόδων για την παρακολούθηση των περιβαλλοντικών μεταβολών σε ευρύτερες περιοχές.

Ο τότε πρόεδρος της Επιτροπής Περιβάλλοντος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Jacques Delors ανταποκρίθηκε τάχιστα στις συστάσεις αυτές και

δεσμεύτηκε να δημιουργήσει ένα ευρωπαϊκό δίκτυο μετρήσεων και ελέγχων, αποτελούμενο από δημόσια ή ιδιωτικά, περιφερειακά ή εθνικά όργανα. Έτσι δημιουργήθηκε το 1993 ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (ΕΟΠ), με έδρα την Κοπεγχάγη. Έκτοτε αναπτύχθηκε σταθερά η κοινοτική δράση, μέχρις ότου η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση την αναβαθμίσει σε επίπεδο επίσημης πολιτικής. Η Συνθήκη του Άμστερνταμ συνέχισε στην κατεύθυνση αυτή, με την ενσωμάτωση της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης στους στόχους της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και με την ανάδειξη του υψηλού επιπέδου προστασίας του περιβάλλοντος σε μια από τις απόλυτες προτεραιότητες.

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (ΕΟΠ) στοχεύει στην υποστήριξη της βιώσιμης ανάπτυξης συμβάλλοντας στην επίτευξη σημαντικών και μετρήσιμων βελτιώσεων για το περιβάλλον της Ευρώπης μέσα από την παροχή έγκαιρων, στοχευμένων, συναφών και αξιόπιστων πληροφοριών στους φορείς χάραξης πολιτικής και στο κοινό.

Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πληροφοριών και Παρατηρήσεων για το Περιβάλλον (Eionet) είναι ένα δίκτυο εταίρων που αποτελείται από τον ΕΟΠ, τις χώρες μέλη του και τις συνεργαζόμενες χώρες. Μέσω του Eionet, ο ΕΟΠ συγκεντρώνει πληροφορίες για το περιβάλλον από διάφορες χώρες, εστιάζοντας το ενδιαφέρον του στην παροχή έγκαιρων, επικυρωμένων σε εθνικό επίπεδο και υψηλής ποιότητας δεδομένων. Οι γνώσεις αυτές καθίστανται ευρέως διαθέσιμες μέσω του δικτυακού τόπου του ΕΟΠ και αποτελούν τη βάση θεματικών και ολοκληρωμένων περιβαλλοντικών αξιολογήσεων. Με τη βοήθεια αυτών των πληροφοριών υποστηρίζονται οι διαδικασίες διαχείρισης του περιβάλλοντος, η χάραξη και η αξιολόγηση των περιβαλλοντικών πολιτικών, καθώς επίσης και η συμμετοχή των πολιτών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι «τα περιβαλλοντικά πρότυπα που απολαμβάνουν οι πολίτες της ΕΕ είναι από τα υψηλότερα παγκοσμίως. Η ΕΕ και οι εθνικές κυβερνήσεις έχουν θέσει σαφείς στόχους που καθοδηγούν την ευρωπαϊκή περιβαλλοντική πολιτική μέχρι το 2020, και έχουν διαμορφώσει ένα όραμα για τη συνέχεια, για το τι πρέπει δηλαδή να έχει γίνει έως το 2050, με τη στήριξη ερευνητικών προγραμμάτων,

νομοθεσίας και χρηματοδότησης ειδικά για τον συγκεκριμένο τομέα»⁴⁰ Ειδικότερα, οι τομείς αυτοί εστιάζουν σε:

- προστασία, διατήρηση και ενίσχυση του φυσικού κεφαλαίου της Ένωσης
- μετατροπή της ΕΕ σε μια οικονομία αποδοτική ως προς τους πόρους, πράσινη, ανταγωνιστική και χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών
- προστασία των πολιτών της ΕΕ έναντι περιβαλλοντικών πιέσεων και κινδύνων για την υγεία και την ευημερία τους
- μια ενεργό συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης ώστε να διασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ για το κλίμα και το περιβάλλον

Γενικότερα, από τα μέσα της δεκαετίας του '70, η περιβαλλοντική πολιτική της ΕΕ βασίζεται σε προγράμματα δράσης τα οποία ορίζουν στόχους προτεραιότητας προς επίτευξη σε διάστημα κάποιων ετών. Το τρέχον πρόγραμμα, το όγδοο (8^ο Π.Δ.Π) του είδους του, υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης τον Οκτώβριο του 2020 και καλύπτει το διάστημα έως και το 2030.

«Το 8ο ΠΔΠ αποσκοπεί στην επιτάχυνση της μετάβασης σε μια κλιματικά ουδέτερη, αποδοτική ως προς τη χρήση των πόρων και ανατροφοδοτική οικονομία, η οποία επιστρέφει στον πλανήτη περισσότερα από όσα παίρνει. Αναγνωρίζει ότι η ευημερία του ανθρώπου και η ευμάρεια εξαρτώνται από τα υγιή οικοσυστήματα μέσα στα οποία λειτουργούμε»⁴¹. Με βάση την «Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία»⁴² έχει θέσει τους ακόλουθους έξι στόχους προτεραιότητας

- ✓ επίτευξη του στόχου μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου έως το 2030 και της κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050

⁴⁰ https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/environment_el

⁴¹ https://ec.europa.eu/environment/strategy/environment-action-programme-2030_el#ref-%CF%83%CF%84%CF%8C%CF%87%CE%BF%CE%B9

⁴² Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία είναι μια φιλόδοξη δέσμη μέτρων για το κλίμα και τη φύση, ώστε η Ευρώπη να γίνει κλιματικά ουδέτερη μέχρι το 2050.

- ✓ ενίσχυση της προσαρμοστικότητας, της ανθεκτικότητας και μείωση της ευπάθειας στην κλιματική αλλαγή
- ✓ προώθηση ενός μοντέλου ανατροφοδοτικής ανάπτυξης, αποσύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης από τη χρήση των πόρων και την υποβάθμιση του περιβάλλοντος και επιτάχυνση της μετάβασης σε μια κυκλική οικονομία
- ✓ επιδίωξη του φιλόδοξου στόχου της μηδενικής ρύπανσης, μεταξύ άλλων για τον αέρα, τα ύδατα και το έδαφος, και προστασία της υγείας και της ευημερίας των Ευρωπαίων
- ✓ προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και ενίσχυση του φυσικού κεφαλαίου (ιδίως του αέρα, των υδάτων, του εδάφους και των δασών, των γλυκών υδάτων, των υγροτόπων και των θαλάσσιων οικοσυστημάτων)
- ✓ μείωση των περιβαλλοντικών και κλιματικών πιέσεων που συνδέονται με την παραγωγή και την κατανάλωση (ιδίως στους τομείς της ενέργειας, της βιομηχανικής ανάπτυξης, των κτιρίων και των υποδομών, της κινητικότητας και του συστήματος τροφίμων)

Σχηματικά παρατίθενται οι στόχοι της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας

Εικόνα 1 Στόχοι της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας

Έχοντας ως πυξίδα το 8^ο ΠΔΠ στο παρακάτω κεφάλαιο θα εξετάσουμε και την διαχείριση των αποβλήτων στην Ελλάδα, καθώς αποτελεί έναν από τους ουσιαστικότερους παράγοντες εναρμόνισης της χώρας με τους στόχους που έχει θέσει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Πλην όμως των νομοθετικών πλαισίων που εξασφαλίζουν σε μεγάλο βαθμό το υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος, η Κοινότητα θέσπισε τα αντίστοιχα χρηματοδοτικά μέσα όπως: το Πρόγραμμα LIFE με προϋπολογισμό που ανέρχεται σε €5,432 δισ για την περίοδο 2021-2027 και κινείται σε δύο άξονες, ο πρώτος αφορά στο «Περιβάλλον» και ο δεύτερος στην «Κλιματική αλλαγή». Από τα €5,432 δισ. που διατίθενται για το LIFE, €3,488 δισ. θα διατεθούν για το πεδίο «Περιβάλλον», εκ των οποίων €2,143 δισ. για το υπο-πρόγραμμα Φύση και Βιοποικιλότητα και €1,345 δισ. για το υπο-πρόγραμμα Κυκλική Οικονομία και Ποιότητα Ζωής. Επιπλέον, €1,944 δισ. θα διατεθούν για το πεδίο «Δράση για το Κλίμα», εκ των οποίων €947 εκ. θα διατεθούν για το υπο-πρόγραμμα Μετριασμός και Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή και €997 εκ. για το υπο-πρόγραμμα Μετάβαση σε Καθαρές Μορφές Ενέργειας.⁴³ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για το 2021 ενέκρινε επενδυτικό πακέτο ύψους 280 εκατ. Ευρώ (μέσω του ιδίου προγράμματος), για την στήριξη της βιοποικιλότητας στην κατεύθυνση της κυκλικής οικονομίας, συμβάλλοντας στην πράσινη ανάπτυξη και βοηθώντας μεταξύ άλλων την Ευρώπη να καταστεί μια Κλιματικά ουδέτερη ήπειρο ως το 2050.

Τα ανωτέρω χρηματοδοτικά εργαλεία χρησιμοποιούν τεχνικά μέσα όπως το Οικολογικό σήμα, το Κοινοτικό Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης και Οικολογιστικού Ελέγχου, το Σύστημα Εκτίμησης των Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων των δημόσιων και ιδιωτικών έργων και ουσιαστικά αποτελούν τα κριτήρια βάσει των οποίων διεξάγονται οι περιβαλλοντικές επιθεωρήσεις στα κράτη-μέλη.

⁴³ <http://lifetaskforce.gr/attachments/article/543/Life-2021-pages.pdf>, σ.5

4.4 Πολιτικές Περιβάλλοντος στην Ελλάδα - Σύνομη αναφορά σε βασικούς άξονες της ελληνικής νομοθεσίας

*«Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας...».*⁴⁴ Η υιοθέτηση και εγκόλπωση του Κοινοτικού Δικαίου που σχετίζεται με περιβαλλοντικά θέματα δημιούργησε με την σειρά του ένα ισχυρό εθνικό δίκαιο ενδυναμώνοντας σημαντικά τα εθνικά περιβαλλοντικά συστήματα.

Η ένταξη της Ελλάδας το 1981 στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα διαμόρφωσε την ανάγκη της ανάπτυξης και της οικονομικής μεγέθυνσης λαμβάνοντας υπόψη τον άνθρωπο και το περιβάλλον. Αυτή η «αναγκαστική» ιδεολογική στροφή στις νομοθεσίες των κρατών και στους κανόνες δικαίου αντικατοπτρίζεται και στην εξέλιξη της Ελληνικής περιβαλλοντικής πολιτικής. Παρακάτω παρατίθενται οι κυριότεροι σταθμοί στην εξέλιξη της περιβαλλοντικής νομοθεσίας στην Ελλάδα.

- ✓ Η καθιέρωση του περιβάλλοντος ως έννομου αγαθού μέσα από συνταγματικές ρυθμίσεις. Ειδικότερα σύμφωνα με το άρθρο 24, παρ.1(στο Σύνταγμα του 1975), «η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του κράτους. Για τη διαφύλαξη του το κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα».
- ✓ Η ψήφιση του Ν. 360/76 «Περί χωροταξίας και περιβάλλοντος» που καθόρισε το «φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον» προβλέποντας παράλληλα στην προστασία του και στη δημιουργία του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας και Περιβάλλοντος (ΕΣΧΠ) με στόχο το συντονισμό των κρατικών φορέων που ήταν υπεύθυνοι για την άσκηση περιβαλλοντικής πολιτικής. Ο συγκεκριμένος νόμος λειτουργεί ως καταρχήν νομοθετική βάση της Ελληνικής περιβαλλοντικής

⁴⁴ Άρθρο 24 Σύνταγμα της Ελλάδος, ΦΕΚ 120 Α/27-6-2008

πολιτικής και καθορίζει όρους όπως το περιβάλλον, η προστασία του περιβάλλοντος, η ρύπανση, τα απόβλητα κ.α.

- ✓ Η ίδρυση το 1980 του Υπουργείου Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος (ΥΧΟΠ) με βάση το Ν. 1032/80, το οποίο ήταν πλέον υπεύθυνο για την περιβαλλοντική, πολεοδομική και οικιστική πολιτική με μία σταδιακή συγκέντρωση των αρμοδιοτήτων σε αυτό. Αργότερα, το 1985 με βάση το Ν. 1558/85 το ΥΧΟΠ ενώθηκε με το Υπουργείο Δημοσίων έργων και προέκυψε το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (ΥΠΕΧΩΔΕ) το οποίο «αποτελεί τον οργανωτικό και διοικητικό κορμό της προστασίας του περιβάλλοντος»
- ✓ Η δημιουργία ολοκληρωμένου νομικού πλαισίου για το περιβάλλον με την ψήφιση του Ν.1650/86 «για την προστασία του περιβάλλοντος» με σκοπό «τη θέσπιση θεμελιωδών κανόνων ...για την προστασία του περιβάλλοντος έτσι ώστε ο άνθρωπος ως άτομο και μέλος του κοινωνικού συνόλου να ζει σε ένα υψηλής ποιότητας περιβάλλον μέσα στο οποίο να προστατεύεται η υγεία του και να ευνοείται η ανάπτυξη της προσωπικότητάς του». Η προστασία του περιβάλλοντος θεωρείται ρητά ως αναπόσπαστο μέρος της αναπτυξιακής διαδικασίας και πολιτικής. Στον νόμο αυτό για πρώτη φορά απαιτείται η εκπόνηση μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων για κάποια έργα.
- ✓ Ν.2742/99 για το χωροταξικό σχεδιασμό και την αειφόρο ανάπτυξη με σκοπό τη «θεσμοθέτηση νέων διαδικασιών και μέσων άσκησης χωροταξικού σχεδιασμού που προωθούν την αειφόρο και ισόρροπη ανάπτυξη και κατοχυρώνουν την παραγωγική και κοινωνική συνοχή, διασφαλίζουν την προστασία του περιβάλλοντος στο σύνολο του εθνικού χώρου... και ενισχύουν τη θέση της χώρας στο διεθνές και ευρωπαϊκό πλαίσιο»⁴⁵

⁴⁵ Γιαννακούρου Γεωργία, Σημειώσεις: «Νομικό πλαίσιο και φορείς προστασίας περιβάλλοντος στην Ελλάδα», Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών «Περιβαλλοντικός σχεδιασμός Πόλεων, Έργων και κτιρίων», Μάιος 1999, σελ.33-34

- ✓ ΚΥΑ 69269/5387/90«Κατάταξη έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες, περιεχόμενο Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Μ.Π.Ε.), καθορισμός περιεχομένου ειδικών περιβαλλοντικών μελετών(Ε.Μ.Π.) και λοιπές συναφείς διατάξεις, σύμφωνα με το Ν.1650/1986»
- ✓ Υ.Α.39624/2209/Ε103/2009: Μέτρα, όροι και περιορισμοί για τη διαχείριση των αποβλήτων της εξορυκτικής βιομηχανίας, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2006/21/ΕΚ της 15ης Μαρτίου 2006 «σχετικά με τη διαχείριση των αποβλήτων της εξορυκτικής βιομηχανίας και την τροποποίηση της οδηγίας 2004/35/ΕΚ» του Συμβουλίου της 15ης Μαρτίου 2006
- ✓ Ν.4042/2012 Ποινική προστασία του περιβάλλοντος - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/99/ΕΚ - Πλαίσιο παραγωγής και διαχείρισης αποβλήτων - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/98/ΕΚ - Ρύθμιση θεμάτων Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.
- ✓ Ν.4496/17 όπου με το άρθρο 6 επιβλήθηκε περιβαλλοντικό τέλος στις πλαστικές σακούλες19, σύμφωνα με την αρ. 2015/720/ΕΕ οδηγία
- ✓ Ν.4513/18 για τις Ενεργειακές Κοινότητες με βασικό στόχο την προώθηση της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας και της καινοτομίας στον ενεργειακό τομέα, την αντιμετώπιση της ενεργειακής ένδειας και την προαγωγή της ενεργειακής αειφορίας, την παραγωγή, αποθήκευση, ιδιοκατανάλωση, διανομή και προμήθεια ενέργειας.
- ✓ Ν.4685/2020 Εκσυγχρονισμός περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία των Οδηγιών 2018/844 και 2019/692 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και λοιπές διατάξεις.
- ✓ Ν.4819/2021 Ολοκληρωμένο πλαίσιο για τη διαχείριση των αποβλήτων - Ενσωμάτωση των Οδηγιών 2018/ 851 και 2018/852 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30ής Μαΐου 2018 για την τροποποίηση της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ περί αποβλήτων και

της Οδηγίας 94/62/ΕΚ περί συσκευασιών και απορριμμάτων συσκευασιών, πλαίσιο οργάνωσης του Ελληνικού Οργανισμού Ανακύκλωσης, διατάξεις για τα πλαστικά προϊόντα και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, χωροταξικές - πολεοδομικές, ενεργειακές και συναφείς επείγουσες ρυθμίσεις.

Λαμβάνοντας υπόψη την αργή μεν - νομοθετική δε πρόοδο της Ελλάδας στον τομέα του περιβάλλοντος αντιλαμβάνεται κανείς πόσο επιτακτική είναι η ανάγκη δημιουργίας πολιτικών που θα στοχεύουν σε μια κλιματικά ουδέτερη, αποδοτική ως προς τη χρήση των πόρων και ανατροφοδοτική οικονομία προς όφελος όλων των πολιτών και κατ' επέκταση του πλανήτη. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ και την Έκθεση Αξιολόγησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων 2020 *«Η Ελλάδα βρίσκεται ενώπιον δύσκολων προκλήσεων, καθώς η κρίση της πανδημίας COVID-19 αποτελεί τροχοπέδη στις προοπτικές μακροπρόθεσμης ανάπτυξης της χώρας. Η Ελλάδα είναι μια από τις χώρες της Ευρώπης με τη μεγαλύτερη βιοποικιλότητα και μεταξύ των δέκα οικονομιών του ΟΟΣΑ με τη μεγαλύτερη ένταση άνθρακα. Ως μεσογειακή χώρα με χιλιάδες νησιά, είναι ιδιαίτερα ευάλωτη στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Η πρόοδος προς τη βιώσιμη ανάπτυξη απαιτεί αποτελεσματική υλοποίηση φιλόδοξων πολιτικών για το μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή σε αυτή, ισχυρότερη περιβαλλοντική διακυβέρνηση και μεγαλύτερη συνοχή μεταξύ της περιβαλλοντικής, ενεργειακής, αγροτικής, τουριστικής πολιτικής και της πολιτικής μεταφορών»*.⁴⁶

Λαμβάνοντας υπόψη την ανωτέρω εκτίμηση του ΟΟΣΑ, οι πολιτικές που ακολουθεί το νυν Υπουργείο Περιβάλλοντος αποδεικνύουν την πρόθεση της χώρας στην βελτιστοποίηση όλων των δράσεων που αφορούν στο περιβάλλον. Ειδικότερα, έχοντας βελτιώσει το νομοθετικό πλαίσιο ήδη έχει γίνει πιο ουσιαστική η συμμετοχή σε χρηματοδοτικά μέσα και εργαλεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης προκειμένου να εξυγιανθεί ο τομέας αυτός. Αξίζει να αναφερθούν επιγραμματικά τα κυριότερα από αυτά, καθώς στο επόμενο κεφάλαιο θα αναπτυχθεί αναλυτικότερα η δράση της χώρας στο θέμα της διαχείρισης των αποβλήτων.

⁴⁶ <https://ypen.gov.gr/wp-content/uploads/2020/11/OECD-EPR-Greece-2020-Highlights-Greek.pdf>

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ
Πρόγραμμα LIFE 2020	Χρηματοδότηση έργων για τη διατήρηση της φύσης, την προστασία του περιβάλλοντος και την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Περιλαμβάνει 2 κύριες υποκατηγορίες το «Περιβάλλον» και την «Κλιματική Αλλαγή»
LIFE-IP CEI-Greece «Εφαρμογή της Κυκλικής Οικονομίας στην Ελλάδα»	Υλοποίηση του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων, του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Πρόληψης Δημιουργίας Αποβλήτων και της Εθνικής Στρατηγικής για την Κυκλική Οικονομία. Με το έργο αναδεικνύεται μια νέα αντίληψη στον τομέα των αποβλήτων στη βάση των αρχών της κυκλικής οικονομίας, υιοθετώντας πρακτικές και αλλαγή συμπεριφοράς για την αύξηση του κύκλου ζωής των προϊόντων, την μετατροπή των αποβλήτων σε πόρους και την αποτελεσματική εφαρμογή της νομοθετικής δέσμης μέτρων για τα απόβλητα.
Life Grin	Ενσωμάτωση της διακυβέρνησης για το κλίμα στη διαχείριση των αστικών πράσινων υποδομών, σε τοπικό επίπεδο, μέσα από την εγκαθίδρυση ενός ολοκληρωμένου πολιτικού πλαισίου. Η εν λόγω δράση προωθεί την ανάπτυξη και εφαρμογή στρατηγικού σχεδιασμού διαχείρισης αστικού πρασίνου για την ενίσχυση της προσαρμογής των πόλεων στην κλιματική αλλαγή
Μακροχρόνια Στρατηγική για το έτος 2050	Χάρτης για τα θέματα του Κλίματος και της Ενέργειας, στο πλαίσιο της συμμετοχής της χώρας στο συλλογικό Ευρωπαϊκό στόχο της επιτυχούς και βιώσιμης μετάβασης σε μια οικονομία κλιματικής ουδετερότητας έως το έτος 2050. Συμπληρωματικά ενισχύει το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ) στο οποίο αναλύονται οι ενεργειακοί και κλιματικοί στόχοι που θέτει η χώρα καθώς και οι προτεραιότητες πολιτικής και τα μέτρα για την υλοποίησή τους

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Διαχείριση των αποβλήτων

5.1 Εισαγωγή

Στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται μια προσέγγιση στο θέμα της διαχείρισης των αποβλήτων, καθώς και στο νομικό πλαίσιο που διέπει την Ευρωπαϊκή Ένωση και δη την Ελλάδα που «υστερούσε» μέχρι πρότινος στον συγκεκριμένο τομέα. Ειδικότερα, τις τελευταίες δεκαετίες έχει θεσμοθετηθεί για τη διαχείριση των αστικών αποβλήτων ένα πλαίσιο που στοχεύει σε μια περιβαλλοντικά φιλικότερη διαχείριση, με στόχο πόροι που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τα απόβλητα, να χρησιμοποιούνται, ώστε να σταματήσει η υπερβολική άντληση πόρων από τη φύση. Ουσιαστικά αυτό είναι και η πεμπτουσία της κυκλικής οικονομίας που εκτός από το πρακτικό κομμάτι της διαχείρισης των αποβλήτων, επιδιώκει την παραγωγή προϊόντων με περισσότερη χρήση ανακυκλώσιμων υλικών που απαιτούν λιγότερες πρώτες ύλες συνεπώς μειώνεται η χρήση φυσικών πρώτων υλών.

5.2 Πολιτική της Ε.Ε για την διαχείριση των αποβλήτων – Κοινοτικές οδηγίες

Αδιαμφισβήτητα τα απόβλητα θεωρούνται ως μια από τις ουσιαστικότερες πηγές ρύπανσης. Εντούτοις, η ορθή διαχείρισή τους μπορεί να οδηγήσει σε πολύτιμη πηγή υλικών εξοικονομώντας φυσικούς πόρους που τείνουν να εξαφανιστούν. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή η οικονομία της Ε.Ε χρησιμοποιεί περί τους 16 τόνους υλικών ανά άτομο ετησίως εκ των οποίων οι 6 τόνοι μετατρέπονται σε απόβλητα και το 50% τους καταλήγει σε χωματερές. Πολλά κράτη μέλη συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας βασίζονται στις χωματερές για τη διαχείριση των αποβλήτων τους παρότι εκείνες δεν είναι βιώσιμες.

Οι επιπτώσεις της ύπαρξης χωματερών είναι επιζήμια για το περιβάλλον και την οικονομία, καθώς από τη μία έχουμε ρύπανση υδροφόρου ορίζοντα και αέρα, απελευθέρωση χημικών ουσιών που εγκυμονούν σοβαρούς κινδύνους για τη δημόσια υγεία και από την άλλη τα πολύτιμα υλικά που περιέχονται στα απόβλητα

χάνονται προσθέτοντας οικονομικές διαστάσεις στο φαινόμενο της χρηστής διαχείρισης των αποβλήτων. Η μη παραγωγή αποβλήτων θα ήταν μία λύση αλλά ουσιαστικά είναι ανέφικτη γεγονός που οδήγησε την Ευρωπαϊκή Ένωση στο τρίπτυχο «Ανακύκλωση, Επαναχρησιμοποίηση, Ανάκτηση». Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η εξοικονόμηση πολύτιμων πόρων, αποφεύγονται δαπανηρές διαδικασίες καθαρισμού και διασφαλίζεται η δημόσια υγεία.

*«Σύμφωνα με μελέτη του 2012, εάν εφαρμοζόταν πλήρως το σύνολο της νομοθεσίας της Ε.Ε για τα απόβλητα, η Ευρώπη θα εξοικονομούσε 72 δις ευρώ ετησίως, ενώ ο κύκλος εργασιών του τομέα της διαχείρισης αποβλήτων και της ανακύκλωσης θα αυξανόταν κατά 42 δις ευρώ και θα δημιουργούσε 400.000 θέσεις εργασίας μέχρι το 2020. Γιατί λοιπόν δεν γίνεται αυτό; **Συχνά, οι τιμές δεν περιλαμβάνουν το πραγματικό κόστος της διάθεσης των προϊόντων μετά τη χρήση. Εάν το περιλάμβαναν, αυτό θα βοηθούσε στην πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων. Οι παράνομες πρακτικές είναι διαδεδομένες, ιδίως στις χώρες όπου δεν γίνεται διαχωρισμός των αποβλήτων και όπου η ανακύκλωση, η ανάκτηση και η επιβολή του νόμου δεν είναι αυστηρές**»⁴⁷*

Η παραπάνω διαπίστωση αποτελεί ουσιαστικά και την λύση του προβλήματος. Η Ευρωπαϊκή Ένωση το 2015 υιοθετεί την «κυκλική οικονομία» μια νέα έννοια που αποσκοπεί στη διαρθρωτική μεταρρύθμιση της οικονομίας από ένα μοντέλο «προμήθειας, παρασκευής, απόρριψης» σε ένα κυκλικό μοντέλο που ευθυγραμμίζεται καλύτερα με το ζωντανό σύστημα. Ως εκ τούτου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε τον Δεκέμβριο του 2017, το σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία, ένα ευρύ ενωσιακό πλαίσιο δημόσιας πολιτικής με στόχο τον επαναπροσδιορισμό της κοινωνικής προσέγγισης όσον αφορά στην παραγωγή και κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών. Με γνώμονα τα παραπάνω βασική επιδίωξη της κυκλικής οικονομίας συνιστά η διαμόρφωση ενός παραγωγικού και καταναλωτικού μοντέλου, το οποίο αποσκοπεί στην βελτίωση της αποδοτικότητας των πρώτων υλών ενώ παράλληλα ελαχιστοποιεί την χρήση των φυσικών πόρων.

⁴⁷https://ec.europa.eu/environment/basics/green-economy/managing-waste/index_el.htm

Χαρακτηριστική αποτύπωση της κυκλικής οικονομίας αποτελεί η γραφιστική απεικόνιση τους Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης που παρατίθεται παρακάτω⁴⁸:

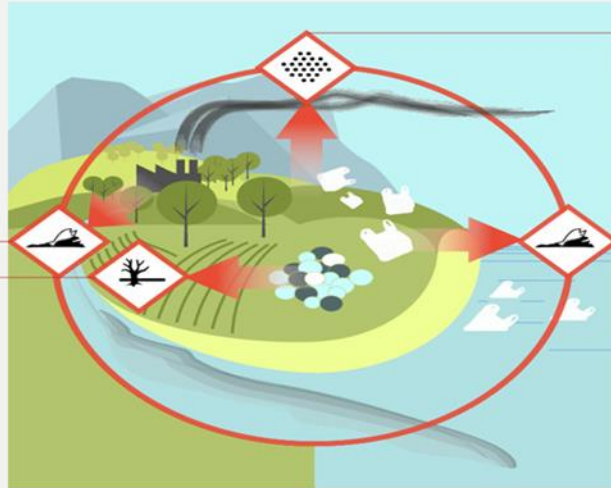
⁴⁸ <https://www.consilium.europa.eu/el/infographics/circular-economy/>

Γιατί κυκλική οικονομία;

ΤΑ ΑΠΟΒΛΗΤΑ ΣΤΟ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ

ΝΕΡΟ
τα απόβλητα των εργοστασίων μολύνουν τα υπόγεια αποθέματα πόσιμου νερού

ΕΔΑΦΟΣ
οι χηματερές μολύνουν τις γεωργικές εκτάσεις

ΑΕΡΑΣ
η καύση των αποβλήτων μολύνει τον αέρα και δημιουργεί ατμοσφαιρική ρύπανση

ΘΑΛΑΣΣΑ
τα πλαστικά απόβλητα καταλήγουν στο θαλασσινό νερό

ΕΛΑΧΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ: ΚΥΚΛΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΠΟΡΟΙ
μείωση της εξάρτησης από τις εισαγωγές φυσικών πόρων από χώρες εκτός ΕΕ

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ
χρήση προϊόντων που δεν βλάπτουν το περιβάλλον

ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ
εκ νέου αξιοποίηση των αποβλήτων από την οικονομία με βιώσιμη επαναχρησιμοποίηση, ανακύκλωση, βιοαποικοδομήσιμα απόβλητα

ΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
δημιουργία νέων επιχειρηματικών ευκαιριών, προώθηση των καινοτομιών, τόνωση της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Γενική Γραμματεία

© Ευρωπαϊκή Ένωση, 2018.
Επιτρέπεται η αναπαραγωγή μόνο με μνεία της πηγής

Εικόνα 2 Κυκλική Οικονομία, Συμβούλιο της Ε.Ε, Γενική Γραμματεία, 2018

Το Ενωσιακό δίκαιο και οι σχετικές οδηγίες για τη διαχείριση των αποβλήτων είναι η βάση εξυγίανσης αυτού του τομέα. Η προστασία του περιβάλλοντος, η εξοικονόμηση πόρων, με δεδομένο ότι τμήμα των πρώτων υλών για την παραγωγική διαδικασία εισάγεται από τρίτες χώρες και η δημιουργία ενός μοντέλου παραγωγικής λειτουργίας με βάση τις αρχές της κυκλικής οικονομίας είναι ο απώτερος στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Κοινοτική οδηγία 2018/850 και ειδικότερα η πρώτη παράγραφος αποτυπώνει με τον πιο διευκρινιστικό τρόπο τον εν λόγω στόχο. Συγκεκριμένα αναφέρει: «1. Προκειμένου να υποστηριχθούν οι στόχοι της ένωσης για την μετάβαση σε μία κυκλική οικονομία και να εκπληρωθούν οι απαιτήσεις της οδηγίας 2008/98/ΕΚ⁴⁹ του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του συμβουλίου, και ιδίως εκείνες των άρθρων 4 και 12, στόχος της παρούσας οδηγίας είναι να εξασφαλιστούν η σταδιακή μείωση της υγειονομικής ταφής των αποβλήτων, ιδίως δε των αποβλήτων που είναι κατάλληλα για ανακύκλωση ή άλλου είδους ανάκτηση και, μέσω αυστηρών λειτουργικών και τεχνικών απαιτήσεων για τα απόβλητα και τους χώρους υγειονομικής ταφής, ο καθορισμός μέτρων, διαδικασιών και κατευθυντήριων γραμμών για την κατά το δυνατόν πρόληψη η μείωση των αρνητικών συνεπειών για το τοπικό περιβάλλον, ιδίως όσον αφορά την ρύπανση των επιφανειακών και των υπόγειων υδάτων, του εδάφους και της ατμόσφαιρας, και για το παγκόσμιο περιβάλλον,

⁴⁹ ΟΔΗΓΙΑ 2008/98/ΕΚ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 19ης Νοεμβρίου 2008 για τα απόβλητα και την κατάργηση ορισμένων οδηγιών (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0098>) **Άρθρο 4 Ιεράρχηση των αποβλήτων** «1. Στη νομοθεσία και την πολιτική για την πρόληψη και τη διαχείριση των αποβλήτων ισχύει ως τάξη προτεραιότητας η ακόλουθη ιεράρχηση όσον αφορά τα απόβλητα: α) πρόληψη, β) προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση, γ) ανακύκλωση, δ) άλλου είδους ανάκτηση, π.χ. ανάκτηση ενέργειας, και ε) διάθεση. 2. Όταν εφαρμόζουν την ιεράρχηση των αποβλήτων η οποία αναφέρεται στην παράγραφο 1, τα κράτη μέλη λαμβάνουν μέτρα ώστε να προωθούν τις εναλλακτικές δυνατότητες που παράγουν το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα από περιβαλλοντική άποψη. Αυτό ενδέχεται να απαιτεί την παρέκκλιση από την ιεράρχηση για ορισμένες ειδικές ροές αποβλήτων εφόσον αυτό δικαιολογείται από τον κύκλο ζωής, λαμβάνοντας υπόψη τις συνολικές επιπτώσεις της παραγωγής και της διαχείρισης τέτοιων αποβλήτων. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι η ανάπτυξη της νομοθεσίας και της πολιτικής για τα απόβλητα είναι μια απολύτως διαφανής διαδικασία, τηρώντας τους υφιστάμενους εθνικούς κανόνες όσον αφορά τη διαβούλευση με τους πολίτες και τους ενδιαφερόμενους παράγοντες και τη συμμετοχή τους στη διαδικασία. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν υπόψη τις γενικές αρχές περί προστασίας του περιβάλλοντος της προφύλαξης και της αειφορίας, του τεχνικώς εφικτού και της οικονομικής βιωσιμότητας, της προστασίας των πόρων καθώς και το συνολικό αντίκτυπο στο περιβάλλον, στην ανθρώπινη υγεία, στην οικονομία και στην κοινωνία, σύμφωνα με τα άρθρα 1 και 13». **Άρθρο 12 Διάθεση** «Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, στις περιπτώσεις που δεν πραγματοποιείται ανάκτηση σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 1, τα απόβλητα να υποβάλλονται σε ασφαλείς εργασίες διάθεσης που πληρούν τις διατάξεις του άρθρου 13 για την προστασία της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος». σ. L312/10 & L312/13

συμπεριλαμβανομένου του φαινομένου του θερμοκηπίου, καθώς και οποιοδήποτε κίνδυνο πρόκειται για την υγεία του ανθρώπου από την υγειονομική ταφή των αποβλήτων από όλο τον κύκλο ζωής του χώρου υγειονομικής ταφής»⁵⁰

Αξίζει να σημειωθεί πως η Ευρωπαϊκή Ένωση από το 2008 θεσπίζει κανόνες για τα απόβλητα και ουσιαστικά η προαναφερθείσα Κοινοτική Οδηγία 2008/98 είναι η οδηγία «μήτρα» για την διαχείριση των αποβλήτων από όλα τα κράτη μέλη της Ένωσης. Η αναθεωρητική οδηγία 2018/851 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, έρχεται μετά από δέκα χρόνια να αποτελέσει την νέα οδηγία πλαίσιο για τη διαχείριση των αποβλήτων. Ειδικότερα, τα κράτη – μέλη οφείλουν να την ενσωματώσουν στο εθνικό τους δίκαιο προσδιορίζοντας με σαφήνεια όλα εκείνα τα μέτρα που θα λάβει κάθε κράτος – μέλος για να εφαρμόσει την ιεράρχηση των αποβλήτων, την διαχείρισή τους και εν τέλει την επίτευξη των κοινοτικών στόχων.

Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται οι βασικότερες οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διαχείριση των αποβλήτων που έχουν ισχύει έως και σήμερα. Πρόκειται για τρεις οδηγίες που προέβησαν στην τροποποίηση της οδηγίας 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα, καθώς τα δεδομένα στο περιβάλλον είναι ευμετάβολα και γιατί ήταν επιτακτική η ανάγκη εκσυγχρονισμού του εν λόγω πλαισίου διαχείρισης.

ΟΔΗΓΙΑ	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ
2018/850	Υγειονομική ταφή των αποβλήτων. Πρόβλεψη ότι τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει έως το 2035 να πετύχουν στο 10 % ή λιγότερο της συνολικής ποσότητας των αστικών αποβλήτων που παράγονται (κατά βάρος). ⁵¹

⁵⁰ [Οδηγία \(ΕΕ\) 2018/850 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2018, για την τροποποίηση της οδηγίας 1999/31/ΕΚ περί υγειονομικής ταφής των αποβλήτων \(europa.eu\) \(https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L0850\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L0850), σ.1 150/102-103

⁵¹ [Οδηγία \(ΕΕ\) 2018/850 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2018, για την τροποποίηση της οδηγίας 1999/31/ΕΚ περί υγειονομικής ταφής των αποβλήτων \(europa.eu\) αρ.5.«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσουν τη μείωση, έως το 2035, της](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L0850)

2018/851	Αναθεώρηση της 2008/98 Κοινοτικής οδηγίας. Οδηγία πλαίσιο της διαχείρισης των αποβλήτων. Στρατηγική και στοχοθεσία για τη διαχείριση των αστικών στερεών αποβλήτων στην Ένωση. ⁵²
2018/852	Ορίζει τους στόχους και το περίγραμμα των δράσεων που θα λάβουν χώρα για τη διαχείριση των αποβλήτων ⁵³

Οδηγία 2018/850

Αξίζει να γίνει μία αναφορά σε κάποια σημεία της συγκεκριμένης οδηγίας που δείχνουν τον πολιτικό προσανατολισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την διαχείριση των αστικών αποβλήτων. Ο φιλόδοξος στόχος για την μείωση της ταφής των

ποσότητας των αστικών αποβλήτων που καταλήγουν σε χώρους υγειονομικής ταφής στο 10 % ή λιγότερο της συνολικής ποσότητας των αστικών αποβλήτων που παράγονται (κατά βάρος)»

⁵² [Οδηγία \(ΕΕ\) 2018/851 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2018, για την τροποποίηση της οδηγίας 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα \(europa.eu\)](#) αρ.51 «Με την παρούσα οδηγία τίθενται μακροπρόθεσμοι στόχοι όσον αφορά τη διαχείριση των αποβλήτων από την Ένωση και παρέχεται στους οικονομικούς φορείς και τα κράτη μέλη μια σαφής κατεύθυνση όσον αφορά τις επενδύσεις που απαιτούνται για την επίτευξη των εν λόγω στόχων. Κατά την ανάπτυξη των εθνικών σχεδίων διαχείρισης των αποβλήτων και τον σχεδιασμό των επενδύσεων σε υποδομές διαχείρισης αποβλήτων, τα κράτη μέλη θα πρέπει να αξιολογούν και να λαμβάνουν υπόψη τις απαιτούμενες επενδύσεις και άλλα χρηματοπιστωτικά μέσα, μεταξύ άλλων για τις τοπικές αρχές. Η αξιολόγηση αυτή θα πρέπει να περιλαμβάνεται στο σχέδιο διαχείρισης αποβλήτων ή σε άλλα στρατηγικά έγγραφα. Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη μέλη θα πρέπει να κάνουν ορθή χρήση των επενδύσεων, μεταξύ άλλων μέσω των ταμείων της Ένωσης, αποδίδοντας προτεραιότητα στην πρόληψη, συμπεριλαμβανομένης της επαναχρησιμοποίησης, στην προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση και στην ανακύκλωση, σύμφωνα με την ιεράρχηση των αποβλήτων. Η Επιτροπή θα πρέπει να συνδράμει τις αρμόδιες αρχές στη διαμόρφωση αποτελεσματικού δημοσιονομικού πλαισίου, μεταξύ άλλων με τη χρήση των ταμείων της Ένωσης, όπου είναι σκόπιμο, για την εφαρμογή των απαιτήσεων της παρούσας οδηγίας σύμφωνα με την ιεράρχηση των αποβλήτων και για την υποστήριξη της καινοτομίας στον τομέα των τεχνολογιών και της διαχείρισης των αποβλήτων»

⁵³ [Οδηγία \(ΕΕ\) 2018/852 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2018, για τροποποίηση της οδηγίας 94/62/ΕΚ για τις συσκευασίες και τα απορρίμματα συσκευασίας \(europa.eu\)](#) αρ.1 παρ.2 «Για τον σκοπό αυτόν, η παρούσα οδηγία θεσπίζει μέτρα που αποσκοπούν, κατά πρώτη προτεραιότητα, στην πρόληψη της δημιουργίας απορριμμάτων συσκευασίας και, ως περαιτέρω θεμελιώδεις αρχές, στην επαναχρησιμοποίηση των συσκευασιών, στην ανακύκλωση και σε άλλες μορφές ανάκτησης των απορριμμάτων συσκευασίας και, ως εκ τούτου, στη μείωση της τελικής διάθεσης των απορριμμάτων αυτών, προκειμένου να συμβάλει στη μετάβαση προς μια κυκλική οικονομία.»

αστικών αποβλήτων στο 10% έως το 2035 δεν είναι άλλος από την ταχύτερη μετάβαση στην κυκλική οικονομία, που από τη φύση της ορίζει αυξημένα ποσοστά επαναχρησιμοποίησης, ανακύκλωσης και ανάκτησης και ταυτόχρονα χαμηλά ποσοστά ταφής αποβλήτων. Ο ευρωπαίος νομοθέτης στο σημείο δύο (2) της οδηγίας ουσιαστικά παραθέτει το σκεπτικό που τον οδήγησε στην φιλόδοξη στοχοθεσία του 10% έως το 2035. Συγκεκριμένα αναφέρει: «Οι στόχοι που παρατίθενται στην οδηγία 1999/31/EK του Συμβουλίου για τον καθορισμό περιορισμών της υγειονομικής ταφής θα πρέπει να ενισχυθούν, ώστε να αντικατοπτρίζουν καλύτερα τη φιλοδοξία της Ένωσης για μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία και να επιτευχθεί πρόοδος όσον αφορά στην εφαρμογή της ανακοίνωσης της Επιτροπής της 4ης Νοεμβρίου 2008 σχετικά με την «πρωτοβουλία για τις πρώτες ύλες – κάλυψη των ουσιωδών αναγκών μας για ανάπτυξη και απασχόληση στην Ευρώπη» με τη σταδιακή μείωση στο ελάχιστο της υγειονομικής ταφής των αποβλήτων που προορίζονται για χώρους υγειονομικής ταφής μη επικίνδυνων αποβλήτων. Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι η μείωση αυτή θα είναι ενταγμένη σε μια ολοκληρωμένη πολιτική η οποία θα διασφαλίζει την ορθή εφαρμογή της ιεράρχησης των αποβλήτων, θα ενισχύει τη στροφή προς την πρόληψη, συμπεριλαμβανομένης της επαναχρησιμοποίησης, την προετοιμασία για την επαναχρησιμοποίηση και την ανακύκλωση και θα αποτρέπει τη στροφή από την υγειονομική ταφή στην αποτέφρωση»⁵⁴.

Το δεύτερο σημείο που ο νομοθέτης εστιάζει είναι το σημείο έξι (6), καθώς κάνει αναφορά για τα οφέλη που θα προκύψουν από την μείωση των ποσοτήτων των αποβλήτων που θα οδηγηθούν σε ταφή ενώ μνεία γίνεται για τα περιβαλλοντικά, οικονομικά και κοινωνικά οφέλη της ανακύκλωσης. Ειδικότερα αναφέρει: «Σαφή περιβαλλοντικά, οικονομικά και κοινωνικά οφέλη αναμένεται να προκύψουν από περαιτέρω περιορισμούς της υγειονομικής ταφής, αρχής γενομένης με τις ροές αποβλήτων που υπόκεινται σε χωριστή συλλογή, όπως πλαστικά, μέταλλα, γυαλί, χαρτί και βιολογικά απόβλητα. Η τεχνική, περιβαλλοντική ή οικονομική σκοπιμότητα της ανακύκλωσης ή άλλου είδους ανάκτησης των υπολειμματικών αποβλήτων που

⁵⁴ Οδηγία (ΕΕ) 2018/850 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2018, για την τροποποίηση της οδηγίας 1999/31/EK περί υγειονομικής ταφής των αποβλήτων (europa.eu) σ.Λ150/100

προέρχονται από χωριστά συλλεγόμενα απόβλητα θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την εφαρμογή των εν λόγω περιορισμών για την υγειονομική ταφή».⁵⁵

Κλείνοντας την αναφορά στην οδηγία για τη μείωση της υγειονομικής ταφής, θα πρέπει να γίνει μνεία στο άρθρο 15α στο οποίο αναφέρονται και οικονομικά μέτρα και κίνητρα για την επίτευξη του σκοπού αυτού. Το άρθρο 15α, αναφέρει: «Προκειμένου να συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων που ορίζονται στην παρούσα οδηγία, τα κράτη μέλη χρησιμοποιούν οικονομικά μέσα και άλλα μέτρα παροχής κινήτρων για την εφαρμογή της ιεράρχησης των αποβλήτων. Στα εν λόγω μέσα και μέτρα μπορεί να περιλαμβάνονται εκείνα που αναφέρονται στο παράρτημα IVα της οδηγίας 2008/98/ΕΚ ή αλλά κατάλληλα μέσα και μέτρα»⁵⁶. Τα μέτρα που αναφέρονται στο παράρτημα IVα της οδηγίας 2008/98 (που ουσιαστικά τροποποιήθηκε από την 2018/851) είναι τα κάτωθι:

- Αποτέφρωση των αποβλήτων και τέλη και περιορισμοί για την υγειονομική ταφή. Παροχή κινήτρων για την πρόληψη και την ανακύκλωση των αποβλήτων.
- Δράση «ο ρυπαίνων πληρώνει» όπου το κόστος διαχείρισης των αποβλήτων βαρύνει τον αρχικό παραγωγό αποβλήτων, τον τρέχοντα ή τους προηγούμενους κατόχους αποβλήτων. Επιπρόσθετα, τα κράτη - μέλη μπορούν να αποφασίζουν ότι το κόστος διαχείρισης των αποβλήτων βαρύνει εν μέρει ή πλήρως τον παραγωγό του προϊόντος από το οποίο προέρχονται τα απόβλητα και ότι οι διανομείς αυτού του προϊόντος μπορούν να μοιράζονται το σχετικό κόστος⁵⁷

⁵⁵ Οδηγία (ΕΕ) 2018/850 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2018, για την τροποποίηση της οδηγίας 1999/31/ΕΚ περί υγειονομικής ταφής των αποβλήτων, ό.π, σ.Λ150/101

⁵⁶ Οδηγία (ΕΕ) 2018/850 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2018, για την τροποποίηση της οδηγίας 1999/31/ΕΚ περί υγειονομικής ταφής των αποβλήτων, ό.π, σ.Λ150/106

⁵⁷ ΟΔΗΓΙΑ 2008/98/ΕΚ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 19ης Νοεμβρίου 2008 για τα απόβλητα και την κατάργηση ορισμένων οδηγιών (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0098>), άρθρο 14 **Κόστος**, σ.Λ312/14

Οδηγία 2018/852

Η οδηγία 2018/852 όπως προαναφέρθηκε και στον παραπάνω πίνακα είναι αυτή που ρυθμίζει τα θέματα της ανακύκλωσης των συσκευασιών ανά υλικό συσκευασίας και παράλληλα τροποποιεί άρθρα της 94/62 κοινοτικής οδηγίας εκσυγχρονίζοντας τις μεθόδους και τα μέτρα βελτίωσης των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Στο σημείο ένα (1) αποτυπώνεται η πεμπτουσία της περιβαλλοντικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα απόβλητα όπως ο ευρωπαίος νομοθέτης την παραθέτει. Ειδικότερα, αναφέρει: «*Η διαχείριση των αποβλήτων στην Ένωση θα πρέπει να βελτιωθεί με στόχο την προστασία, τη διατήρηση και τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος, την προστασία της υγείας του ανθρώπου, την εξασφάλιση της συνετής, αποδοτικής και ορθολογικής χρησιμοποίησης των φυσικών πόρων, την προαγωγή των αρχών της κυκλικής οικονομίας, την προώθηση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης, τη μείωση της εξάρτησης της Ένωσης από εισαγόμενους πόρους, τη δημιουργία νέων οικονομικών ευκαιριών και τη συμβολή σε μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα. Η αποδοτικότερη χρήση των πόρων θα αποφέρει επίσης σημαντική καθαρή εξοικονόμηση για τις επιχειρήσεις, τις δημόσιες αρχές και τους καταναλωτές στην Ένωση, μειώνοντας ταυτόχρονα τις συνολικές ετήσιες εκπομπές αερίων θερμοκηπίου*»⁵⁸

Τα μέτρα όμως που θα ακολουθηθούν από τα κράτη – μέλη εστιάζουν σε μια πολυεπίπεδη συμμετοχή τόσο των παραγωγών και των καταναλωτών όσο και των πολιτικών θεσμών του κάθε κράτους – μέλους. Το άρθρο τέσσερα (4) της εν λόγω οδηγίας αναφέρει: «*Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι εφαρμόζονται και άλλα προληπτικά μέτρα για την πρόληψη της παραγωγής απορριμμάτων συσκευασίας και την ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των συσκευασιών. Αυτά τα άλλα προληπτικά μέτρα μπορούν να συνίστανται σε εθνικά προγράμματα, κίνητρα μέσω προγραμμάτων διευρυμένης ευθύνης του παραγωγού προκειμένου να ελαχιστοποιείται η περιβαλλοντική επίπτωση της συσκευασίας, ή παρεμφερείς δράσεις*

⁵⁸ Οδηγία (ΕΕ) 2018/852 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2018, για τροποποίηση της οδηγίας 94/62/ΕΚ για τις συσκευασίες και τα απορρίμματα συσκευασίας (europa.eu), σ. L150/141

οι οποίες υιοθετούνται, εφόσον χρειάζεται, σε συνεννόηση με τους οικονομικούς παράγοντες, τις οργανώσεις καταναλωτών και τις περιβαλλοντικές οργανώσεις, και σχεδιάζονται έτσι ώστε να συγκεντρώνουν και να αξιοποιούν τις πολλαπλές πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται εντός των κρατών μελών όσον αφορά την πρόληψη. Τα κράτη μέλη χρησιμοποιούν οικονομικά μέσα και άλλα μέτρα, με σκοπό την παροχή κινήτρων για την εφαρμογή της ιεράρχησης των αποβλήτων, όπως εκείνα που αναφέρονται στο παράρτημα IVα της οδηγίας 2008/98/EK ή άλλα κατάλληλα μέσα και μέτρα»⁵⁹

Τέλος το άρθρο επτά (7) της 2018/852 οδηγίας καταδεικνύει με σαφήνεια την κατεύθυνση ώστε τα απόβλητα να καλυφθούν από προγράμματα διευρυμένης ευθύνης και ειδικότερα επισημαίνεται: «... τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να διασφαλίσουν ότι καθιερώνονται συστήματα προκειμένου να επιτυγχάνεται: α) η επιστροφή και/ή η συλλογή χρησιμοποιημένων συσκευασιών και/ή απορριμμάτων συσκευασίας από τον καταναλωτή, από άλλον τελικό χρήστη ή από το ρεύμα των απορριμμάτων, προκειμένου αυτά να διοχετεύονται προς τις πλέον ενδεδειγμένες εναλλακτικές λύσεις διαχείρισης απορριμμάτων· β) η επαναχρησιμοποίηση ή η ανάκτηση, συμπεριλαμβανομένης της ανακύκλωσης, των συλλεγόμενων συσκευασιών και/ή απορριμμάτων συσκευασίας. Τα εν λόγω συστήματα επιτρέπουν τη συμμετοχή των οικονομικών παραγόντων των σχετικών τομέων και τη συμμετοχή των αρμόδιων δημόσιων αρχών. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, το αργότερο την 31η Δεκεμβρίου 2024, καθιερώνονται προγράμματα διευρυμένης ευθύνης του παραγωγού για όλες τις συσκευασίες, σύμφωνα με τα άρθρα 8 και 8α της οδηγίας 2008/98/EK..... Τα κράτη μέλη λαμβάνουν μέτρα για την προώθηση ανακύκλωσης υψηλής ποιότητας των απορριμμάτων συσκευασίας και επιτυγχάνουν τα αναγκαία ποιοτικά πρότυπα στους αντίστοιχους τομείς ανακύκλωσης.....»⁶⁰

⁵⁹ Οδηγία (ΕΕ) 2018/852 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2018, για τροποποίηση της οδηγίας 94/62/EK για τις συσκευασίες και τα απορρίμματα συσκευασίας (europa.eu), σ. L150/146

⁶⁰ Οδηγία (ΕΕ) 2018/852 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2018, για τροποποίηση της οδηγίας 94/62/EK για τις συσκευασίες και τα απορρίμματα συσκευασίας (europa.eu), σ. L150/149-150

Στις παραπάνω αναφορές στις κοινοτικές οδηγίες δεν έγινε αναλυτική νύξη στην 2018/851 οδηγία, καθώς όπως προαναφέρθηκε η συγκεκριμένη οδηγία είναι αναθεωρητική της 2008/98 και ουσιαστικά ως οδηγία πλαίσιο είναι η βάση της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την διαχείριση των αποβλήτων. Επιπλέον, η 2018/851 είναι η οδηγία που κάθε κράτος – μέλος θα έπρεπε να μεταφέρει στο εθνικό της δίκαιο. Η Ελλάδα στα πλαίσια της ενσωμάτωσης των ανωτέρω οδηγιών θεσμοθέτησε το «Εθνικό Πλαίσιο Διαχείρισης Αποβλήτων» με τον ν.4819/2021 που θα εξετασθεί αναλυτικότερα στην επόμενη ενότητα.

5.3 Το «Εθνικό Θεσμικό Πλαίσιο Διαχείρισης Αποβλήτων» (ΕΣΔΑ) - Ν.4819/2021

Η διαχείριση των αποβλήτων αποτελεί ακόμη ένα πεδίο πολυνομίας στην Ελλάδα. Η νομοθετική βάση υπήρξε ο Ν.2939/2001⁶¹ που τροποποιήθηκε από τον Ν.4496/2017⁶² και τον Ν.4042/2012⁶³ για να καταλήξουμε στον πρόσφατα ψηφισμένο Ν.4819/2021 που θα αναλυθεί περαιτέρω στο κεφάλαιο. Οι προαναφερθέντες νόμοι ουσιαστικά ενσωμάτωσαν κοινοτικές οδηγίες που ίσχυαν προ της θέσπισης των οδηγιών που προαναφέρθηκαν στην προηγούμενη ενότητα ήτοι 850/2018 έως 852/2018. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας με τον Ν.4819/2021 αναθεώρησε ριζικά τα θέματα ανακύκλωσης των προηγούμενων νόμων υιοθετώντας παράλληλα νέα εθνικά μέτρα για την επίτευξη στόχων που απαιτούνται από τις οδηγίες αυτές. Τα σημαντικότερα μέτρα που υιοθετήθηκαν είναι τα κάτωθι:

- **Ιεράρχηση των αποβλήτων** (Άρθρο 4 της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ, όπως έχει τροποποιηθεί με την παρ. 4 του άρθρου 1 της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/851). Πρόκειται ουσιαστικά για την ακόλουθη ιεράρχηση όσον αφορά στα απόβλητα: α) πρόληψη, β)

⁶¹Ν.2939/2001 (ΦΕΚ 179/Α/6-8-2001), «Συσκευασίες και εναλλακτική διαχείριση των συσκευασιών και άλλων προϊόντων - Ίδρυση Εθνικού Οργανισμού Εναλλακτικής Διαχείρισης Συσκευασιών και Άλλων Προϊόντων (Ε.Ο.Ε.Δ.Σ.Α.Π.) και άλλες διατάξεις»

⁶² Ν.4496/2017 (ΦΕΚ 170/Α/8-11-2017), «Τροποποίηση του ν. 2939/2001 για την εναλλακτική διαχείριση των συσκευασιών και άλλων προϊόντων, προσαρμογή στην Οδηγία 2015/720/ ΕΕ, ρύθμιση θεμάτων του Ελληνικού Οργανισμού Ανακύκλωσης και άλλες διατάξεις»

⁶³ Ν. 4042/2012 (ΦΕΚ 24/Α/13-2-2012) «Ποινική προστασία του περιβάλλοντος - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/99/ΕΚ - Πλαίσιο παραγωγής και διαχείρισης αποβλήτων - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/98/ΕΚ - Ρύθμιση θεμάτων Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής»

προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση, γ) ανακύκλωση, δ) άλλου είδους ανάκτηση, όπως ανάκτηση ενέργειας, και ε) διάθεση.

- **Σύστημα εφαρμογής του «πληρώνω όσο πετάω»** (Άρθρο 14 της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ, όπως έχει τροποποιηθεί με την παρ.4 του άρθρου 1 της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/851 και την παρ.15 του άρθρου 1 της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/851). Με το σύστημα αυτό οι παραγωγοί αποβλήτων χρεώνονται με βάση την πραγματική ποσότητα των παραγόμενων από αυτούς αποβλήτων. Οι ΟΤΑ α' βαθμού από 01.01.2023 θα πρέπει να διαθέτουν σύστημα μέτρησης των παραγομένων αποβλήτων, καθώς ο υπολογισμός αυτών θα ενεργοποιεί το ενιαίο ανταποδοτικό τέλος καθαριότητας και φωτισμού στον εκάστοτε παραγωγό (π.χ νοικοκυριά, μονάδα κλωστοϋφαντουργίας, κτιριακά συγκροτήματα κ.ά).

- **Δημιουργία Κέντρων Δημιουργικής Επαναχρησιμοποίησης Υλικών** (Περ. δ' της παρ.1 του άρθρου 9 της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ, όπως έχει αντικατασταθεί με την παρ.10 του άρθρου 1 της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/851). Ουσιαστικά μέχρι το 2023 οι ΟΤΑ α' βαθμού (άνω των 20.000 κατοίκων) μεμονωμένα ή από κοινού και οι Φορείς Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦοΔΣΑ) σε συνεργασία με τους οικείους ΟΤΑ α' βαθμού δύνανται να δημιουργούν Κέντρα Δημιουργικής Επαναχρησιμοποίησης Υλικών (ΚΔΕΥ).

- **Θεσμοθέτηση και δημιουργία «Πράσινων Σημείων»** (Παρ. 1 του άρθρου 11 της Οδηγίας 2008/98/ ΕΚ, όπως έχει τροποποιηθεί με την περ.β' της παρ.12 του άρθρου 1 της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/851) δηλαδή χώροι οργανωμένοι από έναν ή από περισσότερους ΟΤΑ α' βαθμού από κοινού ή από ΦοΔΣΑ κατόπιν σύμφωνης γνώμης των οικείων ΟΤΑ α' βαθμού, οι οποίοι είναι οριοθετημένοι και διαμορφωμένοι με την κατάλληλη υποδομή και εξοπλισμό, ώστε οι πολίτες και οι υπηρεσίες των ΟΤΑ να αποθέτουν χωριστά ανακυκλώσιμα απόβλητα ή χρησιμοποιημένα αντικείμενα με σκοπό την περαιτέρω διαχείρισή τους. Εντός των «Πράσινων Σημείων» δύναται να λαμβάνουν χώρα δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, εργασίες επιδιόρθωσης, επισκευής και ανακατασκευής προϊόντων, καθώς και δράσεις εκπαίδευσης

- **Επιβολή τέλους ταφής** (Άρθρο 14 της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ, όπως έχει τροποποιηθεί με την παρ.4 του άρθρου 1 της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/851 και την παρ.15 του άρθρου 1 της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/851). Υπόχρεοι καταβολής του τέλους ταφής

είναι οι ΦοΔΣΑ και οι ΟΤΑ. Α' βαθμού ή τα νομικά πρόσωπα που ανήκουν στους ΟΤΑ και ασκούν τις αρμοδιότητες ΦοΔΣΑ. Το τέλος ταφής ορίζεται σε είκοσι (20) ευρώ ανά τόνο αποβλήτων και αυξάνεται ετησίως κατά πέντε (5) ευρώ ανά τόνο ενώ από τα έσοδα που θα προκύπτουν θα χρηματοδοτούνται δράσεις των ΟΤΑ. Α' βαθμού και των ΦοΔΣΑ με σκοπό την ενίσχυση δράσεων πρόληψης, χωριστής συλλογής και ανακύκλωσης αστικών αποβλήτων.

Αξίζει να σημειωθεί πως η εφαρμογή του ΕΣΔΑ και οι κατευθύνσεις αυτού καταρτίζονται και εκπονούνται σε περιφερειακό επίπεδο από τους Φορείς Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦοΔΣΑ) μέσω των Περιφερειακών Σχεδίων Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ). Τα ΠΕΣΔΑ εξειδικεύουν την διαχείριση του συνόλου των παραγόμενων αποβλήτων βάσει γεωγραφικής κατανομής, συγκεκριμένων στόχων, περιορισμών, μέτρων και στρατηγικών που θέτει το ΕΣΔΑ. Το ΕΣΔΑ ακολουθεί την οδηγία πλαίσιο για τα απόβλητα 2008/98/ΕΚ που ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο με το νόμο πλαίσιο 4042/2012. Η εθνική πολιτική για τα απόβλητα προάγει την βιώσιμη ανάπτυξη της χώρας διασφαλίζοντας την προστασία του περιβάλλοντος, την υγεία και την ευημερία των πολιτών. Απώτερος σκοπός της εθνικής πολιτικής είναι η ορθολογικότερη διαχείριση των αποβλήτων με γνώμονα την αειφορική χρήση των πόρων ώστε να μειώνονται οι παραγόμενες ποσότητες. Ουσιαστικά η πολιτική αυτή αποβλέπει στον κοινωνικό και οικολογικό μετασχηματισμό των παραγόμενων αποβλήτων, καθώς αυτά αντιμετωπίζονται ως «πόρος» που προάγει μια οικονομία φιλική προς το περιβάλλον.

5.4 Ο «Εθνικός Σχεδιασμός Διαχείρισης Αποβλήτων για τα έτη 2020 – 2030»

Το «ΕΣΔΑ 2020-2030» αποτυπώνει την ισχυρή βούληση της χώρας να προσαρμοστεί στις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης και της διαχείρισης των αποβλήτων. Ουσιαστικά μέσω του σχεδίου αυτού προστατεύεται το περιβάλλον από την ταφή των αποβλήτων και ταυτόχρονα ενισχύεται η ανακύκλωσή τους ενώ προάγεται η παραγωγή ενέργειας από αυτά. Η προσπάθεια αυτή βασίζεται στη λογική της «κυκλικής οικονομίας» όπου η συνύπαρξη με τη φύση ενισχύει την οικονομία, την

ανακύκλωση, την ορθή διαχείριση των αποβλήτων δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας.

Η ύπαρξη σχεδίων διαχείρισης αποβλήτων προβλέπεται στο άρθρο 28 της οδηγίας 2008/98, όπως ισχύει σήμερα μετά την τροποποίησή της με την οδηγία 2018/851. Ειδικότερα αναφέρεται ότι: «1. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι αρμόδιες αρχές τους καταρτίζουν σύμφωνα με τα άρθρα 1, 4, 13 και 16, ένα ή περισσότερα σχέδια διαχείρισης αποβλήτων. Τα σχέδια αυτά καλύπτουν, μόνα τους ή συνδυασμένα, ολόκληρη τη γεωγραφική επικράτεια του οικείου κράτους - μέλους 2. Τα σχέδια διαχείρισης αποβλήτων περιλαμβάνουν ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης όσον αφορά τη διαχείριση αποβλήτων στην οικεία γεωγραφική οντότητα, καθώς και τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για τη βελτίωση της περιβαλλοντικά υγιούς προετοιμασίας προς επαναχρησιμοποίηση, ανακύκλωση, ανάκτηση και διάθεση των αποβλήτων, και αξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο το σχέδιο θα υποστηρίξει την υλοποίηση των στόχων και των διατάξεων της παρούσας οδηγίας».⁶⁴

Οι κυριότεροι στόχοι του νέου «ΕΣΔΑ 2020 – 2030» όπως αυτοί περιλαμβάνονται στο ΦΕΚ (τ.Β') 4326/2016 συνοψίζονται παρακάτω:

- Ταφή των απορριμμάτων στο 10% το 2030, πέντε χρόνια νωρίτερα από την κοινοτική υποχρέωση (2035).
- Παύση της ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων και αποκατάσταση των παράνομων χωματερών μέχρι το 2022.
- Αύξηση της ανακύκλωσης στο 55% το 2025 και στο 60% το 2030 (συμπεριλαμβανομένων και των βιοαποβλήτων).
- Διαμορφώνεται ολοκληρωμένο θεσμικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων ορισμένων πλαστικών προϊόντων στο περιβάλλον.
- Χωριστή συλλογή οργανικών αποβλήτων (καφέ κάδος) και ανάπτυξη σχετικών υποδομών σε όλη την επικράτεια μέχρι το 2022.

⁶⁴ ΟΔΗΓΙΑ 2008/98/ΕΚ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 19ης Νοεμβρίου 2008 για τα απόβλητα και την κατάργηση ορισμένων οδηγιών. L 312/17

- Πλήρης κάλυψη της χώρας μέχρι το 2030 με 43 Μονάδες Επεξεργασίας Απορριμμάτων (ΜΕΑ) και 43 - 46 Μονάδες Επεξεργασίας Βιοαποβλήτων (ΜΕΒΑ)
- Τέσσερις μονάδες παραγωγής ενέργειας με ενεργειακή αξιοποίηση των υπολειμμάτων των ΜΕΑ.

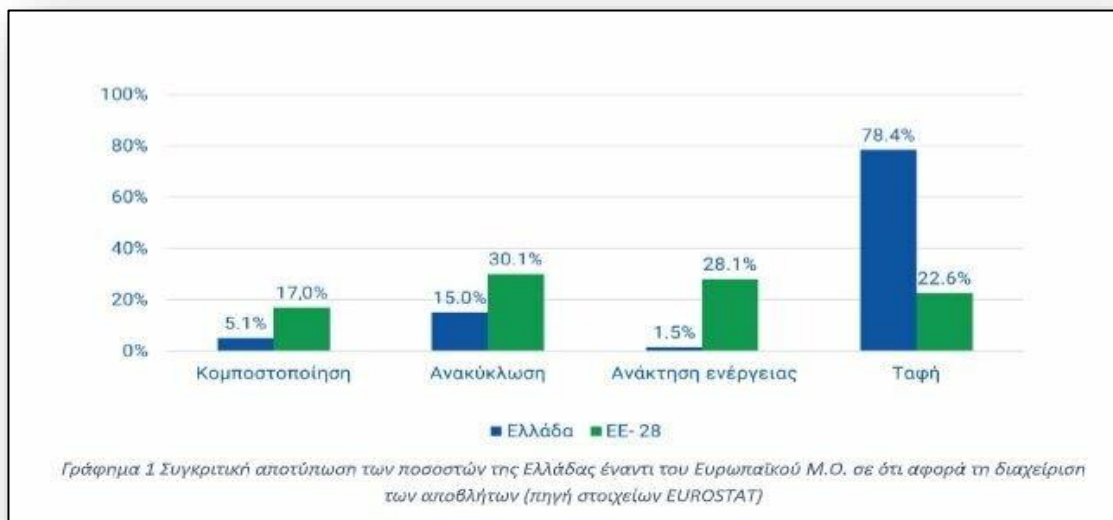

Εικόνα 3 Μονάδες Επεξεργασίας Απορριμμάτων Πηγή: ΥΠΕΝ, 2016

Οι προαναφερθέντες στόχοι θα επιτευχθούν με τη λήψη 10 απαραίτητων μέτρων τα οποία παρατίθενται παρακάτω:

- Τον εκσυγχρονισμό του «τέλους ταφής» αποβλήτων σε ΧΥΤΑ και την εφαρμογή στην πράξη της αρχής «Πληρώνω όσο Πετάω»
- Την προώθηση της χωριστής συλλογής και την ενίσχυση δικτύου συλλογής ανακυκλώσιμων υλικών (χαρτί, γυαλί, πλαστικό, αλουμίνιο)
- Την ολοκληρωμένη ανάπτυξη δικτύου συλλογής οργανικών αποβλήτων (καφέ κάδος) μέχρι το τέλος του 2022
- Την αύξηση και αναβάθμιση των Κέντρων Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ) προκειμένου να ανταποκρίνονται στις νέες αυξημένες ανάγκες ανακύκλωσης της χώρας

- Την αύξηση της ενεργειακής αξιοποίησης των υπολειμμάτων των αποβλήτων και την ανάπτυξη μονάδων παραγωγής ενέργειας με σκοπό τη μείωση της ταφή
- Την ανάκτηση ενέργειας από την επεξεργασία των οργανικών αποβλήτων (βιομάζα) αλλά και την παραγωγή δευτερογενών υλικών (κόμποστ) στο πλαίσιο της κυκλικής οικονομίας
- Τη δημιουργία του πρώτου ΧΥΤΕΑ (Χώρος Υγειονομικής Ταφής Επικίνδυνων Αποβλήτων) με σκοπό την ολιστική διαχείριση των αποβλήτων της χώρας σύμφωνα με τις επιταγές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Τη δημιουργία συστήματος ευθύνης παραγωγών για τα πλαστικά απόβλητα θερμοκηπίων και τα τις πλαστικές συσκευασίας φυτοφαρμάκων.
- Την επέκταση της διευρυμένης Ευθύνης του Παραγωγού σε νέες κατηγορίες προϊόντων, όπως έπιπλα, στρώματα, ληγμένα φάρμακα, απόβλητα φωτοβολταϊκών και αιολικών πάρκων, παιχνίδια κλπ.
- Τη συνεχή ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση των ενδιαφερομένων μερών.

Εικόνα 4 Διαχείριση αποβλήτων Ελλάδα - Ευρωπαϊκός Μέσος Όρος Πηγή: Eurostat

Το ΕΣΔΑ καλείται να διαχειριστεί το σύνολο των αποβλήτων της χώρας, το οποίο αντιστοιχεί περίπου σε 31 εκατομμύρια τόνους αποβλήτων κατά έτος. Επιπρόσθετα,

δίνει μεγάλη σημασία στην ανακύκλωση και στη διαλογή στην πηγή. Παράλληλα, προβλέπει ένταση των προσπαθειών για ξεχωριστή συλλογή 4 ρευμάτων (χαρτί, γυαλί, πλαστικό, αλουμίνιο) προς ανακύκλωση, καθώς και προτεραιότητα στην ενίσχυση του δικτύου συλλογής ανακυκλώσιμων υλικών. Τέλος, αξίζει να τονισθεί πως μέσω του ΕΣΔΑ προκρίνεται η συνεργασία δημοσίου και ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ) για όλους τους δημόσιους φορείς της διαχείρισης αποβλήτων. Αυτό αφορά σε όλα τα επίπεδα διαχείρισης των αποβλήτων (συλλογή, διαλογή, επεξεργασία κ.α.) εφόσον η συνεργασία αυτή επιτυγχάνει ικανοποιητικό λόγο ποιότητας - κόστους παροχής υπηρεσιών, προς όφελος των πολιτών και του περιβάλλοντος.⁶⁵

5.5 Πρόληψη Δημιουργίας Αποβλήτων για τα έτη 2021 – 2030.

Η Ελλάδα προχωρά σταδιακά σε μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, με ισχυρή περιβαλλοντική χροιά στη διαχείριση των αποβλήτων, που εκτός από τον περιβαλλοντικό θετικό αντίκτυπο, θα έχει και καλύτερα διοικητικά και οικονομικά αποτελέσματα στη διαχείριση των αποβλήτων. Η πρόληψη δημιουργίας αποβλήτων αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του ευρύτερου σχεδίου διαχείρισης αυτών που προαναφέρθηκε στην υποενότητα 5.4 της παρούσας εργασίας και παράλληλα μια ολοκληρωτικά αυτόνομη μελέτη που συνοδεύει και ολοκληρώνει τις όποιες διεργασίες προαναφέρθηκαν παραπάνω.

Κεντρικός στόχος του Εθνικού Προγράμματος Πρόληψης Δημιουργίας Αποβλήτων είναι να παράγονται λιγότερα απόβλητα στη χώρα. Το Εθνικό Πρόγραμμα Πρόληψης Δημιουργίας Αποβλήτων αφορά την περίοδο 2021 – 2030 και μπορεί να αναθεωρείται κάθε πέντε έτη. Οι πολιτικές του εν λόγω σχεδίου εστιάζουν στην προώθηση και την υποστήριξη μοντέλων βιώσιμης παραγωγής και κατανάλωσης. Επιπρόσθετα, ενθαρρύνουν τον σχεδιασμό, την παραγωγή και τη χρήση προϊόντων που διασφαλίζουν την αποτελεσματική χρήση των πόρων, ιδιαιτέρως προωθώντας την επαναχρησιμοποίηση των προϊόντων. Ειδικότερα, οι κυριότερες δράσεις που

⁶⁵ «Σε διαβούλευση το νέο Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων για την περίοδο 2020-2030», Ναυτεμπορική, 06.08.2020

προωθούνται συνοψίζονται στον κάτωθι πίνακα όπως αυτός παρουσιάζεται στο Εθνικό Πρόγραμμα Πρόληψης Δημιουργίας Αποβλήτων.⁶⁶

Κατηγορία αποβλήτων Ορισμός/Περιγραφή ρεύματος	Κατηγορία αποβλήτων Ορισμός/Περιγραφή ρεύματος
Απόβλητα τροφίμων	Σύμφωνα με την Οδηγία 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα, όπως τροποποιήθηκε με την 2018/851, και την παρ. 4α του άρθρου 3 του 4819/2021 ως απόβλητα τροφίμων νοούνται όλα τα τρόφιμα, όπως ορίζονται στο άρθρο 2 του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 178/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, τα οποία έχουν καταστεί απόβλητα
Χαρτί	Το χαρτί αποτελεί τμήμα των ανακυκλώσιμων υλικών (ΑΥ), τα οποία είναι υπορέυμα των συλλεγόμενων αστικών στερεών αποβλήτων (ΑΣΑ). Μπορεί να διαχωρίζεται σε τρεις ποιότητες, από τις οποίες μπορεί να μετατραπεί ξανά σε χαρτοπολτό και να παρασκευαστεί εκ νέου ανακυκλωμένο χαρτί, χαρτόνι και άλλα προϊόντα που έχουν ως βάση το χαρτί.
Υλικά/Απόβλητα Συσκευασίας (ΑΣ)	Τα απόβλητα συσκευασίας (κωδικός ΕΚΑ 15 01) περιλαμβάνουν κάθε συσκευασία ή υλικό συσκευασίας που καλύπτεται από τον ορισμό των αποβλήτων του άρθρου 3 της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ. Διευκρινίζεται ότι στα απόβλητα συσκευασίας των ΑΣΑ συμπεριλαμβάνονται και τα βιομηχανικά και εμπορικά απόβλητα συσκευασίας (ΒΕΑΣ)
Ειδικές κατηγορίες πλαστικών προϊόντων/αποβλήτων	Πλαστικά Προϊόντα Μίας Χρήσης (ΠΜΧ) (Οδηγία 2019/904/ΕΕ - Ν.4736/2020): Ως πλαστικό προϊόν μίας χρήσης ορίζεται το προϊόν που κατασκευάζεται εξ ολοκλήρου ή εν μέρει από πλαστική ύλη και το οποίο δεν έχει μελετηθεί, σχεδιαστεί ή διατεθεί στην αγορά, προκειμένου να εκπληρώσει κατά τη διάρκεια του κύκλου ζωής του πολλαπλές διαδρομές ή επιστροφές, με επιστροφή στον παραγωγό για επαναπλήρωση ή επαναχρησιμοποίηση για τον ίδιο σκοπό για τον οποίο σχεδιάστηκε. Πλαστικές Σακούλες Μεταφοράς (ΠΣΜ) : Σύμφωνα με το άρθρο 2 της ΚΥΑ 180036/952/2017 (ΦΕΚ 2812/Β/10-8-2017), όπως ορίζεται στο άρθρο 1, παρ.1 της Οδηγίας 2015/720/ΕΕ, η έννοια της πλαστικής σακούλας μεταφοράς υπάγεται ευρύτερα στην έννοια της συσκευασίας

⁶⁶ «Έγκριση του Εθνικού Προγράμματος Πρόληψης Δημιουργίας Αποβλήτων», ΦΕΚ τ.Α 83/03.05.2022

Απόβλητα Ηλεκτρικού Ηλεκτρονικού Εξοπλισμού (ΑΗΗΕ) οικιακής προέλευσης	<p>Τα ΑΗΗΕ που εμπεριέχονται στο ρεύμα των ΑΣΑ είναι τα ΑΗΗΕ οικιακής προέλευσης, τα οποία σύμφωνα με την ΚΥΑ 23615/651/Ε.103/2014 (Β' 1184) ορίζονται ως τα ΑΗΗΕ που προέρχονται από νοικοκυριά και από εμπορικές, βιομηχανικές, ιδρυματικές και άλλες πηγές, η φύση και η ποσότητα των οποίων είναι παρόμοιες με εκείνες των ΑΗΗΕ που προέρχονται από νοικοκυριά. Τα απόβλητα από ΗΗΕ, που ενδέχεται να χρησιμοποιείται τόσο από ιδιωτικά νοικοκυριά όσο και από χρήστες πλην των ιδιωτικών νοικοκυριών, θεωρούνται σε κάθε περίπτωση ΑΗΗΕ οικιακής προέλευσης.</p>
Απόβλητα Εκσκαφών, Κατασκευών και Κατεδαφίσεων (ΑΕΚΚ)	<p>Ο ορισμός της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/851 αναφέρεται στα απόβλητα που προέρχονται από κατασκευές και από κατεδαφίσεις.</p>
Ειδικές κατηγορίες αστικών αποβλήτων	<p><i>Απόβλητα κλωστοϋφαντουργίας:</i> Ως κλωστοϋφαντουργικά απόβλητα νοούνται τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, όπως αυτά ορίζονται στον Κανονισμό 1007/2011, και τα οποία έχουν καταστεί απόβλητα, όπως τα απόβλητα ορίζονται στο άρθρο 3 παρ. 1 της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ.</p> <p><i>Ογκώδη απόβλητα:</i> Τα ογκώδη απόβλητα που εμπεριέχονται στο ρεύμα των ΑΣΑ περιλαμβάνουν ένα ευρύτατο φάσμα αποβλήτων, κυρίως έπιπλα, στρώματα, μεγάλα παιχνίδια, βαλίτσες, ποδήλατα, χαλιά, καρότσια. Στο παρόν Εθνικό Πρόγραμμα Πρόληψης Δημιουργίας Αποβλήτων, καλύπτεται η κατηγορία των επίπλων</p>
Βιομηχανικά Απόβλητα (ΒΑ)	<p><i>Βιομηχανικά Μη Επικίνδυνα Απόβλητα (ΒΜΕΑ):</i> Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται όλα τα μη επικίνδυνα κατάλοιπα και υπολείμματα, τα οποία προκύπτουν κατά την παραγωγική διαδικασία στις βιομηχανικές εγκαταστάσεις της χώρας και τα οποία ο κάτοχός τους προτίθεται ή υποχρεούται να απορρίψει. Το βασικό τους χαρακτηριστικό είναι η πηγή παραγωγής τους, ήτοι μία βιομηχανική εγκατάσταση και όχι το είδος τους, καθώς δύναται να περιλαμβάνουν διάφορα ρεύματα αποβλήτων.</p> <p><i>Επικίνδυνα Απόβλητα (ΒΕΑ):</i> Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται όλα τα επικίνδυνα κατάλοιπα και υπολείμματα, τα οποία προκύπτουν κατά την παραγωγική διαδικασία στις βιομηχανικές εγκαταστάσεις της χώρας και τα οποία ο κάτοχός τους προτίθεται ή υποχρεούται να απορρίψει. Το βασικό τους χαρακτηριστικό είναι η πηγή παραγωγής τους, ήτοι μία βιομηχανική εγκατάσταση και όχι το είδος τους καθώς δύναται να περιλαμβάνουν διάφορα ρεύματα αποβλήτων.</p>

Πίνακας 1 Κύρια ρεύματα αποβλήτων (Πηγή: ΥΠΕΝ-ΕΠΠΑΔΑ,2020)

Η στοχοθεσία για την πρόληψη δημιουργίας αποβλήτων για τα προαναφερθέντα κύρια ρεύματα αποβλήτων έχει ως πρωταγωνιστές τους πολίτες που με τη σειρά τους διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην εφαρμογή μιας κυκλικής οικονομίας. Το εν

λόγω σχέδιο πρόληψης διαθέτει τόσο ποιοτικούς όσο και ποσοτικούς στόχους, ώστε η χώρα να εναρμονιστεί άμεσα στις ταγές των περιβαλλοντικών αλλαγών που λαμβάνουν χώρα στην Ευρώπη αλλά και στον υπόλοιπο κόσμο.

Οι γενικότεροι ποιοτικοί στόχοι αφορούν στις κατωτέρω συνιστώσες:

- Υιοθέτηση στόχων μείωσης των αποβλήτων για συγκεκριμένες ροές, ως μέρος μιας ευρύτερης σειράς μέτρων με στόχο την πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων στο πλαίσιο επανεξέτασης της οδηγίας 2008/98/ΕΚ. Η υιοθέτηση θα γίνει μέσω υπουργικών ή κοινών υπουργικών αποφάσεων, οι οποίες θα μεταφέρουν στην εθνική έννομη τάξη τους Κανονισμούς και τις Οδηγίες της Ε.Ε.
- Προώθηση της κυκλικής κατανάλωσης, ενημέρωση και παροχή εργαλείων στους πολίτες (π.χ οδηγοί, μελέτες, κ.α) για τη μετάβαση σε ένα κυκλικό μοντέλο συμπεριφοράς και κατανάλωσης.
- Αξιοποίηση των αποβλήτων ως πόρων στο ευρύτερο πλαίσιο της Κυκλικής Οικονομίας, με ιδιαίτερη έμφαση στα πλαστικά προϊόντα μίας χρήσης, καθώς και στα τρόφιμα.
- Δημιουργία δράσεων πρόληψης – αποφυγής δημιουργίας αποβλήτων μέσω συστηματικής καμπάνιας ευαισθητοποίησης των πολιτών, ώστε να επιτευχθεί η μέγιστη δυνατή συμμετοχή, αλλά και χρήση ορθών πρακτικών από τους πολίτες.
- Ανάπτυξη και προώθηση νέας στρατηγικής για την ενθάρρυνση της κυκλικότητας στην παραγωγική διαδικασία.
- Ανάπτυξη μεθοδολογιών για την ελαχιστοποίηση της παρουσίας βλαβερών/επικινδύνων για την υγεία ή το περιβάλλον ουσιών σε ανακυκλωμένα υλικά.

Οι στόχοι αυτοί δύνανται να υλοποιηθούν μέσω μέτρων ευρείας εφαρμογής για όλους τους τομείς προτεραιότητας και μη του Εθνικού Προγράμματος Πρόληψης Δημιουργίας Αποβλήτων. Τα κυριότερα από αυτά ακολουθούν παρακάτω:⁶⁷

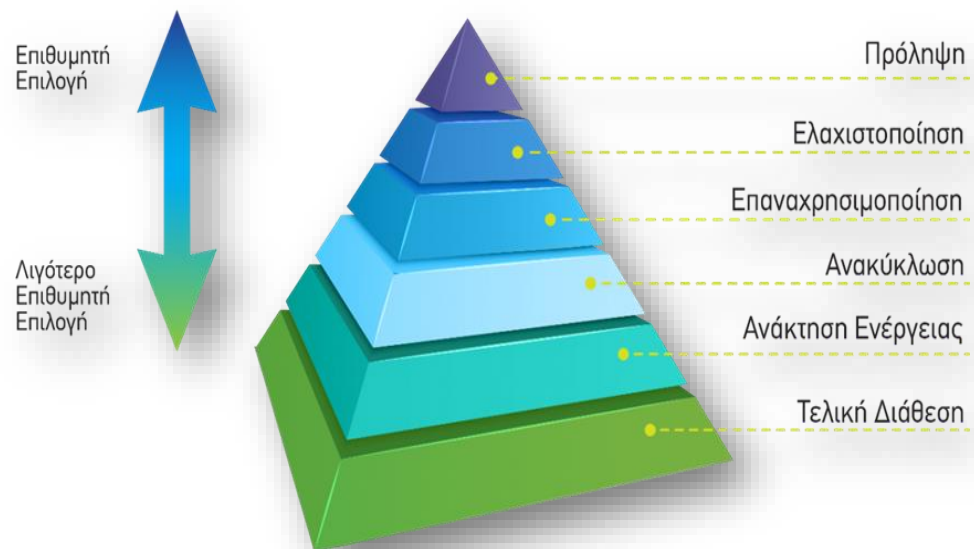
- Εφαρμογή του τέλους ταφής ως κινήτρου για την ενθάρρυνση της πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων στην πηγή.
- Θέσπιση κινήτρων και αντικινήτρων για τους παραγωγούς αποβλήτων, τους πολίτες, τις επιχειρήσεις και τους ΟΤΑ.
- Προώθηση κέντρων επαναχρησιμοποίησης υλικών, με υποχρέωση δημιουργίας τους για ΟΤΑ και ΦΟΔΣΑ.
- Ενθάρρυνση της βέλτιστης αξιοποίησης των υφιστάμενων, αλλά και μελλοντικών εθνικών και ενωσιακών χρηματοδοτικών εργαλείων για να

⁶⁷ «Εθνικό Πρόγραμμα Πρόληψης Δημιουργίας Αποβλήτων 2021-2030», ΥΠΕΝ, σ.23-25

διασφαλιστεί η δίκαιη μετάβαση προς την κυκλική οικονομία, τόσο σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, όσο και σε επίπεδο επιχειρήσεων και πολιτών - Διαμόρφωση ειδικού σχεδίου χρηματοδότησης δράσεων κυκλικής οικονομίας.

- Διοργάνωση εκστρατειών ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης που απευθύνονται στο ευρύ κοινό ή σε ειδικές ομάδες καταναλωτών και θα παρουσιάζουν επιτυχημένα παραδείγματα προγραμμάτων πρόληψης που ήδη εφαρμόζονται. Οι δράσεις θα απευθύνονται κυρίως σε τρεις βασικές ομάδες χρηστών (καταναλωτές/ νοικοκυριά, εμπόριο και βιομηχανία).
- Τέλος για τον κλάδο των τροφίμων γίνεται ιδιαίτερη μνεία, καθώς στρατηγικός στόχος του ΕΠΠΑΔΑ, είναι η συμβολή στον στόχο του ΟΗΕ για μείωση κατά 50% των κατά κεφαλήν αποβλήτων τροφίμων σε επίπεδο λιανικής πώλησης και καταναλωτή, καθώς και μείωση των απωλειών τροφίμων κατά μήκος της αλυσίδας παραγωγής και εφοδιασμού, συμπεριλαμβανομένης της απώλειας μετά τη συγκομιδή, έως το 2030. Εφαρμογή της κυκλικής οικονομίας στον κλάδο εστίασης και συναφών υπηρεσιών, καθώς και ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των νοικοκυριών και της εστίασης για την αλλαγή συμπεριφοράς στην κατανάλωση και τη διαχείριση τροφίμων, αποτελούν ουσιαστικά μέτρα προς την επίτευξη του ανωτέρω στόχου.

ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΕΠΙΛΟΓΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΣΤΕΡΕΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ

○

Εικόνα 5 Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων Πηγή: Νταράκας 2014

Συνοψίζοντας στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάστηκε η ευρωπαϊκή πολιτική για τη διαχείριση των αποβλήτων που θα αποτελέσει έναν από τους ουσιαστικότερους λόγους δημιουργίας και σύστασης των Φορέων Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦοΔΣΑ). Παράλληλα, έγινε μνεία σε δύο ουσιαστικά νομοθετικά εργαλεία που ενσωμάτωσαν τις κοινοτικές οδηγίες της ΕΕ και πλέον αποτελούν τη βάση πάνω στην οποία γίνεται η ορθή διαχείριση των αποβλήτων στη χώρα. Τόσο το «Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων 2020-2030» όσο και το «Εθνικό Πρόγραμμα Πρόληψης Δημιουργίας Αποβλήτων 2021-2030» διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην εξυγίανση του τομέα της διαχείρισης των απορριμμάτων εν γένει, πεδίο για το οποίο η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια έχει κατηγορηθεί με πολλαπλά πρόστιμα για τις αναχρονιστικές πολιτικές διαχείρισης που είχε υιοθετήσει.

Χρονικός ορίζοντας υλοποίησης		2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Εθνικοί στόχοι για τα απόβλητα												
Αστικά Απόβλητα	Προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση αστικών αποβλήτων (κ.β)	50%					55%					60%
	Καθιέρωση υποχρεωτικής χωριστής συλλογής 4 ρευμάτων (χαρτί, γυαλί, πλαστικό, μέταλλα)	√										
	Καθιέρωση υποχρεωτικής χωριστής συλλογής ΒΑ			√								
	Καθιέρωση υποχρεωτικής χωριστής συλλογής αποβλήτων κήωστούφαντουργικών προϊόντων				√							
	Καθιέρωση υποχρεωτικής χωριστής συλλογής ΜΠΕΑ			√								
Συσκευασίες	Προετοιμασία για ανακύκλωση υλικών συσκευασίας	55%					65%					70%
	Πλαστικό	22,5%					50%					55%
	Ψύλο	15%					25%					30%
	Μέταλλα	50%										
	Σιδηρούχα μέταλλα	-					70%					80%
	Αλουμίνιο	-					50%					60%
	Γυαλί	60%					70%					75%
	Χαρτί - χαρτόνι	60%					75%					85%
Υγειονομική Ταφή	Περιορισμός της ποσότητας των δημοτικών αποβλήτων που καταλήγουν στους χώρους υγειονομικής ταφής	30%										10%
	Μείωση της κατανάλωσης ορισμένων ΠΜΧ					30%		60%				
Πλαστικά μιας χρήσης	Περιορισμοί διάθεσης στην αγορά		√									
	Χωριστή συλλογή για ανακύκλωση των πλαστικών φιαλών που διατίθενται στην αγορά						77%				90%	

Εικόνα 6 Εθνικοί στόχοι βάσει ΕΣΔΑ (Πηγή: ΥΠΕΝ)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Φορέας Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦοΔΣΑ)

6.1 Εισαγωγή

Στο εν λόγω κεφάλαιο θα παρουσιαστεί ο θεσμός του Φορέα Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦοΔΣΑ), καθώς και ο ρόλος που διαδραματίζει στη διαμόρφωση πολιτικών περιβάλλοντος ως εργαλείο της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ειδικότερα, θα γίνει μνεία στην ιστορική εξέλιξη του εν λόγω θεσμού κάνοντας την ανάλογη επισκόπηση, ενώ θα παρατεθούν οι βασικότερες αρχές διαχείρισης αποβλήτων που υπηρετούν οι ΦοΔΣΑ. Επιπρόσθετα, θα γίνει η παρουσίαση των αλλαγών που έχει υποστεί ο θεσμός αυτός, καθώς δεν διατηρεί τα τυπικά χαρακτηριστικά από την σύστασή του έως και σήμερα γεγονός που οφείλεται στις πολλαπλές τροπολογίες που έχουν λάβει χώρα στο εθνικό δίκαιο. Τέλος θα γίνει μία παρουσίαση του Τοπικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΤοΣΔΑ) που ακολουθεί ο πολυπληθής Δήμος Περιστερίου.

6.2 Οι ΦοΔΣΑ στην πάροδο του χρόνου

Η εν γένει οργάνωση της διαχείρισης των αποβλήτων από τους ΦοΔΣΑ βασίστηκε σε πληθώρα αποσπασματικών ρυθμίσεων γεγονός που εδώ και τριάντα έξι χρόνια κατέστησε τη λειτουργία τους προβληματική. Οι φάσεις οργάνωσης θα μπορούσαν να χωριστούν σε δύο περιόδους. Η πρώτη περίοδος αρχίζει από το 1986, οπότε και γίνεται για πρώτη φορά αναφορά στον όρο ΦοΔΣΑ, μέχρι το 2009 και η δεύτερη από το 2009, οπότε και εκδόθηκε η ΚΥΑ 2527/2009 για την οργάνωσή τους, η οποία με τη σειρά της επικαιροποιήθηκε με τη δημοσίευση του ν.4555/2018 (ΦΕΚ 133/Α/19-7-2018), όπου τέθηκαν σε ισχύ οι διατάξεις των άρθρων 225-247, με τις οποίες εκσυγχρονίζεται το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο για την οργάνωση και λειτουργία των Φορέων Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦοΔΣΑ) της χώρας, με σκοπό την ενίσχυση της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης στην αποτελεσματική άσκηση των αρμοδιοτήτων της ως προς τη διαχείριση των στερεών αστικών αποβλήτων. Ειδικότερα:

- Η ΚΥΑ της 9ης Ιουλίου 1986 με την οποία ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο η οδηγία 75/442/ΕΟΚ, κάνει για πρώτη φορά αναφορά στον όρο «Φορέας Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων» δίνοντας και τον ορισμό του ως « το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που οριζόταν υπόχρεο για την ολική ή μερική διαχείριση στερεών αποβλήτων μιας περιοχής που προέρχονταν από συγκεκριμένες δραστηριότητες». Η διαχείριση, λοιπόν, των στερεών αποβλήτων ορίστηκε να γίνεται με ευθύνη του δήμου ή της κοινότητας ή του Συνδέσμου δήμων ή κοινοτήτων ή των Αναπτυξιακών Συνδέσμων ή της εκάστοτε δημοτικής ή κοινοτικής επιχείρησης. Επιπρόσθετα, η διαχείριση στερεών αποβλήτων αφορούσε στη συλλογή, μεταφορά, διαλογή και επεξεργασία των αποβλήτων, καθώς και στην εναπόθεσή τους πάνω ή κάτω από το έδαφος, καθώς και τις αναγκαίες εργασίες επεξεργασίας για την επαναχρησιμοποίηση, ανάκτηση ή ανακύκλωση των στερεών αποβλήτων.
- Η 75/442/ΕΟΚ οδηγία τροποποιείται από την 91/156/ΕΟΚ γεγονός που οδηγεί στην έκδοση της ΚΥΑ 69728/824/1996 με την οποία ενσωματώνεται στο εθνικό δίκαιο και παράλληλα θέτει εκτός ισχύος την προαναφερθείσα ΚΥΑ του 1986. Στην εν λόγω ΚΥΑ ορίστηκαν ως φορείς για την διαχείριση των αποβλήτων « ο οικείος δήμος ή κοινότητα, ή το Συμβούλιο Περιοχής, ή οι Σύνδεσμοι Δήμων ή Κοινοτήτων, ή δημοτικές ή κοινοτικές επιχειρήσεις, ωστόσο δινόταν ρητά η δυνατότητα να ανατεθούν οι εργασίες διαχείρισης από άλλα φυσικά ή νομικά πρόσωπα». Παράλληλα, οριζόταν ως διαχείριση στερεών αποβλήτων η συλλογή, μεταφορά, μεταφόρτωση, προσωρινή αποθήκευση ή αξιοποίηση και η διάθεσή τους, καθώς και η φροντίδα του χώρου διάθεσης.
- Το 2003 ο όρος «Φορέας Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων» αντικαθίσταται με τον όρο “Υπόχρεος φορέας διαχείρισης στερεών αποβλήτων”. Η ΚΥΑ 50910/2727/2003, καταργώντας την προηγούμενη του 1996, ορίζει ως αρμόδιους φορείς για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων (ΦΟΔΣΑ) τους δήμους και τις κοινότητες, ενώ δεν δίνει τη δυνατότητα να ανατεθούν σε έτερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα οι εργασίες διαχείρισης όπως ίσχυε στην προηγούμενη απόφαση. Η διαχείριση, όπως και στην προϊσχύσασα ΚΥΑ, αφορούσε στη συλλογή, μεταφορά, προσωρινή αποθήκευση, μεταφόρτωση,

αξιοποίηση και διάθεση των στερεών αποβλήτων. Αξίζει να σημειωθεί πως στη συγκεκριμένη ΚΥΑ 50910/2727/2003 οι ΦοΔΣΑ ήταν υπεύθυνοι για τη λειτουργία των εγκαταστάσεων διαχείρισης των αποβλήτων.

- Το 2007 με τον ν.3536/2007 γίνεται μια πιο ουσιαστική προσπάθεια οριοθέτησης των ΦοΔΣΑ. Συγκεκριμένα με την παρ.1 του άρθρου 30 προβλέφθηκε ότι οι ΦοΔΣΑ είχαν εξολοκλήρου την ευθύνη για την προσωρινή αποθήκευση, μεταφόρτωση, επεξεργασία, αξιοποίηση και διάθεση των στερεών αποβλήτων.⁶⁸ Παράλληλα, στο εν λόγω άρθρο γίνεται λόγος για διαχειριστικές ενότητες⁶⁹ στις οποίες θα πρέπει να ανήκουν οι ΦοΔΣΑ κάθε περιφέρειας, ενώ γίνεται μνεία στη νομική μορφή που θα έπρεπε να έχουν είτε ως νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (ΝΠΔΔ) είτε ως ανώνυμες εταιρείες (Α.Ε).
- Το 2009 και δη η ΚΥΑ 2527/2009 προέβλεψε μια πιο ουσιαστική και ολοκληρωμένη προσπάθεια οργάνωσης των ΦοΔΣΑ τόσο σε επίπεδο λειτουργίας όσο και αρμοδιοτήτων που ασκούσαν βάσει της ΚΥΑ 50910/2727/2003. Ουσιαστικά, η εν λόγω απόφαση πραγματεύθηκε ζητήματα και θέματα αναφορικά με τη λειτουργία, την άσκηση των δραστηριοτήτων και της τιμολογιακής πολιτικής των Φορέων Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων. Ειδικότερα, καθορίστηκε το καθεστώς προσλήψεων του προσωπικού, η εκπόνηση επιχειρησιακών σχεδίων τετραετούς διάρκειας, η οικονομική διαχείριση, καθώς και η τιμολογιακή πολιτική που θα έπρεπε να παρέχει κίνητρα στους ΟΤΑ για μείωση της παραγωγής αποβλήτων και αύξηση του ποσοστού αξιοποίησής τους. Θα πρέπει όμως να τονιστεί πως για πρώτη φορά οι ΦοΔΣΑ ασκούν αρμοδιότητες αναθέτουσας αρχής για τις

⁶⁸ Άρθρο 30 «Στερεά απόβλητα: 1. α) Τροποποιείται η παρ. 2 του άρθρου 12 του ν. 1650/1986 (ΦΕΚ 160 Α') ως προς τον ορισμό των αρμόδιων φορέων για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων και των ανάλογων αρμοδιοτήτων των ΟΤΑ. (παρ. 3 και 4). Η προσωρινή αποθήκευση, μεταφόρτωση, επεξεργασία, αξιοποίηση και διάθεση των στερεών αποβλήτων σε κάθε Περιφέρεια της χώρας διενεργείται με ευθύνη των Φορέων Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦοΔΣΑ), που προβλέπονται στο άρθρο 7 παρ. 2 της κ.ν.α. 50910/2727/2003 (ΦΕΚ 1909 Β'/22.12.2003), οι οποίοι αντιστοιχούν στις διαχειριστικές ενότητες κάθε Περιφέρειας και οι οποίοι οργανώνονται σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στις επόμενες παραγράφους», ν.3536/2007 (ΦΕΚ 42 Α')

⁶⁹ Οι «διαχειριστικές ενότητες» ως όρος συμπεριλαμβάνεται στο πρώτο ΕΣΔΑ (Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων) του 2003 όπου κάθε Περιφέρεια χωριζόταν σε διακριτές γεωγραφικές ενότητες για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων.

μελέτες σχεδιασμού και αδειοδότησης των έργων διαχείρισης στερεών αποβλήτων, καθώς και για τη δημοπράτηση και κατασκευή των έργων που προβλέπονται από τον εκάστοτε ΠΕΣΔΑ.⁷⁰ Παράλληλα, δόθηκε εκ νέου η δυνατότητα στους ΦοΔΣΑ να αναθέτουν επιμέρους υπηρεσίες λειτουργίας και διαχείρισης σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα, ενώ στο άρθρο 7 της εν λόγω ΚΥΑ καθορίστηκε η δημοσιοποίηση και η σύνταξη έκθεσης πεπραγμένων με το σύνολο των αποτελεσμάτων της διαχείρισης στο πλαίσιο του ΕΣΔΑ και του ΠΕΣΔΑ.⁷¹

- Το πρόγραμμα «Καλλικράτης» με το ν.3852/2010 που ουσιαστικά διαπραγματεύτηκε την διοικητική αναδιάρθρωση των ΟΤΑ, είχε ουσιαστικό αντίκτυπο και στους ΦοΔΣΑ. Βασική επιδίωξη του «Καλλικράτη» ήταν ο περιορισμός των νομικών προσώπων των ΟΤΑ⁷². Συμπληρωματικά το άρθρο 55 του ν.3739/2011 προέβλεπε την αναγκαστική συγχώνευση των ΦοΔΣΑ σε ενιαίο σύνδεσμο με τη μορφή του ΝΠΔΔ στο οποίο θα έπρεπε να συμμετέχουν

⁷⁰ Άρθρο 1 παρ.3: «Οι ΦΟΔΣΑ ανεξαρτήτως της νομικής τους μορφής ασκούν τις αρμοδιότητες της Αναθέτουσας Αρχής για τις απαιτούμενες μελέτες (σχεδιασμού και αδειοδότησης των έργων διαχείρισης στερεών αποβλήτων) και για τις αντίστοιχες υπηρεσίες που υπάγονται στο ν. 3316/2005. Επίσης, ασκούν τις αρμοδιότητες του Κυρίου του Έργου και της Αναθέτουσας Αρχής για την υλοποίηση των έργων (δημοπράτηση και κατασκευή) που έχουν καθοριστεί από τον εγκεκριμένο Περιφερειακό Σχεδιασμό Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ), εντός των γεωγραφικών ορίων της περιοχής αρμοδιότητάς τους. Το Διοικητικό Συμβούλιο του ΦΟΔΣΑ ασκεί τις αρμοδιότητες της Προϊσταμένης Αρχής για τις παραπάνω μελέτες, υπηρεσίες και έργα».(ΚΥΑ 2527/2009, ΦΕΚ 83 Β')

⁷¹ Άρθρο 7: «Οι ΦΟΔΣΑ είναι υποχρεωμένοι να δημοσιοποιούν με κάθε πρόσφορο μέσο αναλυτικά τα αποτελέσματα της διαχείρισης των στερεών αποβλήτων και των άλλων συναφών δραστηριοτήτων τους στα πλαίσια του Εθνικού και Περιφερειακού Σχεδιασμού Διαχείρισης των Στερεών Αποβλήτων. Επίσης είναι υποχρεωμένοι να συντάσσουν τις σχετικές εκθέσεις που προβλέπονται στην οικεία νομοθεσία και να τις διαβιβάζουν στις αρμόδιες υπηρεσίες της Περιφέρειας και του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.» (ΚΥΑ 2527/2009, ΦΕΚ 83 Β')

⁷² Άρθρο 104 παρ.4: «α. Εντός των διοικητικών ορίων κάθε περιφέρειας και υπό την επιφύλαξη της παραγράφου 6 οι σύνδεσμοι και οι ανώνυμες εταιρείες που έχουν συσταθεί ως ΦΟΔΣΑ. ή άλλες επιχειρήσεις και νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου των ΟΤΑ. που ασκούν αρμοδιότητες ΦΟΔΣΑ. κατά το μέρος που ασκούν αντίστοιχες αρμοδιότητες, συγχωνεύονται σε ενιαίο σύνδεσμο, σύμφωνα με τη διαδικασία της παραγράφου 6, στον οποίο συμμετέχουν υποχρεωτικά οι δήμοι όλων των διαχειριστικών ενοτήτων της περιφέρειας, σύμφωνα και με τη διάταξη του άρθρου 30 του Ν. 3536/2007. Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες δήμοι ασκούν αρμοδιότητες ΦΟΔΣΑ. και διαχειρίζονται εγκαταστάσεις προσωρινής αποθήκευσης, επεξεργασίας και διάθεσης στερεών αποβλήτων, η διαχείριση αυτή ανατίθεται στον ενιαίο σύνδεσμο, β. Εντός ενός μηνός από την έκδοση του προεδρικού διατάγματος της παραγράφου 6 του παρόντος, εκδίδεται πράξη του Γενικού Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, στην οποία αναφέρονται οι συγχωνευόμενοι φορείς της προηγούμενης παραγράφου, η επωνυμία του νέου συνδέσμου, η διοίκηση, η έδρα, η διάρκεια και οι πόροι αυτού, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Εντός δεκαπενθημέρου από τη δημοσίευση της ανωτέρω πράξης, τα οικεία δημοτικά συμβούλια ορίζουν τους εκπροσώπους τους στο διοικητικό συμβούλιο του νέου ΦΟΔΣΑ»(ν.3852/2010, ΦΕΚ 87 Α')

υποχρεωτικά όλοι οι δήμοι της διαχειριστικής ενότητας της περιφέρειας. Η προσπάθεια αυτή δεν τελεσφόρησε λόγω των αντιρρήσεων της πλειοψηφίας των ΟΤΑ πλην της Αττικής όπου βάσει της παρ.1 του άρθρου 105 του ν.3852/2010 συστάθηκε ο Ειδικός Διαβαθμιδικός Σύνδεσμος Νομού Αττικής.⁷³

- Η εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 104 του ν.3852/2010 δεν βρήκε πρόσφορο έδαφος, γεγονός που οδήγησε σε νέα διαδικασία σύστασης των ΦοΔΣΑ πλην της Αττικής όπου είχε συσταθεί ο προαναφερθέντας σύνδεσμος (ΕΣΔΝΑ). Βάσει του ν.4071/2012 και δη των άρθρων 13-17 σε κάθε περιφέρεια θα έπρεπε να συσταθεί περιφερειακός σύνδεσμος ΦοΔΣΑ, ως Ν.Π.Δ.Δ., στον οποίο θα μετέχουν υποχρεωτικά όλοι οι δήμοι των διαχειριστικών ενότητων της περιφέρειας. Παράλληλα, θα συγχωνεύονταν οι σύνδεσμοι που είχαν συσταθεί ως ΦοΔΣΑ ή ανώνυμες εταιρείες ή άλλες επιχειρήσεις και νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου των ΟΤΑ κατά κλάδο ή τομέα που ασκούσαν αρμοδιότητες ΦΔΣΑ. Ο νέος ΦοΔΣΑ θα ασκούσε ολοκληρωμένη διαχείριση των αποβλήτων σύμφωνα με το ΠΕΣΔΑ και ειδικότερα την υλοποίηση των δράσεων του για την προσωρινή αποθήκευση, μεταφόρτωση, θαλάσσια μεταφορά, επεξεργασία, ανάκτηση και διάθεση των στερεών αποβλήτων. Ο νέος σύνδεσμος θα είχε διάρκεια τριάντα έτη. Ωστόσο, προβλεπόταν εξαιρέσεις και σε αυτή τη ρύθμιση για εκείνες τις περιφέρειες στις οποίες λειτουργούσαν ΦοΔΣΑ με την νομική μορφή της ανώνυμης εταιρείας και οι αρμοδιότητες τους αφορούσαν στο σύνολο της περιφέρειας. Τέλος, το άρθρο 16 όρισε ρητά πως «σε διάστημα έξι (6) μηνών από τη δημοσίευση της απόφασης σύστασης του περιφερειακού συνδέσμου ΦΟΔΣΑ, οι σύνδεσμοι, που έχουν συσταθεί ως ΦΟΔΣΑ ή ανώνυμες εταιρείες ή άλλες επιχειρήσεις και νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου των ΟΤΑ κατά κλάδο ή τομέα που ασκούν αρμοδιότητες ΦΟΔΣΑ, συγχωνεύονται υποχρεωτικά στον

⁷³ Άρθρο 105 παρ.1: «Ένας ή περισσότεροι δήμοι και η περιφέρεια στην οποία έχουν την έδρα τους οι δήμοι αυτοί, μπορούν, με απόφαση των δημοτικών τους συμβουλίων και του περιφερειακού συμβουλίου, να συστήσουν σύνδεσμο με ειδικό σκοπό την εκτέλεση έργων ή την παροχή συγκεκριμένων υπηρεσιών ή την άσκηση αρμοδιοτήτων τους, καθώς και για το σχεδιασμό και την κατάρτιση προγραμμάτων και μεθόδων για την ανάπτυξη του ευρύτερου χώρου τους. Οι σύνδεσμοι αυτοί αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου». (ν.3852/2010, ΦΕΚ 87 Α')

περιφερειακό σύνδεσμο. Στο ίδιο χρονικό διάστημα, οι δήμοι που ασκούν αρμοδιότητες ΦΟΔΣΑ παραχωρούν, υποχρεωτικά, στον περιφερειακό σύνδεσμο ΦΟΔΣΑ κατά χρήση, τις εγκαταστάσεις στερεών αποβλήτων που διαχειρίζονται και όλα τα περιουσιακά στοιχεία, που εξυπηρετούν τις εν λόγω εγκαταστάσεις».(ΦΕΚ 85 Α')

- Το πρόγραμμα «Κλεισθένης» έρχεται το 2018 με τον ν.4555/2018 να εκσυγχρονίσει εκ νέου το θεσμικό πλαίσιο οργάνωσης και λειτουργίας των ΦοΔΣΑ. Οι δήμοι της χώρας θα συνιστούν Φορείς Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦΟΔΣΑ) είτε ως νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με τη μορφή συνδέσμου είτε ως επιχειρήσεις ΟΤΑ με τη μορφή ανώνυμης εταιρείας. Παράλληλα, γίνεται ειδική μνεία στην παρ. 2 του άρθρου 225 για το σκοπό που θα πρέπει να εξυπηρετούν οι ΦοΔΣΑ, ήτοι: «*οι ΦΟΔΣΑ, ανεξαρτήτως νομικής μορφής, έχουν κοινωφελή και μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα και αποτελούν δημόσια νομικά πρόσωπα ειδικού σκοπού*». Παράλληλα, με το άρθρο 227 οι ΦοΔΣΑ θα είναι αποκλειστικά αρμόδιοι για πάσης φύσεως υλοποίηση μέτρων και έργων που προωθούνται από το οικείο ΠΕΣΔΑ, ενώ θα αποκτούν και ρόλο επιστημονικής και τεχνικής υποστήριξης στους ΟΤΑ Α' βαθμού, οι οποίοι καλούνται να συντάξουν και να υλοποιήσουν Τοπικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΤοΣΔΑ) σύμφωνα με την παρ. γ' του άρθρου 2 της κοινής υπουργικής απόφασης οικ. 51373/4684/2015 (Β'2706)⁷⁴ συνάπτοντας συμβάσεις με Συστήματα Εναλλακτικής Διαχείρισης και άλλους φορείς διαχείρισης αποβλήτων (ιδιώτες και μη).
- Στο ίδιο πλαίσιο κινείται ο ν.4685/2020 όπου στο κεφάλαιο I «Ζητήματα Διαχείρισης Αποβλήτων» προστίθεται το άρθρο 35^A σύμφωνα με το οποίο: «1) *Ως Τοπικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΤοΣΔΑ) ορίζεται το επιχειρησιακό σχέδιο που καταρτίζεται από τους ΟΤΑ Α' Βαθμού για τη διαχείριση των αστικών αποβλήτων, σύμφωνα με τους στόχους του οικείου Περιφερειακού*

⁷⁴ Κύρωση του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ) και του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Πρόληψης Δημιουργίας Αποβλήτων. «*Τοπικά Σχέδια Διαχείρισης Αποβλήτων: Επιχειρησιακά σχέδια που καταρτίζονται από τους Δήμους για την διαχείριση των αποβλήτων τους, προκειμένου μετά από αξιολόγηση και σχετική επεξεργασία να ενσωματωθούν από τον αρμόδιο φορέα κατά τη διαδικασία εκπόνησης των ΠΕΣΔΑ*» (Κοινή Υπουργική Απόφαση Οικ. 51373/4684/2015, ΦΕΚ 2706 Β')

Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ). 2) Το ΤοΣΔΑ εγκρίνεται με απόφαση της Επιτροπής Ποιότητας Ζωής του ΟΤΑ Α΄ Βαθμού, μετά από παροχή γνώμης του οικείου ΦΟΔΣΑ μέσα σε ένα μήνα από την αποστολή του σχετικού ερωτήματος. Στους ΟΤΑ Α΄ βαθμού για τους οποίους δεν προβλέπεται Επιτροπή Ποιότητας Ζωής, το ΤΣΔΑ εγκρίνεται από το οικείο Δημοτικό Συμβούλιο. Εφόσον ο ΦΟΔΣΑ δεν παρέχει γνώμη εντός της προαναφερόμενης προθεσμίας, το ΤοΣΔΑ εγκρίνεται σύμφωνα με τα παραπάνω και υποβάλλεται από τον ΟΤΑ Α΄ βαθμού στο Ηλεκτρονικό Μητρώο Αποβλήτων (ΗΜΑ) του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, στη βάση τυποποιημένης ηλεκτρονικής φόρμας και στην οικεία Περιφέρεια και στον οικείο περιφερειακό Φορέα Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦΟΔΣΑ)...». Με τον τρόπο αυτό οι ΦοΔΣΑ επικυρώνουν τον ρόλο τους ως εγκριτικά όργανα, ωστόσο η πολυμορφία που τους διακατέχει ανά την επικράτεια πολλές φορές είναι ανασταλτικός παράγοντας γεγονός που μπόρεσε να υπερκεραστεί με την δημιουργία του Ηλεκτρονικού Μητρώου Αποβλήτων (ΗΜΑ)⁷⁵ στο οποίο κάθε ΟΤΑ Α΄ βαθμού δύναται να καταχωρεί το ΤοΣΔΑ που εκπονεί με ή χωρίς την συγκατάθεση του ΦοΔΣΑ στον οποίο ανήκει, αρκεί να εξυπηρετεί τις ανάγκες του οικείου ΠΕΣΔΑ.

- Εντός του 2022 έχουν γίνει εκ νέου τροποποιήσεις και πιο συγκεκριμένα με τον ν.4954/2022 οι ΦοΔΣΑ δύνανται να έχουν είτε μορφή συνδέσμου είτε ανώνυμης εταιρείας ΟΤΑ βάσει του άρθρου 265 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων και να εναλλάσσεται η νομική τους υπόσταση, ενώ καθίστανται από τον χρόνο σύστασής τους καθολικοί διάδοχοι σε όλη την κινητή και ακίνητη περιουσία του προηγούμενου νομικού προσώπου διατηρώντας όλα

⁷⁵ ΗΜΑ: Το Ηλεκτρονικό Μητρώο Αποβλήτων (ΗΜΑ) είναι μια ηλεκτρονική υπηρεσία που παρέχεται από το Υπουργείο και περιλαμβάνει την ηλεκτρονική εγγραφή των υπόχρεων φορέων (Επιχειρήσεις και Οργανισμοί) στο μητρώο και παράλληλα υποστηρίζει την καταχώριση των δραστηριοτήτων τους (Εγκαταστάσεις και δραστηριότητες Συλλογής-Μεταφοράς) σε συνδυασμό με τη δήλωση των αποβλήτων που διαχειρίζονται και των αδειών που τα τεκμηριώνουν. Καλύπτει επίσης την υποχρέωση για υποβολή της Έκθεσης Αποβλήτων σύμφωνα με τους νέους πίνακες που έχει καταρτίσει ομάδα εργασίας του ΥΠΕΝ. Επίσης παρέχει τη δυνατότητα στους διαχειριστές του ΗΜΑ, να παράγουν αναφορές με επεξεργασία των στοιχείων που έχουν εισαχθεί στο πληροφοριακό σύστημα από τους υπόχρεους χρήστες. (www.ypeka.gr)

τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις.⁷⁶ Επιπρόσθετα, σε κάθε ΦοΔΣΑ δύναται να συμμετέχει ένας ή περισσότεροι δήμοι, όμοροι αλλά και όσοι δήμοι ανήκουν είτε στην ίδια Περιφερειακή Ενότητα είτε σε διαφορετικές, αλλά όμορες, Περιφερειακές Ενότητες της ίδιας περιφέρειας. Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στις περιφέρειες Βορείου Αιγαίου και Ιονίων Νήσων όπου συστήνονται Ειδικοί Περιφερειακοί Διαβαθμιδικοί Φορείς Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων, ως Ανώνυμη Εταιρεία ΟΤΑ με τη συμμετοχή της οικείας περιφέρειας και όλων των δήμων της περιφέρειας αυτής. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Περιβάλλοντος και Ενέργειας καθορίζεται η έδρα των Ειδικών Περιφερειακών Διαβαθμιδικών ΦοΔΣΑ.

6.3 Νομική μορφή των ΦοΔΣΑ και η διαχείριση των αποβλήτων

Η διαχείριση των αποβλήτων αποτελεί το μεγάλο στοίχημα για όλους τους Δήμους, καθώς διαχρονικά ο Δημοτικός και Κοινοτικός κώδικας αναγνώριζε την τοπική διάσταση της εν λόγω πράξης. Επιπρόσθετα, ο Α΄ βαθμός τοπικής αυτοδιοίκησης προσιδιάζει στην αρχή της εγγύτητας που αποτελεί βάση της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής. Έχοντας αναλύσει παραπάνω την νομική πολυπλοκότητα που διέπει την πορεία των ΦοΔΣΑ θα γίνει συστηματοποίηση της τελικής νομικής μορφής τους και των τρόπων που γίνεται ή δύναται να γίνει η διαχείριση των αποβλήτων.

Ο ν.4954/2022 ως το πιο επικαιροποιημένο νομοθέτημα ορίζει ξεκάθαρα ότι οι δήμοι της χώρας συνιστούν Φορείς Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦοΔΣΑ) είτε

⁷⁶ Άρθρο 31, παρ.6: «ΦοΔΣΑ με τη νομική μορφή του συνδέσμου, μπορεί να μετατραπεί σε ανώνυμη εταιρεία του άρθρου 265 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (ν. 3463/2006, Α΄ 114) και αντίστοιχα ΦοΔΣΑ που έχει τη μορφή ανώνυμης εταιρείας του άρθρου 265 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, μπορεί να μετατραπεί σε σύνδεσμο, εφόσον αυτό αποφασιστεί από τα δημοτικά συμβούλια των δήμων μελών του που εκπροσωπούν ποσοστό εξήντα τοις εκατό (60%) του πληθυσμού του συνόλου των δήμων μελών. Η απόφαση κάθε δημοτικού συμβουλίου λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία του συνόλου των μελών του. Το νομικό πρόσωπο με τη νέα νομική μορφή, είτε αυτό έχει τη νομική μορφή του συνδέσμου είτε της επιχείρησης ΟΤΑ με τη μορφή ανώνυμης εταιρείας, καθίσταται από τον χρόνο σύστασής του καθολικός διάδοχος σε όλη την κινητή και ακίνητη περιουσία του προηγούμενου νομικού προσώπου και υπεισέρχεται, αυτοδικαίως, σε όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις αυτού.....» (ν.4954/2022 ΦΕΚ 136 Α΄)

ως νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με τη μορφή συνδέσμου είτε ως επιχειρήσεις ΟΤΑ με τη μορφή ανώνυμης εταιρείας. Οι Φο.Δ.Σ.Α. είτε με τη μία είτε με την άλλη μορφή δύνανται να μετατραπούν σε ανώνυμη εταιρεία ή σύνδεσμο αντίστοιχα, εφόσον αυτό αποφασιστεί από τα δημοτικά συμβούλια των δήμων-μελών του που εκπροσωπούν ποσοστό εξήντα τοις εκατό (60%) του πληθυσμού του συνόλου των δήμων-μελών. Έχουν πλέον κοινωφελή και μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα και κατά συνέπεια, η ορθολογική διαχείριση των στερεών αποβλήτων εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από την αποτελεσματική άσκηση των καθηκόντων των ΟΤΑ. οι οποίοι αποτελούν τον «πυρήνα» του «όλου συστήματος».

Ποιες ωστόσο θα μπορούσαν να είναι οι μέθοδοι για την ορθότερη διαχείριση των αποβλήτων; Στο εν λόγω ερώτημα η απάντηση δεν θα μπορούσε να είναι μόνο μία, καθώς η πολυμορφία που διακατέχει την συγκεκριμένη περιβαλλοντική δράση εξασφαλίζει και διαφορετικές προσεγγίσεις στο συγκεκριμένο θέμα. Ειδικότερα, η κατηγοριοποίηση δύναται να είναι η ακόλουθη:

- Η διαχείριση των αποβλήτων από τον κάθε δήμο χωριστά: η συγκεκριμένη μορφή διαχείρισης είναι ίσως και η πιο διαδεδομένη, καθώς προϋπήρχε οποιασδήποτε άλλης προσπάθειας. Σαφώς και δύναται η διαχείριση των αποβλήτων να γίνει από τον κάθε δήμο μέσω της κατάλληλα οργανωμένης υπηρεσίας, η οποία καταγράφεται και στον οργανισμό της εσωτερικής υπηρεσίας του.
- Η διαχείριση των αποβλήτων από σύνδεσμο δήμων: Οι ΦοΔΣΑ που λειτουργούν σήμερα ως νπδδ, ασκούν πιο ολοκληρωμένη διαχείριση γεγονός που έγκειται τόσο στην ορθή λειτουργία των χώρων υγειονομικής ταφής και επεξεργασίας όσο και στον άρτιο σχεδιασμό προγραμμάτων, καθώς και στην υλοποίησή τους.
- Η διαχείριση των αποβλήτων από ανώνυμες εταιρείες των ΟΤΑ: Οι ΦοΔΣΑ που λειτουργούν ως Α.Ε, ασκούν όπως και στην παραπάνω περίπτωση πιο ολοκληρωμένη διαχείριση των αποβλήτων. Οι ανώνυμες εταιρείες είναι η σύμπραξη των δήμων μεταξύ τους ή με την περιφέρεια ή με άλλο φορέα της τοπικής αυτοδιοίκησης ακόμη και με τρίτους.
- Η διαχείριση των αποβλήτων μέσω δημοσίων συμβάσεων: Μέσω της διαδικασίας σύναψης δημόσιας σύμβασης έργου με αξιολόγηση μελέτης

για την επιλογή αναδόχου, ο οποίος θα έχει ως αντικείμενο συγχρόνως τη μελέτη και την κατασκευή του έργου για λογαριασμό του ΦοΔΣΑ βάσει των τεχνικών προδιαγραφών και των κανονισμών που ορίζει η αναθέτουσα αρχή σε εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας περί εκτέλεσης δημοσίων έργων.⁷⁷

- Η διαχείριση των αποβλήτων μέσω συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα: Μέσω Συμπράξεων Δημόσιου & Ιδιωτικού Τομέα (Σ.Δ.Ι.Τ.). Η μορφή των Σ.Δ.Ι.Τ. που χρησιμοποιείται κατά κανόνα ανήκει στην κατηγορία «Μελέτη, Κατασκευή, Χρηματοδότηση και Λειτουργία», όπου ο ιδιωτικός τομέας σχεδιάζει, κατασκευάζει, χρηματοδοτεί και λειτουργεί μια υποδομή διαχείρισης αστικών στερεών αποβλήτων και το δημόσιο «αγοράζει» τις υπηρεσίες που προέρχονται από την υποδομή αυτή. Ο ιδιώτης δεδομένου ότι δεν θα πληρωθεί παρά μόνο με την έναρξη της λειτουργίας των υποδομών έχει «κάθε λόγο» να ολοκληρώσει την κατασκευή του έργου το γρηγορότερο δυνατό. Ο Φο.Δ.Σ.Α από την άλλη πλευρά που έχει θέσει τις προδιαγραφές του έργου, έχει την εποπτεία της εκτέλεσης της δημόσιας σύμβασης του έργου, πιστοποιεί και εκτελεί πληρωμές ανά φάση κατασκευής, επιβάλλοντας κυρώσεις αν αυτό απαιτηθεί για την τήρηση της ποιότητας, δεδομένου ότι αυτό που ενδιαφέρει είναι το τελικό αποτέλεσμα του έργου και η τήρηση των προδιαγραφών απόδοσης.

Συνοψίζοντας, οποιαδήποτε νομική μορφή και αν υιοθετηθεί από τους ΦοΔΣΑ το ζητούμενο εξακολουθεί να είναι η χρηστή και ουσιαστική διαχείριση των αποβλήτων. Η επιτυχής υλοποίηση του κατάλληλου δικτύου εγκαταστάσεων επεξεργασίας και διάθεσης των αποβλήτων θα καταστήσει και την Ελλάδα αυτάρκη ώστε με συνέπεια να τηρήσει τις περιβαλλοντικές δεσμεύσεις που θέτει η ευρωπαϊκή και εθνική νομοθεσία.

⁷⁷ Το άρθρο 100 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα ρυθμίζει τα θέματα των προγραμματικών Συμβάσεων (ν.3852/2010 όπως αυτός τροποποιήθηκε με τον ν.4985/2022).

6.4 Ο ρόλος των ΦοΔΣΑ στη διαμόρφωση πολιτικών περιβάλλοντος

Η διαχείριση των αποβλήτων, όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενα κεφάλαια, αποτελεί μία δραστηριότητα που χαρακτηρίζεται από την άμεση σύνδεσή της με τη δημόσια υγεία και την προστασία του περιβάλλοντος. Το Κράτος είναι υποχρεωμένο να διασφαλίζει και τα δύο αυτά αγαθά εξασφαλίζοντας - όχι μόνο την τήρηση της νομοθεσίας αλλά κυρίως την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί από το επικαιροποιημένο ΕΣΔΑ 2021-2030. Το πώς όμως γίνεται η διαχείριση των αποβλήτων αποτελεί ζήτημα πολυεπίπεδο που αφορά τόσο στην τοπική αυτοδιοίκηση όσο και στο ίδιο το Κράτος. Εξάλλου, αυτός είναι και ο απώτερος στόχος της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής που αναφέρεται στο άρθρο 191 παρ. 1 ΣΛΕΕ και περιλαμβάνει όλους εκείνους τους στόχους για τη διατήρηση, την προστασία και βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος όσο και τη δημόσια υγεία του ανθρώπου.

Οι ΦοΔΣΑ θα πρέπει να επιδιώκουν την παρακολούθηση της διαδικασίας διαχείρισης των αποβλήτων στο χώρο ευθύνης τους, καθώς και να παρεμβαίνουν κάθε φορά που κρίνεται αναγκαίο, ώστε να επιτυγχάνεται η στοχοθεσία που έχει τεθεί από το ΕΣΔΑ, το ΠΕΣΔΑ ή και το Τοπικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΤοΣΔΑ). Ωστόσο, ουσιαστικό ρόλο για την επίτευξη των στόχων είναι η ιεράρχηση των επιλογών στη διαχείριση, ώστε να γίνεται όλο και μεγαλύτερη αξιοποίηση των πόρων που εμπεριέχονται στα απόβλητα και να επιτυγχάνεται βελτίωση της περιβαλλοντικής προστασίας και της ποιότητας ζωής. Το θέμα εν γένει της διαχείρισης των απορριμμάτων είναι αρκετά πολύπλοκο και απαιτεί σωστό σχεδιασμό από τις τοπικές αρχές, πολιτική βούληση, ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και ενεργή συμμετοχή των πολιτών. Οι ΦοΔΣΑ, λοιπόν, μέσω δράσεων δύνανται να χαράξουν πολιτικές για την επίτευξη όλων αυτών, καθώς είναι στη βάση της διοικητικής κυριαρχίας ως θεσμικά όργανα της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Οι ΦοΔΣΑ έχουν εξαιρετικά σημαντικό και καθοριστικό ρόλο για την ορθολογική διαχείριση και την κυκλική οικονομία, καθώς είναι επιφορτισμένοι να εποπτεύουν τους δήμους που με την σειρά τους έχουν ως κύρια αρμοδιότητα τη συλλογή και διαχείριση των αποβλήτων. Είναι ο φορέας στην αλυσίδα αξίας της

κυκλικής οικονομίας που συνδέει πολίτες, επιχειρήσεις και το ίδιο το Κράτος στον κοινό στόχο της περιβαλλοντικής προστασίας και κοινωνικής ανάπτυξης. Η μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία απαιτεί πολυεπίπεδη διακυβέρνηση και νέα οράματα για το πως θα μπορούσε να είναι η μελλοντική διαχείριση των αποβλήτων και κατ' επέκταση η υλοποίηση μιας πιο «πράσινης» πόλης.

Οι ΦοΔΣΑ ως φορείς βάσης δύνανται να αποτελέσουν τους πρεσβευτές της κυκλικής οικονομίας, να είναι ο σύμβουλος και ο συμπαραστάτης των δήμων καθημερινά στο έργο τους, μεταφέροντας τις εξελίξεις της επιστήμης, της τεχνολογίας και τα καλά παραδείγματα άλλων κρατών ή άλλων δήμων. Οι ΦοΔΣΑ οφείλουν να προάγουν την μετάβαση από τη γραμμική οικονομία στην κυκλική βιώσιμη οικονομία. Τα οφέλη της κυκλικής οικονομίας παρατίθενται επιγραμματικά παρακάτω:

- ✓ Βελτιστοποίηση παραγωγικών διαδικασιών με ελαχιστοποίηση αποβλήτων.
- ✓ Διατήρηση της αξίας πόρων, υλικών & των προϊόντων για μεγαλύτερο διάστημα.
- ✓ Ενθάρρυνση της εισαγωγής της καινοτομίας στην οικονομία.
- ✓ Μεγαλύτερη ευελιξία και ελευθερία στους δημοτικούς-περιφερειακούς προϋπολογισμούς.

Εικόνα 7 Γραμμική vs Κυκλική Οικονομία Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Οι ΦοΔΣΑ, λοιπόν, δύνανται να υποστηρίξουν την Τοπική Αυτοδιοίκηση:

- Στην επιλογή και στην εφαρμογή της καταλληλότερης στρατηγικής πρόληψης αποβλήτων σε συνδυασμό με εκστρατείες πληροφόρησης, ευαισθητοποίησης & εκπαίδευσης των πολιτών.
- Στη δημιουργία ολοκληρωμένων συστημάτων «πληρώνω-όσο-πετάω» συμβάλλοντας στη μείωση των υπολειμμάτων.
- Στην υιοθέτηση οικονομικών κινήτρων για την προώθηση της διαχείρισης των απορριμμάτων μέσω π.χ. συστημάτων παρακράτησης ποσού έναντι επιστροφής, περιβαλλοντικών εισφορών με ανταποδοτικό χαρακτήρα, προγραμμάτων επιβράβευσης κτλ
- Στην αξιοποίηση μέσω της μετατροπής των τροφικών υπολειμμάτων, που προέρχονται κυρίως από ξενοδοχειακές μονάδες και χώρους μαζικής εστίασης σε ζωοτροφή ή συστατικό ζωοτροφής. Η εν λόγω δράση θα μπορούσε να λάβει χώρα στο μεγαλύτερο μέρος της χώρας που αποτελεί τουριστικό προορισμό (πιλοτικά έχει υιοθετηθεί στον Δήμο Ηρακλείου Κρήτης).
- Στη βελτίωση των πρακτικών ανακύκλωσης ώστε να ανοιχθεί ο δρόμος προς την αειφόρο διαχείριση και αποδοτικότητα των πόρων. Αυτό δύναται να επιτευχθεί με την εφαρμογή ενός βιώσιμου σχεδίου διαχείρισης αποβλήτων, βασισμένο σύστημα διαχωρισμού στην πηγή των αστικών στερεών αποβλήτων (ΑΣΑ).
- Στην ενίσχυση συνεργασίας μεταξύ Δημοσίων και Ιδιωτικών Φορέων, ΜΚΟ και όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης.
- Στην ενσωμάτωση της έννοιας της κυκλικότητας σε όλα τα διαφορετικά στάδια του κύκλου ζωής των πέντε ρευμάτων αποβλήτων.

Εικόνα 8 Τα πέντε βασικά ρεύματα αποβλήτων

Ανακεφαλαιώνοντας, αντιλαμβάνεται κανείς πως η μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία είναι πολυπαραγοντική. Ο ρόλος των υπευθύνων χάραξης πολιτικής είναι να παρέχουν τις βασικές προϋποθέσεις, την προσβλεψιμότητα και την αυτοπεποίθηση ενισχύοντας το ρόλο των καταναλωτών μέσω της υιοθέτησης όλων των προαναφερθέντων πρακτικών ώστε να ωφελούνται των αλλαγών που πραγματοποιούνται τόσο στο περιβάλλον όσο και στην οικονομία. Με τον τρόπο αυτό οι ΟΤΑ Α΄ βαθμού γίνονται αρωγοί στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών τους και παράλληλα ανατροφοδοτούν την κεντρική εξουσία με όλη εκείνη την πληροφορία ώστε να βελτιστοποιηθούν οι πρακτικές εξυγίανσης του περιβάλλοντος με το αντίστοιχο οικονομικό όφελος.

6.5 Η περίπτωση του Δήμου Περιστερίου και το νέο ΤοΣΔΑ

Στην υποενότητα αυτή θα γίνει μία προσέγγιση στο Τοπικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων που υιοθετεί ένας από τους πιο πυκνοκατοικημένους δήμους του Λεκανοπεδίου, ο Δήμος Περιστερίου. Το συγκεκριμένο ΤοΣΔΑ συντάχθηκε καθ' εφαρμογή του ν. 4685/2020, βάσει του οποίου «η κατάρτιση των Τοπικών Σχεδίων Διαχείρισης Αποβλήτων (ΤοΣΔΑ) αποτελεί πλέον θεσμική υποχρέωση των Δήμων και προϋπόθεση για την αξιολόγηση των προτάσεων των ΟΤΑ Α΄ Βαθμού για την υλοποίηση προγραμμάτων μέσω χρηματοδοτικών εργαλείων». Επιπρόσθετα, η κατάρτιση του παρόντος σχεδίου υλοποιήθηκε με την υποστήριξη της Περιφέρειας

Αττικής, η οποία προέβη στην χρηματοδότηση υπηρεσιών τεχνικής βοήθειας στους οικείους δήμους μέσω του «ΠΕΠ Αττικής 2014-2020» και την συγχρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), με στόχο την επικαιροποίηση του σχεδίου και την σύνδεσή του με τις αρχές και τις κατευθύνσεις της Κυκλικής Οικονομίας, που εναρμονίζονται με τους στόχους που έχει θέσει η ΕΕ για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων.

Ο χρονικός ορίζοντας του εν λόγω σχεδίου είναι τα 5 έτη και όπως έχει παρατεθεί και στην ανωτέρω υποενότητα οι άξονες στους οποίους βασίζεται είναι ακόλουθοι:

- Ανάλυση και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης παραγωγής και διαχείρισης των αστικών στερεών αποβλήτων.
- Κατάρτιση προτάσεων και δράσεων για τη διαχείριση των επιμέρους ρευμάτων αποβλήτων, προωθώντας κατά προτεραιότητα την πρόληψη, την επαναχρησιμοποίηση και τη διαλογή στην πηγή.
- Ενσωμάτωση των θεσμικών εξελίξεων στον τομέα της διαχείρισης των αποβλήτων και ουσιαστική υιοθέτηση αυτών στον τοπικό σχεδιασμό.
- Ανάλυση του κόστους επένδυσης και διαχείρισης του σχεδίου συγκριτικά με τις υφιστάμενες πρακτικές διαχείρισης στο χώρο των αποβλήτων.

Ποιος όμως είναι ο σκοπός του συγκεκριμένου σχεδίου εκτός από την υιοθέτηση και υλοποίηση των ανωτέρω αξόνων που τέθηκαν από την Ε.Ε; Παρακάτω, λοιπόν, θα γίνει επιγραμματικά η παράθεση των ουσιαστικότερων στόχων που έχει θέσει το εν λόγω ΤοΣΔΑ προκειμένου να βελτιστοποιηθεί η υφιστάμενη κατάσταση στον τομέα της διαχείρισης των αποβλήτων. Ειδικότερα οι δράσεις που υιοθετήθηκαν είναι οι κάτωθι:

- ❖ Η ενσωμάτωση των απαιτήσεων και των στόχων που υφίστανται για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων και ειδικότερα εκείνων που θέτει το νέο ΕΣΔΑ και ΠΕΣΔΑ Αττικής. Όπως έχει αναφερθεί και σε προηγούμενες ενότητες τα ΤοΣΔΑ αποτελούν θεσμική υποχρέωση των δήμων.
- ❖ Η ενίσχυση των υφιστάμενων δράσεων χωριστής συλλογής (πχ χρήση μπλε κάδων ανακύκλωσης) και υιοθέτηση νέων δράσεων και μέτρων για

τη μείωση παραγωγής αποβλήτων και δη αποβλήτων τροφών (πχ κομποστοποίηση) και πλαστικών μιας χρήσης, καθώς και επαναχρησιμοποίηση υλικών και αύξηση των ποσοστών διαλογής στην πηγή (πχ οικιακοί κάδοι κομπόστ, πράσινα σημεία ανακύκλωσης στην πόλη, ανανέωση στόλου απορριμματοφόρων).

- ❖ Η ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών μέσω δράσεων ενημέρωσης και παράλληλα η υιοθέτηση των οικονομικών κινήτρων (πχ ανταποδοτικό όφελος).
- ❖ Η αξιολόγηση της πορείας υλοποίησης των νέων μέτρων και η δυνατότητα επικαιροποίησης και προσαρμογής τους στα νέα δεδομένα, ώστε να επιτυγχάνεται ένα βιώσιμο και ευέλικτο σχέδιο με απώτερο σκοπό την βελτιστοποίηση της ποιότητας ζωής των πολιτών του Δήμου Περιστερίου.
- ❖ Η αξιοποίηση των σύγχρονων τεχνολογιών για τη διαχείριση των αποβλήτων σε επίπεδο δήμου και παράλληλα η ανάδειξη των απαιτούμενων έργων υποδομής για την υλοποίηση των ανωτέρω δράσεων (καταγραφή των στοιχείων στο ΗΜΑ, δημιουργία εφαρμογών για καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης σε ημερήσια βάση κ.ά).
- ❖ Η μείωση του κόστους διαχείρισης των αποβλήτων υιοθετώντας τον εν ισχύ Κανονισμό Τιμολόγησης⁷⁸ και τις λοιπές περιβαλλοντικές εισφορές.
- ❖ Τέλος, η ουσιαστική αξιοποίηση των διαθέσιμων χρηματοδοτικών εργαλείων για την υλοποίηση και υποστήριξη του Τοπικού Σχεδίου (απορρόφηση των προγραμμάτων ΕΣΠΑ 2014-2020).

Η υφιστάμενη κατάσταση στον Δήμο Περιστερίου αφορά σε μία σειρά δράσεων χωριστής συλλογής των ΑΣΑ σε συνεργασία με εγκεκριμένα Συστήματα Εναλλακτικής Διαχείρισης (ΣΕΔ) που αφορούν τα εξής:

⁷⁸ Τιμολογιακή πολιτική ΦοΔΣΑ: Στο ν. 4555/2018 καθορίζεται και το πλαίσιο προσδιορισμού των εισφορών των ΟΤΑ Α΄ βαθμού στους οικείους ΦοΔΣΑ βάσει του εν ισχύ Κανονισμού Τιμολόγησης (Αριθμ. ΥΠΕΝ/ΔΔΑΠΠ/31606/930 (2019)), για την προώθηση των δράσεων που προάγουν την ιεραρχία της διαχείρισης των απορριμμάτων μέσω κλιμακωτής κοστολόγησης των υπηρεσιών διαχείρισης βάσει της αντίστοιχης επίδοσης του εκάστοτε δήμου. Η Περιβαλλοντική Εισφορά αφορά στην ενίσχυση των δράσεων κυκλικής οικονομίας, προς αντικατάσταση του Τέλους Ταφής, η οποία θεσμοθετήθηκε μέσω του Ν. 2609/2019. Η Περιβαλλοντική Εισφορά επιβαρύνει τους ΦοΔΣΑ.

- ★ Ανακύκλωση συσκευασιών και γυάλινων φιαλών: Συνεργασία με την Ελληνική Εταιρεία Αξιοποίησης Ανακύκλωσης ΑΕ (ΕΕΑΑ Α.Ε.) για την εναλλακτική διαχείριση των δημοτικών αποβλήτων συσκευασίας (χαρτί, πλαστικό, γυαλί, μέταλλο).
- ★ Ανακύκλωση ηλεκτρικών – ηλεκτρονικών συσκευών: Συνεργασία με την Ανακύκλωση Συσκευών Α.Ε για συλλογή και μεταφορά ηλεκτρικών συσκευών (ψυγεία, τηλεοράσεις, Α/Σ, ΑΤΜ, αυτόματοι διανομείς με ψύξη κτλ.) προς
- ★ Ανακύκλωση μεταχειρισμένων ρούχων & υποδημάτων: Συνεργασία με την εταιρεία RECYCOM για την διαχείριση των μεταχειρισμένων ρούχων & υποδημάτων.
- ★ Ανακύκλωση πλαστικών καπακιών: Συνεργασία του Δήμου στο πλαίσιο του προγράμματος «Ανακυκλώνω καπάκια, βοηθάω – κινούμαι» με την εταιρεία διαχείρισης απορριμμάτων & ανακυκλώσιμων ειδών Γωνιάς Δημήτριος
- ★ Ανακύκλωση απόβλητων εκσκαφών, κατασκευών και κατεδαφίσεων: Συνεργασία με την εταιρεία ΑΤΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΡΟΥΤΣΟΣ Ο.Ε. για την εναλλακτική διαχείριση των απόβλητων εκσκαφών, κατασκευών και κατεδαφίσεων .
- ★ Ανακύκλωση φορητών ηλεκτρικών στηλών (μπαταριών) και ηλεκτρικών λαμπτήρων: Συνεργασία με την εταιρεία ΑΦΗΣ Α.Ε για την ανακύκλωση όλων των μπαταριών.

Λαμβάνοντας υπόψη τις ανωτέρω ενέργειες του Δήμου Περιστερίου αντιλαμβάνεται κανείς πως τα περιθώρια βελτίωσης είναι μεγάλα, καθώς η προσπάθεια που έχει γίνει να μεν οριοθετεί σε έναν βαθμό την διαχείριση συγκεκριμένων ρευμάτων αποβλήτων, ωστόσο εξαιρεί από την διαδικασία ενέργειες που αφορούν στα βιο-απόβλητα. Σύμφωνα με το άρθρο 84 του ν. 4685/2020 (92 Α΄), το οποίο δεν θέτει συγκεκριμένο ποσοτικό στόχο αλλά ποιοτικό στόχο καθολικής χωριστής συλλογής των βιο-αποβλήτων αναφέρονται τα εξής: « Έως τις 31 Δεκεμβρίου 2022 και με την επιφύλαξη των παραγράφων 3 και 4 του άρθρου 29, τα βιολογικά απόβλητα πρέπει υποχρεωτικά είτε να διαχωρίζονται και να ανακυκλώνονται στην πηγή είτε να συλλέγονται χωριστά και να μην αναμιγνύονται με άλλα είδη αποβλήτων...», προκειμένου να υποβάλλονται σε ανακύκλωση αφενός κατά τρόπο που να διασφαλίζει υψηλό επίπεδο περιβαλλοντικής προστασίας αφετέρου το

«παραγόμενο» προϊόν που προκύπτει από αυτή να πληροί τα σχετικά πρότυπα υψηλής ποιότητας. Για το λόγο αυτό ο Δήμος Περιστερίου θα πρέπει να αναπτύξει ένα σύστημα χωριστής συλλογής βιο-αποβλήτων που θα περιλαμβάνει: i) την ενίσχυση του δικτύου καφέ κάδων, ii) την προώθηση της οικιακής κομποστοποίησης στο μέτρο που είναι εφικτό και iii) την ενίσχυση της χωριστής συλλογής πράσινων αποβλήτων (κλαδιά, αποψίλωση κλπ). Επιπρόσθετα, δύναται να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα του συστήματος μπλε κάδου για τη χωριστή συλλογή συσκευασιών και του συστήματος κώδωνα γυαλιού δημιουργώντας περισσότερες «Γωνιές Ανακύκλωσης» με τη διερεύνηση διαδημοτικών συνεργασιών για τη δημιουργία Πράσινων Σημείων.

Το σύστημα «Πληρώνω Όσο Πετάω» αποτελεί βασικό κριτήριο του ΕΣΔΑ και αφορά σε ένα διαφορετικό σύστημα χρέωσης των δημοτικών τελών στον τομέα της καθαριότητας, το οποίο θα αποτελεί οικονομικό κίνητρο στα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις για τη μείωση του όγκου των αποβλήτων τους και την ενίσχυση της ανακύκλωσης. Όταν ολοκληρωθεί η διαδικασία θεσμοθέτησης του προγράμματος από το Κράτος τότε ο κάθε Δήμος θα πρέπει να αναπτύξει σύστημα μέτρησης για τα παραγόμενα απόβλητα, ώστε να καταγράφεται το βάρος των αποβλήτων που παράγονται ανά νοικοκυριό, επιχειρήσεις και δημοτικές εγκαταστάσεις. Παράλληλα, θα πρέπει να δοθούν τα κατάλληλα κίνητρα με τη μορφή ανταποδοτικού οφέλους όπου η συνεισφορά του πολίτη θα αποτυπώνεται στη μείωση των δημοτικών τελών ή σε άλλες μορφές ανταπόδοσης πχ δημιουργώντας «πράσινες γειτονιές» στη γειτονιά με το υψηλότερο ποσοστό ανακύκλωσης ή αναβαθμίζοντας τις σχολικές υποδομές της περιοχής, καθώς θα εξασφαλίζονται περισσότεροι πόροι που αυτή την στιγμή δαπανώνται για τις ανάγκες της διαχείρισης των απορριμμάτων εν γένει.

Όλα τα παραπάνω όμως για να μετουσιωθούν σε πράξη θα πρέπει ο Δήμος Περιστερίου να τα επικοινωνήσει στους κατοίκους της περιοχής, ώστε εκείνοι με τη σειρά τους να υλοποιήσουν όλες τις πτυχές αυτού του τοπικού σχεδίου. Η συνεχής καθοδήγηση και ευαισθητοποίηση του κοινού θα αποφέρει την ουσιαστική υλοποίηση των νέων δράσεων που υιοθετούνται από ΤοΣΔΑ. Πώς μπορεί κάτι τέτοιο να πραγματοποιηθεί;

ΜΕΤΡΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ

1. Αναθεώρηση/ Ανασχεδιασμός/ Αποφυγή (Rethink/Redesign/Refuse): Επιλογή υλικών (οικιακής χρήσης και μη) που δύνανται να επαναχρησιμοποιηθούν.

2. Μείωση/ Επαναχρησιμοποίηση/ Επισκευή (Reduce/Reuse/Repair): Μείωση της κατανάλωσης προϊόντων και ενθάρρυνση επισκευής χαλασμένων ειδών.

3. Ανακύκλωση/ Κομποστοποίηση (Recycling /composting): Ενημέρωση για το ποια υλικά ανακυκλώνονται και πώς. Προώθηση της ξεχωριστής συλλογής βιοαποβλήτων και της κομποστοποίησης σε δημοτικό ή οικιακό επίπεδο. Ενημέρωση των πολιτών για τα οφέλη της κυκλικής οικονομίας.

4. Ανάκτηση, συμπεριλαμβανομένης ανάκτησης ενέργειας (Recovery): Ανάκτηση πόρων και ενέργειας από απόβλητα.

5. Απόρριψη (Disposal): Η ασφαλής απόρριψη αποβλήτων σε χώρους υγειονομικής ταφής θα πρέπει να είναι η τελευταία επιλογή και να ελαχιστοποιείται, αφού βασική αρχή της κυκλικής οικονομίας είναι η διατήρηση των υλικών στην οικονομία για το μεγαλύτερο δυνατό διάστημα.

Εικόνα 9 Μέτρα Διαχείρισης Αποβλήτων

Τα προαναφερθέντα μέτρα ουσιαστικά μετουσιώνουν την πολιτική του ΕΣΔΑ, ωστόσο η επικοινωνιακή πολιτική του Δήμου Περιστερίου είναι αυτή που θα πρέπει να μεταδώσει το μήνυμα της κεντρικής διοίκησης προς τους δημότες. Οι τεχνικές, λοιπόν, επικοινωνίας που δύναται να χρησιμοποιήσει αναφέρονται στον παρακάτω πίνακα.

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΣΔΑ	
Δημιουργία σελίδας στην κεντρική ιστοσελίδα του Δήμου	Οργάνωση γραφείου βοήθειας και γραμμής επικοινωνίας (helpdesk)
Διενέργεια ψηφιακής εκστρατείας στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης του Δήμου	Σχολικές δραστηριότητες ευαισθητοποίησης
	Οργάνωση βιωματικών εργαστήριων
Δημιουργία έντυπου ενημερωτικού υλικού	Δημιουργία ψηφιακής πλατφόρμας ανακύκλωσης
Έκδοση δελτίων τύπου και συνεντεύξεις στα τοπικά μέσα ενημέρωσης	Δράσεις ενημέρωσης με κινητό περίπτερο ενημέρωσης
Ενημέρωση και εκπαίδευση του προσωπικού του Δήμου	
Διενέργεια μαθητικών δράσεων ανακύκλωσης	

Συμπερασματικά, αντιλαμβάνεται κανείς πως η διαχείριση των δημοτικών αποβλήτων, η οργάνωση και εφαρμογή της διαλογής στην πηγή και οι λοιπές δράσεις που εντάσσονται στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης διαχείρισης των απορριμμάτων σε τοπικό επίπεδο αποτελεί θεσμική υποχρέωση των Δήμων στο πλαίσιο της υλοποίησης της στρατηγικής και των πολιτικών που τίθενται σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, μέσω των αντίστοιχων Σχεδίων Διαχείρισης. Διαπιστώνεται, λοιπόν, ότι σε ένα τόσο ευμετάβоло πλαίσιο διαχείρισης όπου σταδιακά υιοθετούνται πρακτικές εξυγίανσης των πολιτικών περιβάλλοντος, ο ρόλος της τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι πλέον καταλυτικός, προκειμένου να μετουσιωθεί ο κυκλικός μετασχηματισμός που προάγει τόσο το περιβάλλον όσο και την οικονομία.

Συμπεράσματα

Με την υπογραφή του «Χάρτη για την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση στην Ευρώπη» οι δήμοι και οι περιφέρειες από όλη την Ευρώπη προώθησαν τη σύμπραξη των διαφόρων διοικητικών επιπέδων (του τοπικού, του περιφερειακού, του εθνικού και του ευρωπαϊκού) για τη διαμόρφωση αποτελεσματικών δημόσιων πολιτικών υιοθετώντας μια σειρά αρχών όπως η συνεργασία, η διαφάνεια, η συμμετοχή, η συνέπεια και η καθολικότητα που αποτελούν ουσιαστικούς παράγοντες ωφέλειας των πολιτών.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο η χάραξη πολιτικών για το περιβάλλον δεν ήταν απλά αναγκαία αλλά και ουσιαστική. Η παγκόσμια περιβαλλοντική κρίση συναντά την Ευρώπη σε μια δύσκολη συγκυρία και η υιοθέτηση δραστικών πολιτικών για τη διαχείριση των παραγόμενων αποβλήτων της γηραιάς ηπείρου είναι επιτακτικότερη από οποιαδήποτε άλλη φορά. Η εποπτεία όλου αυτού του εγχειρήματος χρήζει διοικητικών μεταρρυθμίσεων σε όλα τα επίπεδα, έχοντας ως στόχο την επίτευξη ουσιαστικών και ριζοσπαστικών δράσεων προς όφελος του κάθε πολίτη. Η Ελλάδα ουραγός των τελευταίων περιβαλλοντικών εξελίξεων στο χώρο της διαχείρισης των αποβλήτων καταφέρνει τα τελευταία χρόνια να κάνει άλματα ενσωματώνοντας τις απαραίτητες Κοινοτικές Οδηγίες στο εθνικό δίκαιο. Η διαχείριση των αποβλήτων αποτελεί πλέον μείζον θέμα τόσο για την Κεντρική διοίκηση (ΥΠΕΝ) όσο και για την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Η τελευταία καλείται να διαχειριστεί την κατάσταση αυτή μετατρέποντας τα απόβλητα σε αξιοποιήσιμους πόρους, μειώνοντας την κατά κεφαλήν παραγωγή αποβλήτων σε απόλυτους αριθμούς, καταργώντας σταδιακά την υγειονομική ταφή των ανακυκλώσιμων αποβλήτων και υιοθετώντας το μοντέλο της κυκλικής οικονομίας. Φορέας υλοποίησης των εν λόγω δράσεων οι ΦοΔΣΑ –με τις πολλαπλές διοικητικές διακυμάνσεις που τους ταλάνιζαν από το 1986.

Η αναβάθμιση του ρόλου των ΦοΔΣΑ σε φορείς εποπτείας της διαχείρισης των αποβλήτων και ρυθμιστές της υλοποίησης των ΕΣΔΑ και ΠΕΣΔΑ από τους δήμους, τους δίνει τη δυνατότητα χάραξης πολιτικών, καθώς είναι οι φορείς ανάδρασης της πληροφορίας και αξιοποίησής της προς όφελος του συνόλου. Επιπρόσθετα, οι ΟΤΑ Α΄ βαθμού έχουν πλέον τη θεσμική υποχρέωση της κατάρτισης ΤοΣΔΑ τα οποία θα

προάγουν τους στόχους που έχουν τεθεί από το ΕΣΔΑ και το εκάστοτε ΠΕΣΔΑ. Η εθνική πολιτική για τη μετάβαση από το υφιστάμενο καθεστώς διαχείρισης στην επίτευξη των στόχων και στη σταδιακή μετάβαση στην Κυκλική Οικονομία μέχρι το 2030, καθώς και η επίτευξη όλων των ποσοτικών και ποιοτικών στόχων για τα επιμέρους ρεύματα αποβλήτων αποτελούν το στοίχημα της χώρας τόσο σε επίπεδο περιβάλλοντος όσο και διοίκησης. Η στροφή από την τρέχουσα γραμμική σχέση παραγωγής προϊόντων-χρήσης-διάθεσης αποβλήτων, σε ένα περισσότερο κυκλικό μοντέλο, όπου μεγιστοποιείται η χρήση και η χρησιμότητα των πόρων, των προϊόντων και των παρεχόμενων υπηρεσιών, είναι πλέον αναγκαία.

Η μετάβαση προς μια κυκλική οικονομία είναι μονόδρομος αφού πλέον είναι επιτακτική η ανάγκη για μια κλιματικά ουδέτερη Ευρώπη μέχρι το 2050. Η επίτευξη του στόχου δύναται να λάβει σάρκα και οστά μέσω της αποσύνδεσης της οικονομικής ανάπτυξης από τη χρήση των πόρων, διασφαλίζοντας, παράλληλα, τη μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα και την ουσιαστική ανάπτυξη για όλους, εξαλείφοντας οποιαδήποτε μορφή αποκλεισμού. Το 2035 είναι ένα έτος ορόσημο για την Ελλάδα, καθώς θα πρέπει να επιτύχει όλους εκείνους τους στόχους μείωσης των αποβλήτων, επιτυγχάνοντας με τον τρόπο να συμπορευτεί με την υπόλοιπη Ευρώπη. Η θεσμοθέτηση ενός σαφούς νομοθετικού πλαισίου για τη σύσταση και λειτουργία 13 περιφερειακών ΦοΔΣΑ ενδεχομένως να δημιουργήσει ένα πιο αποτελεσματικό και εύλεκτο σύστημα διαχείρισης των στέρεων αποβλήτων, αρκεί να υφίσταται ουσιαστική επικοινωνία μεταξύ όλων των επιπέδων διοίκησης στο χώρο του περιβάλλοντος.

Βιβλιογραφία – Πηγές

- Βερεντζιώτης, Α., *Τυπική Δομή και Οργάνωση των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α΄ Βαθμού*, ΕΣΤΑ, 2007.
- Γκέκας, Ρ., *Σχέσεις κεντρικής-τοπικής διοίκησης στην Ευρώπη. Διοικητικοί και Οικονομικοί έλεγχοι στην Τοπική και Περιφερειακή διοίκηση*. Αθήνα: ΥΠΕΣΔΔΑ, 2001.
- Γκέκας Ρ. – Α.Μήτσου, *Η Ευρωπαϊκή Τοπική Αυτοδιοίκηση-συγκριτικά στοιχεία και πολιτικές*, ΕΕΤΑΑ, Αθήνα, 2010.
- Γρηγορίου, Π. & Μεταξάς, Α. (επιμ.), *Ευρωπαϊκή διακυβέρνηση και Ευρωπαϊκή Περιφέρεια.*, Αθήνα: Εκδ. Σάκκουλας, 2006.
- Hoornweg, D., & Thomas, L. (1999). What a waste: solid waste management in Asia. The World Bank.
- Καρκατσούλης, Π., «Η διακυβέρνηση ως περιεχόμενο και διαδικασία λήψης απόφασης για τις δημόσιες υποθέσεις», *Επιστήμη και Κοινωνία: Επιθεώρηση Πολιτικής και Ηθικής Θεωρίας*, 24 Σεπτεμβρίου 2015: 205–224.
- Καρκατσούλης, Π., *Το Κράτος σε Μετάβαση: Από τη Διοικητική Μεταρρύθμιση και το Νέο Δημόσιο Μάνατζμεντ στη Διακυβέρνηση*. Αθήνα: Ι. Σιδέρη, 2004.
- Κτιστάκη, Σ., *Εισαγωγή στη Δημόσια Διοίκηση*. Αθήνα: Παπαζήσης, 2014.
- Λαδιάς, Χρ., *Το σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο της Περιφερειακής Ανάπτυξης στην Ελλάδα*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήσης, 2013.
- Λαδιάς, Χρ., *Ειδικά θέματα Τοπικής Αυτοδιοίκησης*, Αθήνα: εκδόσεις Παπαζήσης, 2014.
- Λούμαν Ν., *Θεωρία των Κοινωνικών Συστημάτων*. Μετάφραση: Καρκατσούλης, Π.- Μακρυδημήτρης, Αντώνης. Αθήνα: εκδ. Σάκκουλας, 1995.
- Μαΐστρος, Π., *Τα Τρία κύματα μεταρρυθμίσεων της Δημόσιας Διοίκησης στην Ελλάδα, 1975-2015+*, Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήσης, 2009.
- Nugent, N. (2012). Πολιτική και διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Μ. Μενδρινού επιμ.). Αθήνα: Εκδόσεις Σαββάλας, 2012
- Nye J. S., Donahue J. D., *Governance in a globalizing world*, Washington, D.C, The Brooking Institution, 2000.
- Oszlack O., «State Bureaucracy. Politics and Policies», στο Th. Janoski, R. Alford, A. Hicks, M. Schwartz (ed.), *The Handbook of Political Sociology. States, civil societies and globalization*, Cambridge, Cambridge University Press, 2005
- Πάλλης, Λ.Χρ., *Τα οικονομικά της Τοπικής Αυτοδιοίκησης*, Αθήνα: εκδόσεις Πολιτεία, 2013.
- Πετράκος Γ. – Γ. Ψυχάρης, *Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα*, Αθήνα: Κριτική, 2016.

- Rhodes R. A. W., «The new governance: Governing without government», Political Studies XLIV, Oxford, Blackwell Publishers, 1996, pp. 652-667
- Sorensen G., «The transformation of the State», στο Hay C., Lister, M., Marsh D. (ed.), The state. Theories and issues, Basingstoke, New York, Palgrave MacMillan, 2006.
- Σταυρουλάκη, Μ., Μαρίνη, Κ., Σκαναβή, Κ., «Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και η συνεισφορά τους στη διαμόρφωση περιβαλλοντικής στάσης και συμπεριφοράς», *Θέματα Δασολογίας και Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων*, 8^{ος}
- Tihonen S., From governing to governance, Tampere, University of Tampere Press. 2004.
- Vlaardingerbroek, B., & Taylor, T.G. N., «The Environmental Knowledge and Attitudes of Prospective Teachers in Lebanon: A Comparative Study». International Research in Geographical and Environmental Education, Vol,16, (No.2), 2011, 120-134.
- Watson, K., & Halse, Ch. M., Environmental Attitudes of Pre-service Teachers: A Conceptual and Methodological Dilemma in Cross-Cultural Data Collection. Asia Pacific Education Review, Vol. 6, (No. 1), 2005, 59-71. Ανακτήθηκε από: Education Research Institute.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ-ΜΕΛΕΤΕΣ-ΥΠΟΥΡΓΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

- ΕΚΔΔΑ, «Η συνταγματική διάρθρωση των κρατικών, περιφερειακών και τοπικών υποθέσεων. Συμβολή στην αποτύπωση της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης στο ελληνικό πολίτευμα», Μελέτη, Μάρτιος 2018.
- ΕΕΤΑΑ Α.Ε, «Κυκλική Οικονομία και Τοπική Αυτοδιοίκηση», Μελέτη, Σεπτέμβριος 2020.
- Ε.Ο.Ε.Σ. Εύξεινη Πόλη (2021). Τι είναι ο ΕΟΕΣ Εύξεινη Πόλη. Διαθέσιμο στο: <https://www.efxini.gr/roioi-eimaste/ti-einai-o-eoes-efxeini-poli/> [Πρόσβαση 1 Ιουνίου 2021].
- ΕτΠ: ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ (110η σύνοδος ολομέλειας – 11-13 Φεβρουαρίου 2015), Ο ρόλος των αυτοδιοικητικών αρχών στην πολυεπίπεδη προστασία του κράτους δικαίου και των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Συμβούλιο της Ευρώπης-Κέντρο Εμπειρογνωμοσύνης για την Καλή Διακυβέρνηση. *Εγχειρίδιο Διαδημοτικής Συνεργασίας στην Ελλάδα*. Συμβούλιο της Ευρώπης

- Σύμφωνο των Δημάρχων (2021). *Σύμφωνο των Δημάρχων για το Κλίμα και την Ενέργεια-ΕΥΡΩΠΗ*. Διαθέσιμο στο: <https://www.simfonodimarxon.eu/el/> [Πρόσβαση 1 Ιουνίου 2021].
- Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης: Έκθεση αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων του νόμου (2010): Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης «Πρόγραμμα Καλλικράτης», Αθήνα.
- Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης: Δομή και λειτουργία της Τοπικής και Περιφερειακής Δημοκρατίας Ελλάδα, 2012.
- Υπουργείο Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης: Έκθεση αξιολόγησης συνεπειών ρυθμίσεων του νόμου (2010): Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης «Πρόγραμμα Καλλικράτης», Αθήνα.
- Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης: Δομή και λειτουργία της Τοπικής και Περιφερειακής Δημοκρατίας Ελλάδα, 2012.
- Υπουργείο Εσωτερικών (2021). *Πρόγραμμα «Τεχνικής Βοήθειας για την Καλή Διακυβέρνηση στην Ελλάδα. Μέρος II Υποστήριξη για την ανάπτυξη Διαδημοτικής Συνεργασίας»*. Διαθέσιμο στο: <https://www.ypes.gr/diadimotiki-synergasia/> [Πρόσβαση 1 Ιουνίου 2021].
- Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, «ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ 2021-2030», Αθήνα 2021.
- Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, «Κύρωση του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ) και του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Πρόληψης Δημιουργίας Αποβλήτων. Τοπικά Σχέδια Διαχείρισης Αποβλήτων: Επιχειρησιακά σχέδια που καταρτίζονται από τους Δήμους για την διαχείριση των αποβλήτων τους» Αθήνα.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΟΔΗΓΙΕΣ

- «ΟΔΗΓΙΑ 2008/98/ΕΚ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ» 19 Νοεμβρίου 2008. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0098>.
- «ΟΔΗΓΙΑ (ΕΕ) 2018/850 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ» 30 Μαΐου 2018. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L0850&from=EN>.
- ΟΔΗΓΙΑ (ΕΕ) 2018/851 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ» 30 Μαΐου 2018. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L0851&from=EL>
- «ΟΔΗΓΙΑ (ΕΕ) 2018/852 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ» 30 Μαΐου 2018. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L0852>.

ΝΟΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΕΔΡΙΚΑ ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

- ν. 360/76 «Περί χωροταξίας και περιβάλλοντος»
- ν. 1650/1986 “Για την προστασία του περιβάλλοντος” (Α’ 160)
- ν. 2939/2001 “ Συσσκευασίες και εναλλακτική διαχείριση των συσκευασιών και άλλων προϊόντων. Ίδρυση Εθνικού Οργανισμού Εναλλακτικής Διαχείρισης Συσκευασιών και άλλων προϊόντων (ΕΟΕΔΣΑΠ) και άλλες διατάξεις” (Α’ 179)
- ν. 3463/2006“Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων” (Α’ 114)
- ν.3536/2007 “Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης” (Α’ 42)
- ν. 3852/2010“Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης” (Α’ 87)
- ν. 4042/2012 “Ποινική προστασία του περιβάλλοντος – Εναρμόνιση με την οδηγία 2008/99/ΕΚ – Πλαίσιο παραγωγής και διαχείρισης αποβλήτων – Ρύθμιση θεμάτων Υπουργείου Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής” (Α’ 24).
- ν. 4269/2014 “Χωροταξική και πολεοδομική μεταρρύθμιση - Βιώσιμη ανάπτυξη” (Α’ 142)
- ν. 4496/2017 “Τροποποίηση του ν. 2939/2001 για την εναλλακτική διαχείριση των συσκευασιών και άλλων προϊόντων, προσαρμογή στην Οδηγία 2015/720/ ΕΕ, ρύθμιση θεμάτων του Ελληνικού Οργανισμού Ανακύκλωσης και άλλες διατάξεις” (Α’ 170)
- ν. 4555/2018 “Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Εμβάθυνση της Δημοκρατίας Ενίσχυση της Συμμετοχής Βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των Ο.Τ.Α. [Πρόγραμμα «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ Ι»] Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας των ΦΟΔΣΑ Ρυθμίσεις για την αποτελεσματικότερη, ταχύτερη και ενιαία άσκηση των αρμοδιοτήτων σχετικά με την απονομή ιθαγένειας και την πολιτογράφηση Λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών και άλλες διατάξεις.” (Α’ 133)
- ν. 4685/2020 «Εκσυγχρονισμός περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία των Οδηγιών 2018/844 και 2019/692 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και λοιπές διατάξεις”. (Α’ 97)
- ν. 4819/2021 “Εθνικό Θεσμικό Πλαίσιο Διαχείρισης Αποβλήτων” (ΕΣΔΑ)
- ν. 4964/2022 “Διατάξεις για την απλοποίηση της περιβαλλοντικής αδειοδότησης, θέσπιση πλαισίου για την ανάπτυξη των Υπεράκτιων Αιολικών Πάρκων, την

αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης, την προστασία του περιβάλλοντος και λοιπές διατάξεις” (Α’ 150)

- ΠΔ 117/2004 “Μέτρα, όροι και πρόγραμμα για την εναλλακτική διαχείριση των αποβλήτων ειδών ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2002/96/ΕΚ σχετικά με τα απόβλητα ειδών ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού του Συμβουλίου της 27ης Ιανουαρίου 2003” (Α’ 82)
- ΠΔ 4/2014 “Σύσταση της Γενικής Γραμματείας Συντονισμού Διαχείρισης Αποβλήτων” (Α’ 9)
- ΠΔ 105/2014 “Όργανισμός Υπουργείου Εσωτερικών” (Α’ 172)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι - ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΦοΔΣΑ

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΗ	ΦΕΚ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
ΚΥΑ 50910/2003: Μέτρα και Όροι για τη Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων. Εθνικός και Περιφερειακός Σχεδιασμός	1909/Β'/22.12.2003	(Διαχείριση στερεών αποβλήτων, ΕΣΔΑ, ΠΕΣΔΑ, Υπόχρεοι φορείς διαχείρισης στερεών αποβλήτων, μέτρα για ΧΑΔΑ κ.α.)
Ν. 3463/2006: Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων	114/Α'/08.06.2006	Άρθρα 245-249: Σύσταση και λειτουργία Συνδέσμων Άρθρο 265: Σύσταση και λειτουργία Ανώνυμων
Ν. 3536/2007: Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωση	42/Α'/23.02.2007	Άρθρο 30: Στερεά Απόβλητα (Αρμοδιότητες ΦοΔΣΑ, Σύσταση των Φο.Δ.Σ.Α, Συμμετοχή ΑΕ ΟΤΑ σε προγραμματικές συμβάσεις, Αναγκαστικοί Σύνδεσμοι) Άρθρο 23: Ζητήματα Ο.Τ.Α. πρώτου βαθμού (Παρακράτηση οφειλών προς τον Σύνδεσμο
Ν. 3613/2007: Ρυθμίσεις θεμάτων Ανεξάρτητων Αρχών, Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης, Σώματος Επιθεωρητών Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών	263/Α'/23.11.2007	Άρθρο 24, §7: Ειδικά θέματα καταστατικής θέσης αιρετών και λοιπά λειτουργικά ζητήματα (Λειτουργία ΟΤΑ ως ΦοΔΣΑ σε περίπτωση που είναι μια Δ.Ε. Ανάθεση συλλογής και μεταφοράς σε ΦοΔΣΑ, Τροπ. Ν.3536/2007)
Ν. 3688/2008: Πολιτιστικό Κέντρο Ελληνικής Αστυνομίας και άλλες διατάξεις	163/Α'/05.08.2008	Άρθρο 15: Θέματα Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (Μετατροπή Διαδημοτικών σε ΑΕ ΟΤΑ, μετατροπή συνδέσμων ΟΤΑ σε ΦοΔΣΑ, σύσταση Μητρώου ΦοΔΣΑ, σύσταση πανελλαδικού οργάνου ΦοΔΣΑ κ.α.)
ΚΥΑ 2527/2009: Ειδικότερα ζητήματα και θέματα αναφορικά με τη λειτουργία, την άσκηση των δραστηριοτήτων και την άσκηση τιμολογιακής πολιτικής των Φορέων Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦοΔΣΑ)	83/Β'/23.01.2009	(Αρμοδιότητες ΦοΔΣΑ, Νομική μορφή, οργάνωση και λειτουργία, τιμολογιακή πολιτική κ.α.)
Ν.3801/2009: Ρυθμίσεις θεμάτων προσωπικού με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου και άλλες διατάξεις οργάνωσης και λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης	163/Α'/04.09.2009	Άρθρο 40: Ρυθμίσεις θεμάτων ΧΥΤΑ, ΦοΔΣΑ και ΔΕΥΑ (Παρακράτηση εισφορών από ΚΑΠ και από τα ΝΠΙΔ)
Ν. 3852/2010: Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης	87/Α'/07.06.2010	Άρθρο 104: Σύνδεσμοι Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης που συνενώνονται

Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης		
Ν. 3854/2010: Τροποποίηση της νομοθεσίας για την εναλλακτική διαχείριση των συσκευασιών και άλλων προϊόντων και τον Εθνικό Οργανισμό Εναλλακτικής Διαχείρισης Συσκευασιών και Άλλων Προϊόντων (Ε.Ο.Ε.Δ.Σ.Α.Π.) και άλλες διατάξεις	94/Α'/23.06.2010	Άρθρο 9,10 (Ισόποσες δόσεις ετήσιας εισφοράς και παρακράτησή τους από ΔΕΗ σε περίπτωση καθυστέρησης καταβολής)
Ν. 3979/2011: Για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση και λοιπές διατάξεις	138Μ716.06.2011	Άρθρο 42: Θέματα διαχείρισης στερεών αποβλήτων (Θαλάσσια μεταφορά ΑΣΑ) Άρθρο 55: Λειτουργικά θέματα Φορέων Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (Αντικατάσταση § 4 και 6 του άρθ.104 3852/2010, Λειτουργία ΦοΔΣΑ ενός Δήμου ως ΝΠΔΔ του Δήμου)
Ν. 4042/2012: Ποινική προστασία του περιβάλλοντος - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/99/ΕΚ - Πλαίσιο παραγωγής και διαχείρισης αποβλήτων - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/98/ΕΚ - Ρύθμιση θεμάτων Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής	24/Α/13.02.2012	Άρθρο 61: Σύμβαση δρόμων συμβάσεων Άρθρο 35: Εθνικός και Περιφερειακός Σχεδιασμός Διαχείρισης Αποβλήτων (Εκπόνηση ΠΕΣΔΑ από τους Περιφερειακούς ΦοΔΣΑ) Άρθρο 37: Επιβολή της εφαρμογής και κυρώσεις (Επιβολή προστίμων σε Δήμους και ΦοΔΣΑ για ΧΑΔΑ) Άρθρο 43: Ειδικό τέλος ταφής Άρθρο 44: Συνέπειες μη συμμόρφωσης με την ευρωπαϊκή νομοθεσία (Παρακράτηση προστίμων από τους ΚΑΠ των ΟΤΑ) Άρθρο 57: Τροποποιήσεις υφιστάμενης κανονιστικής νομοθεσίας (Καθορισμός με ΚΥΑ του τρόπου διαχείρισης των ΑΣΑ των Δ.Ε. που δεν έχουν ΧΥΤΑ) Άρθρο 64: Διάταξη σχετικά με την ανανέωση των Διοικητικών
Ν. 4071/2012: Ρυθμίσεις για την τοπική ανάπτυξη, την αυτοδιοίκηση και την αποκεντρωμένη διοίκηση Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/50/ΕΚ	85/Α/11.04.2012	Άρθρα 13-17: Περιφερειακοί Φορείς Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων

ΠΝΠ 256/2012: Ρυθμίσεις κατεπειγόντων θεμάτων αρμοδιότητας των Υπουργείων Εσωτερικών, Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη, της Γενικής Γραμματείας της Κυβέρνησης και του Υπουργού Επικρατείας	256/A/31.12.2012	Άρθρο 6: Παράταση προθεσμίας συγχώνευσης ΦοΔΣΑ (1 ^η παράταση - μέχρι 31/12/2013)
Ν. 4147/2013: Κύρωση της από 31.12.2012 Πράξης Νομοθετικού	98/A'/26.04.2013	Άρθρο 6: Παράταση προθεσμίας συγχώνευσης ΦοΔΣΑ (1 ^η παράταση - μέχρι 31/12/2013)

Περιεχομένου «Ρυθμίσεις κατεπειγόντων θεμάτων αρμοδιότητας των Υπουργείων Εσωτερικών, Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη, της Γενικής Γραμματείας της Κυβέρνησης και του Υπουργού Επικρατείας» και άλλες διατάξεις		
Ν.4164/2013: Συμπλήρωση των διατάξεων περί Εθνικού Κτηματολογίου και άλλες ρυθμίσεις	156/A/9.7.2013	Άρθρο 17: (Αντισταθμιστικά οφέλη)
Ν. 4257/2014: Επείγουσες ρυθμίσεις αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών	14/A/714.04.2014	Άρθρο 77: [Παράταση προθεσμίας της συγχώνευσης ΦοΔΣΑ (2 ^η παράταση - έως 31/12/2015) και ειδικού τέλους ταφής(έως 31/12/2015)1 ^η παράταση]
Ν.4258/2014: Διαδικασία Οριοθέτησης και ρυθμίσεις θεμάτων για τα υδατορέματα - ρυθμίσεις Πολεοδομικής νομοθεσίας και άλλες διατάξεις.	94/A/14.04.2014	Άρθρο 22: (Μη απαίτηση έκδοσης άδειας δόμησης για έργα ΧΥΤΑ/ΣΜΑ)
ΚΥΑ 34611/2014: Διαδικασία καταλογισμού και επιμερισμού χρηματικών προστίμων που επιβάλλονται στην Ελληνική Δημοκρατία λόγω καταδίκης για παραβιάσεις της ενωσιακής νομοθεσίας, κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 45, παράγραφος 5 του Ν.4042/2012	2113/B701.08.2014	(Καθορισμός της διαδικασίας επιβολής προστίμων για ΧΑΔΑ)

4316/2014: Ίδρυση παρατηρητηρίου άνοιας, βελτίωση περιγεννητικής φροντίδας, ρυθμίσεις θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Υγείας και άλλες διατάξεις.	270/A/24.12.2014	Άρθρο 84, Παρ.7: (Άμεση παύση ΧΑΔΑ-Καθορισμός τρόπου διαχείρισης ΑΣΑ από Αποκεντρωμένη)
4315/2014: Πράξεις εισφοράς σε γη και σε χρήμα - Ρυμοτομικές απαλλοτριώσεις και άλλες διατάξεις	269/A/24.12.2014	Άρθρο 12, Παρ.5: (Επέμβαση για έργα ΧΥΤΑ σε δημόσιες/δασικές εκτάσεις) Άρθρο 27: (Αρμοδιότητα καθορισμού των εισφορών) Άρθρο 28: (Απόδοση εισφορών σε
ΠΝΠ 182/2015: Ρύθμιση κατεπειγόντων θεμάτων των Υπουργείων Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Υγείας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Οικονομικών	182/A/24.12.2015	Άρθρο 7: Αναστολή εφαρμογής διατάξεων της παρ. 1 του άρθρου 43 του ν. 4042/2012 (Παράταση του ειδικού τέλους ταφής - μέχρι 31/12/2016 - 2 ^η παράταση)

ΠΝΠ 184/2015: Ρύθμιση κατεπειγόντων θεμάτων των Υπουργείων Οικονομικών, Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης, Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής, Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Εθνικής Άμυνας, Υγείας και Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού και της ΕΡΤ Α.Ε	184/A/30.12.2015	Άρθρο 8: (Παράταση προθεσμίας συγχώνευσης υφιστάμενων ΦΟΔΣΑ - 3 ^η παράταση - έως 31/5/2016)
Ν.4389/2016: Επείγουσες διατάξεις για την εφαρμογή της συμφωνίας δημοσιονομικών στόχων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και άλλες διατάξεις	94/A/27.05.2016	Άρθρο 157: Καταχώριση - Ηλεκτρονικό Μητρώο Αποβλήτων Άρθρο 158: (Άμεση παύση ΧΑΔΑ-Καθορισμός τρόπου διαχείρισης ΑΣΑ από Αποκεντρωμένη - περίπτωση
Ν. 4393/2016: Κύρωση της Προγραμματικής Συμφωνίας κλπ	106/A/06.06.2016	Άρθρο 11: (Παράταση προθεσμίας συγχώνευσης υφιστάμενων ΦΟΔΣΑ - 4 ^η παράταση - έως 15/8/2016)

N.4410/2016: Τροποποιήσεις του Εθνικού Τελωνειακού Κώδικα κλπ	141/A/03.08.2016	Άρθρο 68: (Παράταση προθεσμίας συγχώνευσης υφιστάμενων ΦΟΔΣΑ - 5 ^η παράταση - έως 30/10/2016)
N.4431/2016: Κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας για τη συνεργασία στους τομείς Έρευνας και Διάσωσης και άλλες διατάξεις.	207/A/04.11.2016	Άρθρο 7: (Παράταση προθεσμίας συγχώνευσης υφιστάμενων ΦΟΔΣΑ - 6 ^η παράταση - έως 31/12/2016)
N.4445/2016: Εθνικός Μηχανισμός Συντονισμού, Παρακολούθησης και Αξιολόγησης των Πολιτικών Κοινωνικής Ένταξης και Κοινωνικής Συνοχής, ρυθμίσεις για την κοινωνική αλληλεγγύη και εφαρμοστικές διατάξεις του ν. 4387/2016 (Α' 85) και άλλες διατάξεις.	236/A/19.12.2016	Άρθρο 78: (Παράταση προθεσμίας συγχώνευσης υφιστάμενων ΦΟΔΣΑ - 7 ^η παράταση - έως 30/06/2017)
N.4447/2016 : Χωρικός Σχεδιασμός - Βιώσιμη Ανάπτυξη	241/A/23.12.2016	Άρθρο 35: (Παράταση του ειδικού τέλους ταφής - μέχρι 31/12/2017 - 3 ^η παράταση)
N.4479/2017: Τροποποιήσεις του ν. 2725/1999 (Α' 121) και άλλες διατάξεις.	94/A/29.06.2017	Άρθρο 26: (Παράταση προθεσμίας συγχώνευσης υφιστάμενων ΦΟΔΣΑ - 8 ^η παράταση - έως 31/12/2017)
N.4508/2017: Αδειοδότηση διαστημικών δραστηριοτήτων - Καταχώριση στο Εθνικό Μητρώο Διαστημικών Αντικειμένων - Ίδρυση Ελληνικού Διαστημικού Οργανισμού και λοιπές διατάξεις.	200/A/22.12.2017	Άρθρο 39: (Παράταση εφαρμογής του ειδικού τέλους ταφής - μέχρι 31/12/2018 - 4 ^η παράταση) Άρθρο 43: (Παράταση προθεσμίας συγχώνευσης υφιστάμενων ΦΟΔΣΑ - 9 ^η παράταση - έως 30/06/2018)

<p>N.4555/2018: Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης - Εμβάθυνση της Δημοκρατίας - Ενίσχυση της Συμμετοχής - Βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των Ο.Τ.Α. [Πρόγραμμα «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ Ι»] - Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας των ΦΟΔΣΑ - Ρυθμίσεις για την αποτελεσματικότερη, ταχύτερη και ενιαία άσκηση των αρμοδιοτήτων σχετικά με την απονομή ιθαγένειας και την πολιτογράφηση - Λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών και άλλες διατάξεις.</p>	<p>133/A/19.07.2018</p>	<p>Άρθρα 225 - 247: Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας των Φορέων Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦΟΔΣΑ) της χώρας</p>
<p>N.4599/2019: Δοκιμασία προσόντων και συμπεριφοράς υποψήφιων οδηγών και οδηγών για τη χορήγηση αδειών οδήγησης οχημάτων, άλλες διατάξεις για τις άδειες οδήγησης και λοιπές διατάξεις</p>	<p>40/A/04.03.2019</p>	<p>Άρθρο 35: Τροποποίηση των ρυθμίσεων για τους Φορείς Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων</p>
<p>ΚΥΑ ΥΠΕΝ/ΔΔΑΠΠ/31606/930: Κανονισμός τιμολόγησης Φορέων Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦΟΔΣΑ).</p>	<p>1277/B/15.04.2019</p>	<p>(Καθορισμός των γενικών κανόνων τιμολόγησης των ΦΟΔΣΑ)</p>
<p>N. 4609/2019: Ρυθμίσεις Μέριμνας Προσωπικού Ενόπλων Δυνάμεων, Στρατολογίας, Στρατιωτικής Δικαιοσύνης και άλλες διατάξεις.</p>	<p>67/A/03.05.2019</p>	<p>Άρθρο 55: Αντικατάσταση του άρθρου 43 του ν. 4042/2012 (Α' 24) (Περιβαλλοντική εισφορά για την ενίσχυση δράσεων κυλιικής</p>
<p>N.4623/2019: Ρυθμίσεις του Υπουργείου Εσωτερικών, διατάξεις για την ψηφιακή διακυβέρνηση, συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις και άλλα επείγοντα ζητήματα</p>	<p>134/A/09.08.2019</p>	<p>Άρθρο 15: Ρύθμιση θεμάτων προσωπικού ειδικών θέσεων δήμων και περιφερειών (Πρόσληψη Γεν. Γραμ. σε Συνδέσμους)</p>
<p>N. 4625/2019: Ρυθμίσεις του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών και άλλες επείγουσες διατάξεις</p>	<p>139/A/31.08.2019</p>	<p>Άρθρο 13: Ρύθμιση θεμάτων Φορέων Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΦΟΔΣΑ) (Τροποποίηση αρ. 243 ν.4555/2018 για Αντισταθμιστικό όφελος)</p>
<p>N.4635/2019: Επενδύω στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις.</p>	<p>167/A/30.10.2019</p>	<p>Άρθρο 231: Ρύθμιση θεμάτων λειτουργίας ΦΟΔΣΑ(Τροποποίηση άρθρου 225 του ν.4555/2018, Τροποποίηση άρθρου 156 του ν. 4600/2019)</p>

<p>N.4674/2020: Στρατηγική αναπτυξιακή προοπτική των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ρύθμιση ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών και άλλες διατάξεις.</p>	<p>53/A/11.03.2020</p>	<p>Άρθρο 11: Ρύθμιση θεμάτων διοικητικής λειτουργίας δήμων Πρόσληψη ειδικών συνεργατών προέδρου, παρέκκλιση πολεοδομικών διατάξεων για έργα ΦοΔΣΑ</p>
<p>N.4685/2020: Εκσυγχρονισμός περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία των Οδηγιών 2018/844 και 2019/692 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και λοιπές διατάξεις.</p>	<p>92/A/07.05.2020</p>	<p>Άρθρα 83 έως 93 (Θέματα ΦοΔΣΑ, ΠΕΣΔΑ, ΗΜΑ, Πράσινα σημεία, ΣΜΑ, Νησιωτικοί ΦοΔΣΑ κτλ)</p>
<p>N.4690/2020: Κύρωση: α) της από 13.4.2020 Π.Ν.Π. «Μέτρα για την αντιμετώπιση των συνεχιζόμενων συνεπειών της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και άλλες κατεπείγουσες διατάξεις» (Α' 84) και β) της από 1.5.2020 Π.Ν.Π. «Περαιτέρω μέτρα για την αντιμετώπιση των συνεχιζόμενων συνεπειών της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 και την επάνοδο στην κοινωνική και οικονομική κανονικότητα» (Α'90) και άλλες διατάξεις.</p>	<p>104/A/30.05.2020</p>	<p>Άρθρο 2, μέρος Θ', άρθρο 73 παρ. 3 (Τροποποίηση άρθρου 226 Α' ν. 4555/2018)</p>
<p>N.4700/2020: Ενιαίο κείμενο Δικονομίας για το Ελεγκτικό Συνέδριο, ολοκληρωμένο νομοθετικό πλαίσιο για τον προσυμβατικό έλεγχο, τροποποιήσεις στον Κώδικα Νόμων για το Ελεγκτικό Συνέδριο, διατάξεις για την αποτελεσματική απονομή της δικαιοσύνης και άλλες διατάξεις.</p>	<p>127/A/29.06.2020</p>	<p>Άρθρο 324 (Υπαγωγή στον προσυμβατικό έλεγχο)</p>

<p>N.4735/2020: Τροποποίηση του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας, νέο πλαίσιο επιλογής διοικήσεων στον δημόσιο τομέα, ρύθμιση οργανωτικών θεμάτων της Γενικής Γραμματείας Ιθαγένειας και της Γενικής Γραμματείας Ανθρώπινου Δυναμικού Δημόσιου Τομέα του Υπουργείου Εσωτερικών, ρυθμίσεις για την αναπτυξιακή προοπτική και την εύρυθμη λειτουργία των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλες διατάξεις.</p>	<p>197/Α/12.10.2020</p>	<p>Άρθρο 62 (Τροποποίηση αρ. 225, 230 ν.4555/2018)</p>
<p>N. 4819/2021: Ολοκληρωμένο πλαίσιο για τη διαχείριση των αποβλήτων - Ενσωμάτωση των Οδηγιών 2018/851 και 2018/852 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της</p>	<p>129/Α/23.7.2021</p>	<p>Άρθρο 18 (Δημιουργία από τους ΦοΔΣΑ Κέντρων Δημιουργικής Επαναχρησιμοποίησης Υλικών (ΚΔΕΥ), για Δήμους με πληθυσμό κάτω των 20.000 κατοίκων μέσω προώθησης των διαδημοτικών συνεργασιών).</p>

<p>30ής Μαΐου 2018 για την τροποποίηση της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ περί αποβλήτων και της Οδηγίας 94/62/ΕΚ περί συσκευασιών και απορριμμάτων συσκευασιών, πλαίσιο οργάνωσης του Ελληνικού Οργανισμού Ανακύκλωσης, διατάξεις για τα πλαστικά προϊόντα και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, χωροταξικές - πολεοδομικές, ενεργειακές και συναφείς επείγουσες ρυθμίσεις.</p>		<p>Άρθρο 19 (Απαγόρευση αποδοχής κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού προϊόντων και οικιακών συσκευών, προϊόντων καθημερινής υγιεινής, υποδημάτων και βιβλίων, τα οποία δεν είναι κατάλληλα προς πώληση, σε ΧΥΤΑ, από την 1.1.2024)</p> <p>Άρθρο 29 (Κατασκευή και λειτουργία Πράσινων Σημείων από ΦοΔΣΑ, μετά από συνεννόηση με τους οικείους ΟΤΑ)</p> <p>Άρθρο 31 (Διαχείριση υπολείμματος ΚΔΑΥσε εγκαταστάσεις επεξεργασίας αρμοδιότητας ΦοΔΣΑ)</p> <p>Άρθρο 38 (Τέλος ταφής)</p> <p>Άρθρο 39 (Κανονισμός Τιμολόγησης ΦοΔΣΑ) Άρθρο 40 (Δίκτυο ενημέρωσης των φορέων που εμπλέκονται στην υλοποίηση του νόμου αυτού)</p> <p>Άρθρο 46 (Διαχείριση επικίνδυνων αποβλήτων παραγόμενων από νοικοκυριά)</p> <p>Άρθρο 52 (Αδειοδότηση αποκατάστασης ΧΑΔΑ)</p> <p>Άρθρο 53 (Ηλεκτρονικό Μητρώο Αποβλήτων) Άρθρο 55 (Εκπόνηση ΠΕΣΔΑ)</p>
<p>Ν. 4936/2022 : Εθνικός Κλιματικός Νόμος - Μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, επείγουσες διατάξεις για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης και την προστασία του περιβάλλοντος.</p>	<p>105/Α/27.5.2022</p>	<p>Άρθρο 44 (Συμμετοχή των ΦοΔΣΑ στην εναλλακτική διαχείριση των δημοτικών αποβλήτων συσκευασιών, μετά από τροποποίηση του σχετικού άρθρου 89 του ν. 4819/2021).</p>

<p>Ν. 4951/2022: Εκσυγχρονισμός της αδειοδοτικής διαδικασίας Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας - Β' φάση, Αδειοδότηση παραγωγής και αποθήκευσης ηλεκτρικής ενέργειας, πλαίσιο ανάπτυξης Πιλοτικών Θαλάσσιων Πλωτών Φωτοβολταϊκών Σταθμών και ειδικότερες διατάξεις για την ενέργεια και την προστασία του περιβάλλοντος.</p>	<p>129/Α/4.7.2022</p>	<p>Άρθρο 166: Οργάνωση και λειτουργία Γενικής Γραμματείας Συντονισμού Διαχείρισης Αποβλήτων (Συμμετοχή του Δικτύου Φο.Δ.Σ.Α. στην Πενταμελή Επιτροπή Συντονισμού και Καθοδήγησης Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων, η οποία συντονίζει τις αρμόδιες υπηρεσίες και τους φορείς εξειδίκευσης και εφαρμογής του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (Ε.Σ.Δ.Α.) και των Περιφερειακών Σχεδίων Διαχείρισης Αποβλήτων (Π.Ε.Σ.Δ.Α.), υποστηρίζει και εποπτεύει τις Ομάδες Διοίκησης Έργου, εισηγείται στα αρμόδια κυβερνητικά όργανα τα νομοθετικά και διοικητικά μέτρα αποτελεσματικής εφαρμογής της δημόσιας πολιτικής διαχείρισης των στερεών αποβλήτων και συνεργάζεται με τις αρμόδιες αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διασφάλιση της απρόσκοπτης συγχρηματοδότησης των έργων και των δράσεων του Ε.Σ.Δ.Α. και των Π.Ε.Σ.Δ.Α.</p>
--	-----------------------	--

(Πηγή: ΔΙΚΤΥΟ ΦοΔΣΑ <https://diktiofodsa.gr/>)